

R

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน

**Economic, Social and Cultural Change Resulting from
Tourism: the Case of Nan Province**

โดย

ระพีพรรณ	ทองห่อ
รสิกา	อังกูร
ปาสีรัตน์	การดี
นวลละออ	แสงสุข
อินทิรา	นาคนันต์
ภัทรฤดี	ครองชนม์
อรุณลักษณ์	สีมาพันธุ์
ลัคนา	เหลียมไทย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประจำปี 2545

การวิจัยเรื่อง	การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน
ชื่อผู้วิจัย	ระพีพรรณ ทองท้อ และคณะ
ปีที่ทำการวิจัย	2545

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน และเสนอแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 9 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 62 คน 3) กลุ่มผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 88 คน และ 4) กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือจำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน และศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมชนเผ่าต่างๆ เช่น ชนเผ่าตองเหลือง ชมุ ไทลื้อ ม้ง และลื้อะ ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในเรื่องความสมบูรณ์ของธรรมชาติจัดว่ายังมีอยู่ในระดับที่สูงมาก มีอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายรูปแบบ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ งานจิตรกรรมฝีมือช่างโบราณและสถาปัตยกรรมล้านนาที่เก่าแก่งดงามตามวัดวาอารามต่างๆ ตลอดจนการผลิตผ้าทอพื้นเมือง (ผ้าทอลายน้ำไหล และไทลื้อ) และงานหัตถกรรมต่างๆ จังหวัดน่านได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด โดยอาศัยศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา ซึ่งจะเห็นได้จากความพยายามในการที่จะพัฒนาให้เป็น “เมืองมรดกโลก”

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดน่านที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสังคมและวัฒนธรรม สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนกว่าด้านอื่นๆ กล่าวคือ ผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดน่านทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีอาชีพเสริมใหม่ๆ และหลากหลายมากขึ้น นอกเหนือจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมจัดได้ว่ายังเกิดการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก

3. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

1) กลุ่มผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการในจังหวัดน่านส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุเฉลี่ย 41 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดน่าน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สถานประกอบการเป็นร้านขายของที่ระลึก มีลูกจ้างในสถานประกอบการ อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ และมีรายได้เฉลี่ย 12,072.44 บาทต่อเดือน

ผู้ประกอบการในจังหวัดน่านเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น และการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ตามลำดับ

2) กลุ่มประชาชน

ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดน่านส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุเฉลี่ย 42 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร รายได้เฉลี่ย 6,971.97 บาทต่อเดือน มีอาชีพเสริม ได้แก่ อุตสาหกรรมในครัวเรือน ค้าขาย และรับจ้าง และมีรายได้เสริมเฉลี่ย 3,593.64 บาทต่อเดือน

ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว มีดังนี้

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพมากที่สุด

ผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น

ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม พบว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น

- Title** : Economic, Social and Cultural Change Resulting from Tourism: the Case of Nan Province
- Researchers** : Rapeephan Thonghaw and Team
- Year** : 2002

ABSTRACT

The research on “Economic, Social and Cultural Change Resulting from Tourism: the Case of Nan Province” aims to study the tourism situation in Nan Province and economic, social and cultural change due to tourism. In addition, it aims to study the effects of tourism on the community and propose recommendations on a tourism development plan for Nan Province. Data were provided by four groups of people as follows: 1) Nine administrators and officials of the public and private sectors in the tourism field. 2) Sixty-two community leaders in tourist attraction areas. 3) Eighty-eight traders at tourist attractions. 4) Ninety-two members of the public living at or near tourist attractions. Data were collected by using interviews and questionnaires. Content analysis was used as qualitative analysis and amount, percentage and mean applied in statistical analysis. The results of the research are summarized as follows:

1. Tourism Situation in Nan Province

Nan province has many types of tourist destination, including the natural, historical and artistic/cultural, in particular the cultures of the various hill tribes, such as Mabri, Kamoo, Thai Lu, Hmong and Lua. The potential for tourism related to nature is considerable, with number of national parks. There are many types of interesting tourism activities, including historical sites, antiquities, ancient artistic work, and Lanna architecture as displayed in old and beautiful temples, as well as local textiles (‘flowing water design’ and Thai Lu) and various handicrafts. Nan Province has adjusted the pattern of its economic development to rely on its tourism potential as an important mechanism for development. This can be seen from the attempts to become a ‘World Heritage Town’.

2. Economic, Social and Cultural Change in Nan Province Resulting from Tourism

It was found that there has been very little economic, social and cultural change in Nan Province as a result of tourism, in particular as regards social and cultural changes. Economic change has been more evident in that tourism development has led to increased income for the province's inhabitants, providing an increasingly varied range of new occupations apart from only agriculture. Nevertheless, overall changes have to be described as very limited.

3. Effects of Tourism on the Community

1) Traders

The majority of traders in Nan province were native female, with an average age of 41 and had a primary-level education. They typically ran souvenir shops, which were less than five years old, employed hired labor and their customers were Thai and foreign tourists. Their average income was 12,072.44 baht per month.

Traders in Nan Province were of the opinion that the greatest effect of tourism was to raise incomes and enable community members to enjoy a more modern way of life, followed in order by bringing about increased production of local handicraft products, and developments in transport, electricity and tap water, the number of telephones, and medical institutions.

2) The Provincial People

The majority of the members of the public in Nan Province who provided the data were female, with an average age of 42, a primary-level education, worked in agriculture and had an average income of 6,971.97 baht per month. Supplementary occupations included household industries, trading and hired labor. The average supplementary income was 3,593.64 baht per month.

The opinions of the provincial people regarding the effects of tourism were as follows:

Economic Effects: It was found that tourism led to community members developing themselves in order to be a person with as much knowledge and working skills as possible.

Social and Environmental Effects: It was found that tourism led to electricity, tap water and transport systems becoming more convenient.

Cultural Effects: It was found that tourism led to community members having a more modern way of life.

คำนำ

การท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และสามารถทำรายได้ให้แก่ประเทศมากเป็นอันดับหนึ่งเป็นเวลาหลายยุคหลายสมัยติดต่อกัน รัฐบาลหลายสมัยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยขาดความคิดคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น ดังเช่นที่ปรากฏในปัจจุบัน สถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งเสื่อมโทรมจนต้องปิดตัวเองไปในที่สุด วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างถูกปรุงแต่งจนไม่สามารถศึกษาประวัติความเป็นมาและรูปแบบในพิธีกรรมที่แท้จริงไว้ได้ ด้วยเหตุดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว โดยเลือกศึกษาจังหวัดน่าน ซึ่งจัดว่าเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูงและสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่ง ประกอบกับการเปิดตัวด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเพิ่งเริ่มต้นอย่างจริงจังในช่วงระยะเวลาไม่นานมานี้ ผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขปัญหา ตลอดจนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง และเกิดประโยชน์ต่อหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจการด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในจังหวัดน่าน

คณะผู้วิจัย

เมษายน 2545

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน” เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างนักวิจัยของมหาวิทยาลัยรามคำแหง กับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2545 ซึ่งคณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นเป็นอย่างสูงที่ได้ให้โอกาสแก่นักวิจัยในการสร้างเครือข่ายร่วมกันเพื่อพัฒนางานและองค์ความรู้อันเกิดจากงานวิจัยนี้

ขอขอบคุณท่านผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน รองผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน หัวหน้าส่วนราชการต่างๆ และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือโดยการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ขอขอบคุณผู้ประกอบการและประชาชนผู้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยเรื่องนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอนมัสการกราบขอบพระคุณ พระคุณเจ้าจากวัดต่างๆ ที่ได้เมตตาให้ข้อมูลและความรู้อันมีค่ายิ่งทั้งสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้และสำหรับการดำเนินชีวิตต่อไป ขอขอบคุณ คุณมงคล นาคินทร์ คุณชัชวาลย์ สังขติษฐ์ และน้องๆ จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนสำเร็จ ลุล่วงด้วยดี มา ณ โอกาสนี้

คุณประโยชน์ทั้งหลายอันเกิดจากงานวิจัยเล่มนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบแต่ผู้มีอุปการะคุณดังกล่าวข้างต้น และหากมีข้อผิดพลาดประการใดที่บังเกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยต้องกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้ และขออน้อมรับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะตลอดจนการวิพากษ์จากผู้อ่านและผู้ใช้ประโยชน์ทุกท่านด้วยความยินดียิ่ง เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในวงวิชาการต่อไป

คณะผู้วิจัย
เมษายน 2545

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
คำนำ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
3 ขอบเขตการวิจัย.....	2
4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	3
5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	4
6 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
1 ความหมายและองค์ประกอบของการท่องเที่ยว.....	5
2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว.....	9
3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว.....	12
4 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว.....	14
5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว.....	20
6 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	23
7 ภูมิลักษณะที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน.....	27
8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	40
1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูล.....	40
2 จำนวนของผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ให้ข้อมูล.....	41
3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	42
4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
1 กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว.....	48
2 กลุ่มผู้นำชุมชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว.....	53
3 กลุ่มผู้ประกอบการ.....	64
4 กลุ่มประชาชน.....	110
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	179
1 สรุปผลการวิจัย.....	179
2 อภิปรายผล.....	182
3 ข้อเสนอแนะ.....	188
บรรณานุกรม.....	193
ภาคผนวก	199
ก. แบบสัมภาษณ์.....	199
ข. รายชื่อกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง.....	209
ค. รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา และฟังการนำเสนอผลงานวิจัย.....	210
ง. ประวัติผู้วิจัย.....	212

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	46
1	64
2	67
3	69
4	72
5	76
6	78
7	81
8	83
9	86
10	88
11	91
12	93
13	96
14	98
15	101
16	103
17	106
18	108
19	108

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดน่าน	110
21 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดน่านเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	112
22 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดน่านเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว	114
23 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดน่านเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	115
24 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในจังหวัดน่านจำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว.....	116
25 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว.....	119
26 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว.....	122
27 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว.....	125
28 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอเมือง.....	128
29 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	130
30 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอเมืองเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว	132
31 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	134
32 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในอำเภอแม่จริม.....	136
33 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอแม่จริมเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	138

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 34 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอแม่จริม เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการ ท่องเที่ยว.....	139
35 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอแม่จริม เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	141
36 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอนาน้อย.....	143
37 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอนาน้อย เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	145
38 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอนาน้อย เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการ ท่องเที่ยว.....	147
39 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอนาน้อย เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	149
40 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผา....	151
41 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผา เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	153
42 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผา เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจาก การท่องเที่ยว.....	155
43 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผา เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	156
44 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอบัว.....	158
45 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอบัว เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	160
46 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอบัว เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการ ท่องเที่ยว.....	162
47 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอบัว เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	163
48 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอบึงข่าง.....	165

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 49 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้าง.....	167
50 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้าง เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	169
51 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้าง เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว	170
52 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียง	172
53 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียง เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	174
54 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียง เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการ ท่องเที่ยว.....	176
55 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียง เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว.....	177

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศวิธีหนึ่งของไทยที่มีการนำมาใช้อย่างจริงจังและได้รับความนิยมมากที่สุดในรัฐบาลเกือบทุกสมัยคือ “แผนเปิดบ้าน” หรือ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวนั่นเอง การท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ แผนเปิดบ้านอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิถีทางเดียวที่จะช่วยสร้างรายได้และนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทยได้มากที่สุด (รลิกา อังกูร, 2542 : 118)

จากรายงานในปี 2543 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาเที่ยว 8.65 ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวถึง 253,018 ล้านบาท (สถาบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย, 2543 : 3) ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยจัดอยู่ในขั้นที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง และได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวทุกมุมโลกเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะความโดดเด่นและควมมีเอกลักษณ์ในศิลปวัฒนธรรม และความงามของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะสามารถแก้ไขปัญหาสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี แต่การท่องเที่ยวก็เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ฉะนั้นก็ย่อมทำให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาและพิจารณาให้รอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและประชาชน ซึ่งหมายถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ ทั้งในเรื่องการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเปลี่ยนแปลงในขนบธรรมเนียมประเพณี การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมที่เคยปฏิบัติ เช่น การแต่งกาย การกินอยู่ การใช้ภาษา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบความสัมพันธ์ของบุคคล

นอกจากนี้ยังพบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในบางพื้นที่มิได้มีการเตรียมการและการจัดการที่ดี และขาดการทบทวนถึงขีดความสามารถในการยอมรับของพื้นที่ทางกายภาพและสังคม ถึงแม้จะไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง ทรัพยากรประเภทศิลปวัฒนธรรมในปัจจุบันนับวันก็ถูกทำลายลงอยู่แล้ว เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นสิ่งที่

เคยประพฤติปฏิบัติเป็นประเพณี วัฒนธรรม ขนบจารีตก็เปลี่ยนแปลงไป กลายเป็น การกระทำเพื่อตอบสนองผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในเชิงพาณิชย์ วัฒนธรรม ประเพณีถูกดัดแปลงเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจการค้า ทำให้วัตถุประสงค์ของประเพณี เหล่านั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วย ความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมไม่หลงเหลืออยู่อีกต่อไป การท่องเที่ยวจึงเป็นเสมือนตัวเร่งทำลายวัฒนธรรมของชุมชนให้สลายตัวเร็วยิ่งขึ้น (รลิกา อังกูร, 2542 : 120) ดังมีตัวอย่างให้เห็นทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะ อย่างยิ่งในภาคเหนือ

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือ เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนามของ “ดินแดนแห่งล้านนาตะวันออก” ที่มีทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งแหล่ง ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี แหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติต่าง ๆ ตลอดจนความหลากหลายในกลุ่มชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวเข้ามาสู่จังหวัดน่านเป็นระยะเวลาานพอสมควร แต่เริ่มมีบทบาทอย่าง จริงจังเมื่อประมาณปี 2540 เป็นต้นมา ทำให้สามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิด ขึ้นภายในชุมชนได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงสภาพและสถานการณ์การท่องเที่ยว ของจังหวัดน่าน และการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันเป็นผลมาจาก การท่องเที่ยว ตลอดจนผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับชุมชน เพื่อเสนอแนวทาง ในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านให้มีความเหมาะสม สอดคล้อง กับสภาพของชุมชนและพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการเป็นเมืองมรดกโลก ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน
- 2.2 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของ จังหวัดน่านที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว
- 2.3 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน
- 2.4 เพื่อเสนอแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ที่มีวิธีดำเนินการวิจัยหลายแบบ รวมกันกล่าวคือ

1) เป็นการวิจัยเอกสาร เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน โดยศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ลักษณะ หรือรูปแบบการท่องเที่ยวที่นิยมมาเที่ยวในจังหวัดน่าน

2) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่มีต่อชุมชน

4) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้ผลดี/ผลเสีย และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงและตรงตามความต้องการของตนภายใต้ข้อจำกัดและผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

3.2 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดน่านที่ศึกษา คณะผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยภูคา อุทยานแห่งชาติแม่จริม อุทยานแห่งชาติศรีน่าน เสาหินนาหน้อย ล่องแก่งน้ำว่า และสวนส้มสีทอง

2) โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ได้แก่ พระธาตุแช่แห้ง วัดช้างค้ำวรวิหาร วัดภูมินทร์ วัดพญาวัด วัดสวนตาล วัดหนองบัว และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดน่าน

3) ศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ การทอผ้าไหมและไทลื้อ การทำมิด การทำเครื่องเงิน และประเพณีแข่งเรือ

3.3 ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

1) ตัวแปรอิสระ คือ การท่องเที่ยว

2) ตัวแปรตาม คือ

- การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

4. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าของกิจการโรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ เจ้าของกิจการบริการเพื่อการท่องเที่ยว เช่น กิจการรถเช่าและนำเที่ยว เจ้าของกิจการร้านค้า อาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึกต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพ และรายได้จากการประกอบอาชีพที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว

การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของคน และโครงสร้างของระบบครอบครัว และการจัดการศึกษาในชุมชน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในด้านสุขภาพจิต และสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

5.1 เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน

5.2 เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของชุมชน

5.3 ทราบแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน ซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

5.4 เป็นแนวทางสำหรับชุมชนอื่น ๆ ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ

6. หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

6.1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

6.2 สำนักงานจังหวัดน่าน

6.3 สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

6.4 ชมรมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

6.5 สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน

6.6 หอการค้าจังหวัดน่าน

6.7 สถาบันการศึกษาต่าง ๆ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากทฤษฎี ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ความหมายและองค์ประกอบของการท่องเที่ยว
2. ความสำคัญของการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว
4. ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว
5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว
6. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
7. ภูมิลักษณะที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและองค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวตามความหมายขององค์การสหประชาชาติ คือ การเดินทางเพื่อความบันเทิง รื่นเริงใจ เยี่ยมญาติหรือการไปร่วมประชุม แต่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพเป็นหลักเป็นฐาน หรือไปพำนักอยู่เป็นการถาวร ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ภราดร พยัคฆวิเชียร, 2524) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยว คือ การเดินทางตามเงื่อนไขที่กำหนดเป็นสากล 3 ประการ

1. เดินทางจากที่อยู่ปกติไปที่อื่นชั่วคราว
2. เดินทางโดยสมัครใจ
3. มิใช่เดินทางไปประกอบอาชีพหรือหารายได้และไม่ใช่นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในจังหวัดที่เดินทางไป โดยที่จุดประสงค์ของการเดินทางไม่เฉพาะเพื่อการพักผ่อนหรือสนุกสนาน รื่นเริง แต่รวมถึงเพื่อประชุม สัมมนา ศึกษาหาความรู้เพื่อการกีฬา ติดต่อธุรกิจหรือเยี่ยมญาติ

เสรี วังสีไพจิตร (2534 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์หรือการกระทำต่อกันและกันของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รัฐบาล และชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้านในการดึงดูดใจและต้อนรับขับสู้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

เศกสรรค์ ยงวณิชย์ (2536 : 11) ได้อธิบายถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว คือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจตามวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

จากความหมายของการท่องเที่ยว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว คือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อทำการศึกษาศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจ หรือก่อให้เกิดการกระทำร่วมกันของมนุษย์ทั้งทางธรรมชาติและสังคม ซึ่งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง วรณา วงษ์วานิช (2539 : 19) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. นักท่องเที่ยว
2. สินค้าท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว
3. การคมนาคมขนส่ง
4. ข้อมูลข่าวสารและการบริการ
5. ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกในด้านการเข้าเมือง
6. องค์ประกอบด้านโครงสร้างและพื้นฐาน
7. การสนับสนุนอื่น ๆ

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยจะถาวรหรือไม่ก็ตามไปยังบริเวณอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ความสุขารมณ์ เพื่อเหตุผลเกี่ยวกับสถานของตนเอง เพื่อสุขภาพหรือเพื่อเรื่องอื่น ๆ อันเป็นเรื่องเฉพาะตัว
2. การประชุมประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือปฏิบัติการกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็นในเชิงวิทยาศาสตร์ เชิงการสำรวจวิจัย การบริหาร การทูตหรือศาสนา ฯลฯ

สินค้าท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว หมายถึง การรวบรวมเอาสินค้าและบริการหลายประเภททั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมไว้ด้วยกัน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี อัยาศัยไมตรี สาธารณูปโภคต่าง ๆ สินค้าเหล่านี้มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน และจะต้องเป็นสิ่งซึ่งนักท่องเที่ยวไปเที่ยวและเกิดความประทับใจ (Attraction) เพราะมีสิ่งที่มีคุณค่าด้านต่าง ๆ หลายอย่างที่ทำให้ความรู้ ความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าต่าง ๆ ดังนี้

1. คุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น มีสิ่งที่น่าสนใจด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมเมือง สถาปัตยกรรมการศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อนุสาวรีย์ สิ่งก่อสร้างใหม่ ๆ

2. วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศนั้น ๆ เช่น ชนบทธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะต่าง ๆ การละเล่นพื้นเมืองและงานหัตถกรรมพื้นบ้าน

3. ทิวทัศน์หรือทัศนียภาพ เช่น ภูเขา แม่น้ำ น้ำตก ทะเล ป่าไม้ สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ

4. สถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬา การแสดง สวนสนุก และสวนสัตว์

5. ความประทับใจจากลมฟ้าอากาศ เช่น อากาศเย็นสบาย ไม่ร้อนจัด หนาวจัด การคมนาคมขนส่ง หมายถึง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ และธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถดำเนินต่อไปได้ ในเรื่องการคมนาคมจะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบของการคมนาคมขนส่ง การคมนาคมขนส่งแต่ละรูปแบบจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของการประกอบการ และตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

2. การคมนาคมขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยว สภาพการเดินทางสะดวก ปลอดภัย รวดเร็วและมีมาตรฐานดีมากน้อยแค่ไหน

3. การคมนาคมขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยว เป็นรูปแบบและมาตรฐานของการคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น รถนำเที่ยวมีจำนวนเพียงพอหรือไม่ คุณภาพและมาตรฐานของยานพาหนะ ตลอดจนความสะอาดและความปลอดภัย

3. แบบแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยว ต้องพิจารณาว่าเป็นแบบใด เช่น เป็นแบบหมู่คณะ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ ยานพาหนะที่ใช้เป็นของส่วนตัวหรือของสาธารณะ

5. บริเวณหรือสถานที่ให้บริการแก่ผู้โดยสาร หรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการใช้ยานพาหนะประเภทนั้น เช่น สถานีขนส่ง หรือบริการต้นทาง ระหว่างทาง ปลายทาง

6. รูปแบบหรือปัญหาการจราจรของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถมองเห็นชัดเจน คือ กรุงเทพมหานคร ประเทศคู่แข่งทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยมักจะใช้ปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานครเป็นเครื่องชี้ถึงข้อเสียทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย

ข้อมูลข่าวสารและการบริการ เป็นเอกสารเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ แก่ นักท่องเที่ยว เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในประเทศมากยิ่งขึ้นเช่น หนังสือแนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว แผ่นพับ แผนที่และเอกสารแนะนำต่าง ๆ เช่น

1. การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว เช่น รายการเทศกาลท่องเที่ยวของจังหวัดต่าง ๆ หรือเทศกาลของการท่องเที่ยวแต่ละภาค เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง แข่งเรือ เป็นต้น

2. การส่งเสริมและให้ความรู้ใหม่ ๆ โดยเผยแพร่เอกสารการนำเที่ยวแก่ชุมชน

3. อบรมการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ เป็นการให้ความรู้แก่บุคคลที่สนใจในอาชีพการจ้ดนำเที่ยวและเพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

4. รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง จัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว

5. จัดทำแผนที่เส้นทาง และแผนที่ท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแหล่งจัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ เพื่อใช้เป็นคู่มือประกอบการเดินทางท่องเที่ยว

6. การจัดบริการต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหารและเครื่องดื่มของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง บริการสถานที่จอดรถยนต์ บริการสถานที่และอุปกรณ์การออกกำลังกาย ควรจะมีทุกรูปแบบให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท และเหมาะสมกับสถานที่ เช่น สนามกีฬา สระว่ายน้ำ สนามกอล์ฟ สนามเทนนิส เป็นต้น

ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกด้านการเข้าเมือง เป็นสิ่งที่ธุรกิจการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงมากที่สุด อาจกระทำได้หลายอย่าง เช่น

1. การแนะนำเจ้าของท้องถิ่นให้ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อได้รับความเดือดร้อน

2. การแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องการป้องกันและระมัดระวังตนเพื่อมิให้ได้รับอันตรายในด้านต่าง ๆ

3. กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

4. ขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

5. จัดหน่วยงานพิเศษเพื่อช่วยเหลือและให้บริการด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว นอกจากความปลอดภัยแล้วการอำนวยความสะดวกด้านการเข้าเมืองยังสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจตั้งแต่ก้าวแรกที่ได้เดินทางเข้าสู่เมืองนั้น ๆ โดยให้ความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ระเบียบพิธีการเข้าเมือง เช่น การทำวีซ่าและศุลกากร

2. การขนส่งกระเป๋าของผู้โดยสาร

3. บริการการขนส่งระหว่างท่าอากาศยานหรือสถานีขนส่งกับที่พัก

4. การอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่ผู้โดยสารที่สถานีขนส่งและท่าอากาศยาน

องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนให้ธุรกิจ การท่องเที่ยวสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี และก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนิน ธุรกิจได้แก่

1. การไฟฟ้า มีเพียงพอและใช้การได้ดี ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการ และผู้ใช้บริการ รวมทั้งมีความปลอดภัยด้วย
2. การประปา สะอาดถูกหลักอนามัย และมีปริมาณเพียงพอแก่การบริการ
3. การสื่อสาร โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร สะดวก รวดเร็ว และมีปริมาณของ หน่วยบริการเพียงพอ
4. ความสามารถในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ
5. สถานพยาบาลและโรงพยาบาลต่าง ๆ ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และคำรักษาพยาบาลอยู่ในอัตราที่ยุติธรรม

การสนับสนุนอื่น ๆ เป็นการเพิ่มความสะดวกรวดเร็วให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น การเงินการธนาคาร ระเบียบต่าง ๆ สถานที่ศึกษาหรือแหล่งค้นคว้าทางด้านต่าง ๆ ความร่วมมือระหว่างประเทศ ตลอดจนความสุภาพอ่อนโยนและมีไมตรี (วรรณภา วงษ์วานิช, 2539 : 5 - 23)

2. ความสำคัญของการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry) ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง และธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม หรือธุรกิจสนับสนุนต่าง ๆ การซื้อบริการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นการส่งสินค้าออกที่มองไม่เห็นด้วยสายตา (Invisible Export) เพราะเป็นการซื้อด้วยเงินตราต่างประเทศ การผลิตสินค้า คือ บริการต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวซื้อก็ต้องมีการลงทุน ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศและจะช่วยให้เกิดงานอาชีพอีกหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ทางด้านสังคม การท่องเที่ยวเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดพร้อม ๆ กับการได้รับความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่ผิดแผกแตกต่างออกไปอีกครั้ง อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ที่ผู้อยู่ในท้องถิ่นได้เก็บมาประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านขายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว สรุปได้ว่าบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ต่อเศรษฐกิจสังคมและการเมือง (<http://www.tat.or.th/thai/tat/tourism-industry.html> เข้าถึงวันที่ 2 เมษายน 2545) มีดังต่อไปนี้

1. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่น ๆ
2. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปของเงินตราต่างประเทศนี้มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพชำระเงิน เช่น ในปี พ.ศ.2527 การท่องเที่ยวทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ 27,317 ล้านบาทนั้น รายจ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทย เป็นเงินเพียงประมาณ 7,208 ล้านบาท ส่วนที่เกินดุลนี้จึงมีส่วนช่วยแก้ไขการขาดดุลในด้านอื่นได้เป็นอย่างมาก
3. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรอย่างกว้างขวาง สร้างงานสร้างอาชีพมากมายและเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการผลิตอาหารไปป้อนตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้เป็นอย่างดี หรือในเมืองท่องเที่ยวก็อาจจะเป็นผู้นำเที่ยวด้วย
4. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างมากมายและกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ ส่วนในธุรกิจทางอ้อมอาจเป็นอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน การใช้เวลาว่างมารับจ้างก่อสร้าง เป็นต้น
5. การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ใดก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร ซื้อผลิตภัณฑ์พื้นเมือง และหากพักแรมก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้จะไม่ตกอยู่เฉพาะกับโรงแรม แต่จะกระจายออกไปสู่เกษตรกรรายย่อยต่าง ๆ เมื่อหัตถกรรมพื้นเมืองขายเป็นของที่ระลึกได้ก็จะมีการใช้วัสดุพื้นบ้านมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก แม้จะเป็นรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อรวมกันเป็นปริมาณมาก ๆ ก็เป็นรายได้สำคัญ ซึ่งจะกระตุ้นการผลิตหรือที่เรียกว่า Multiplier Effect ทาง การท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในลักษณะที่สูงมาก เมื่อเทียบกับการผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ

6. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจ่าย อาจเรียกได้ว่าเป็น Limitless Industry เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ จากสถิติที่ผ่านมา จำนวนนักท่องเที่ยวนานาชาติของโลก ได้มีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ เมื่อปี พ.ศ.2493 นักท่องเที่ยวนานาชาติทั่วโลกมีจำนวนเพียง 25 ล้านคน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 290 ล้านคน ในปี พ.ศ.2527 กระนั้นก็ดีนักวิชาการทางการท่องเที่ยวก็ยังเชื่อว่า ปริมาณการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นแต่เพียงการเริ่มต้นเท่านั้น เพราะว่าการขยายตัวของโลกจะเพิ่มจำนวนขึ้นตลอดเวลา ในขณะที่วิวัฒนาการด้านการขนส่งที่สามารถขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การเดินทางท่องเที่ยวจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้สูงดังแต่ก่อนเท่านั้น การท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นเรื่องของความพึงพอใจของแต่ละบุคคล
7. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศเหมือนการเกษตรอื่น ๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยว คือ ความสวยงามของธรรมชาติ หาดทราย ชายทะเล ป่าไม้ ภูเขา สภาพอากาศและสิ่งที่มีมนุษย์ก่อสร้างขึ้น เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นรูปธรรมที่มีความยั่งยืนไม่ผันแปรหรือขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศดังเช่น การผลิตด้านเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรมอื่น ไม่ต้องลงทุนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงได้รับการสนับสนุนและหันมาใช้อุตสาหกรรมนี้เป็นประโยชน์เพิ่มเติมต่ออาชีพเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิม นับเป็นความได้เปรียบอย่างมากของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
8. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สังคมไทยเป็นสังคมของชาติเก่าแก่สืบเนื่องมาเป็นพันปี จึงมีวัฒนธรรมระเบียบประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นมรดกตกทอดที่ควรค่าแก่การนำออกเผยแพร่ฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้
9. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวจากภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคหนึ่งไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะได้ช่วย

สร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งก็จะต้องมีผู้ลงทุนในหลาย ๆ ลักษณะเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นเหล่านั้น

10. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไปที่ได้ก็จะต้องมั่นใจว่าจะมีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ฉะนั้นแหล่งใดที่นักท่องเที่ยวเข้าไปได้แหล่งนั้นจะต้องมีความปลอดภัยเพียงพอ
11. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพ สัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดีด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะทำความรู้จักและเข้าใจกัน เมื่อประชากรในประเทศเดียวกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยการเดินทางไปมาหาสู่กัน ผลก็คือ ความสามัคคีสมานฉันท์ของคนในชาติ ในทำนองเดียวกัน การท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลก ที่จะช่วยกันรักษา สัมพันธไมตรีให้มั่นคงเป็นการช่วยจรรโลงสันติภาพแก่โลก

3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว

ในสภาพของสังคมที่ประชากรต้องแข่งขันเพื่อหางานทำและต้องทำงานหนักเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว จึงไม่มีเวลาว่างพอที่จะสนใจเกี่ยวกับการพักผ่อนหรือเดินทางไปท่องเที่ยวมากนัก แต่ก็ยังมีประชากรบางกลุ่มที่มีฐานะทางด้านเศรษฐกิจดีมีเวลาว่างหรือพอที่จะปลีกตัวเองจากงานประจำเพื่อไปพักผ่อนได้ตามสถานภาพของตนเองก็มักจะเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว คือ

1. ความเครียดหรือความเครียดจากการทำงาน งานประจำที่ทุกคนปฏิบัติการอยู่จำเป็นต้องใช้กำลังกายและกำลังสมองเพื่อจะผลักดันให้งานที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จในระดับสูงหรือในฐานะที่ผู้ร่วมงานหรือเจ้าของกิจการพึงพอใจ ด้วยเหตุนี้เอง เพื่อให้งานที่ปฏิบัติอยู่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ร่างกายจึงต้องได้รับการพักผ่อนตามความเหมาะสมแก่สถานภาพ การหยุดงานในปลายสัปดาห์ การปิดภาคการศึกษา หรือการหยุดพักร้อนของข้าราชการและคนงานจึงเป็นเรื่องสำคัญ กิจกรรมการท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจะพึงปฏิบัติแตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับสถานที่ ระยะเวลาและสถานภาพของตนเอง

2. รายได้ของประชากรดีขึ้น จากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกสบายต่อการประกอบอาชีพมากขึ้น ส่งผลให้คนมีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงทำให้มีเงินออมและเหลือพอที่จะนำไปใช้เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ ด้วยเหตุนี้ ทำให้ประชากรมีความปรารถนาที่จะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อการพักผ่อนหรือเพิ่มพูนความรู้ แม้ว่าในการทำกิจกรรมดังกล่าวจะต้องใช้จ่ายเงินเพิ่มมากขึ้นแต่ก็ได้ทำให้ครอบครัวได้รับความเพลิดเพลิน

3. การคมนาคมสะดวก การคมนาคมขนส่งนับว่าเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมกิจการท่องเที่ยวมากขึ้น ถ้าหากขาดการคมนาคมขนส่งเสียแล้ว กิจการท่องเที่ยวที่ต้องเดินทางในระยะไกลหรือไกลจะกระทำได้ด้วยความสะดวกสบายหรือไม่ได้เลย จากการพัฒนาทางด้านคมนาคมขนส่งของรัฐ จึงทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ค่าใช้จ่ายถูกและปลอดภัย อันส่งผลทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่มีกระจัดกระจายอยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกลมีประชากรเข้าไปเที่ยวมากขึ้น

4. มีเวลาว่าง องค์ประกอบทางด้านเวลาจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะเมื่อมีเวลาว่างจากการประกอบอาชีพ มักจะหาเวลาเพื่อการพักผ่อนและการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ จากการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประกอบในกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจจึงทำให้การผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ กระทำได้รวดเร็ว ซึ่งทำให้คนมีเวลาว่างเพิ่มขึ้น

5. จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น จากการที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น จึงทำให้ชุมชนแบบเมืองมีสภาพแออัด สิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปเกิดมลพิษ สถานที่ท่องเที่ยวตามชานเมืองมีจำกัด ในขณะที่เดียวกัน สถานที่ท่องเที่ยวตามแหล่งต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาอย่างมากมาย ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชากรที่เพิ่มขึ้น

6. เหตุผลส่วนบุคคล เนื่องจากประชาชนโดยทั่วไปเป็นผู้อยากรู้ อยากเห็น มีธุรกิจต้องเดินทางไปติดต่อ เดินทางไปเยี่ยมญาติ การเข้าร่วมประชุมสัมมนา การไปจาริกแสวงบุญและการทัศนศึกษา สิ่งเหล่านี้แม้ว่าจะมีจุดประสงค์เพื่อกิจกรรมดังกล่าวแต่ก็มีจุดประสงค์รองเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแฝงอยู่ด้วย ดังนั้น จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะทางเศรษฐกิจหรือสังคมซึ่งต้องเดินทางไปกระทำในต่างถิ่นหรือต่างแดนจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวผสมอยู่ด้วยตลอดเวลา (วิชัย เทียนน้อย, 2540 : 3 - 5)

4. ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

ในรอบศตวรรษที่ผ่านมา จำนวนประชากรของประเทศต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรเริ่มดีขึ้น เพราะเป็นผลพลอยได้จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เช่น ประชากรมีโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา การเมือง การปกครองมากขึ้น และปริมาณของโครงสร้างพื้นฐาน อันได้แก่ ถนนหนทาง การสื่อสาร การไฟฟ้า ฯลฯ มีพอเพียงที่จะเอื้ออำนวยให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบทและเมืองสามารถเดินทางไปมาหาสู่ และรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง ทั้งยังมีการพัฒนาค่านิยมให้สอดคล้องกับสังคมโลกหรือยุคโลกาภิวัตน์ จนเป็นผลให้การท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต ค่านิยมและทัศนคติของประชากรโดยรวมทั้งผลดีและผลเสียมากขึ้น ตามลำดับ (วิชัย เทียนน้อย, 2540 : 5-7) อย่างไรก็ตามสามารถสรุปผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้ดังนี้

4.1 เศรษฐกิจ

ข้อดี

รายได้ที่เกิดจากกิจการท่องเที่ยวแม้ว่าจะออกมาในรูปของเม็ดเงินไม่เด่นชัดนัก แต่เป็นที่ยอมรับกันว่า เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยือนสถานที่แห่งใดก็ตาม จะต้องมีการใช้จ่ายเพื่อเป็นค่าบริการ อาหาร ที่พักอาศัย และอื่น ๆ ซึ่งรายได้ดังกล่าวในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “รายได้จำบัง” ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวจะช่วยให้

- ลดภาวะการขาดดุลในการชำระเงิน เนื่องจากการลงทุนทางด้านกิจการท่องเที่ยวจะใช้เวลาไม่มากนัก แต่จะได้ผลตอบแทนออกมาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา จะมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่มาก เมื่อมีการจัดการที่ดีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งต่างถิ่นและต่างแดนเดินทางเข้ามาใช้บริการมากขึ้น นั่นหมายถึงรายได้ที่เข้าสู่ประเทศในรูปแบบหนึ่ง ในขณะเดียวกันประเทศเหล่านี้จำเป็นต้องสั่งซื้อสินค้าอุตสาหกรรมเข้ามาเพื่อพัฒนาประเทศ จึงทำให้เกิดภาวะขาดดุลการชำระเงินอยู่ในระดับสูง รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวจึงช่วยผ่อนปรนและลดภาวะการขาดดุลการชำระเงินได้ในระดับหนึ่ง
- สร้างงานใหม่ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นที่พักอาศัย ซึ่งได้แก่ โรงแรม บังกะโล

ภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก การบริการขนส่ง และอาชีพมัคคุเทศก์ จะต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาใช้บริการ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานระดับต่าง ๆ มากมาย กล่าวคือ จะเริ่มตั้งแต่ คนงานก่อสร้าง คนงานผลิตสินค้าพื้นเมือง พนักงานบริการ ทั้งฝ่ายต้อนรับ อาหาร ทำความสะอาด รักษาความปลอดภัย พนักงานขับรถ และมัคคุเทศก์ เพื่อนำแขกเข้าไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้ประชาชน ในท้องถิ่นมีงานทำเพิ่มขึ้น ทั้งเป็นแบบประจำและชั่วคราว

- สินค้าพื้นเมืองและสินค้าเกษตรกรรมขายได้ราคาดี ตามปกติแล้ว ประชากรไทยเกือบ 80 % จะประกอบอาชีพการเกษตร ยามว่างจากการทำนา ก็จะผลิตสินค้าพื้นเมืองเพื่อใช้ภายในครอบครัว และจะมีบางส่วนเหลือส่งออกจำหน่ายในรูปของที่ระลึกบ้าง ถ้าหากมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเกิดขึ้นในย่านใกล้เคียง จะทำให้สินค้าการเกษตรไม่ว่าจะเป็น ผักสด ผลไม้ เนื้อสัตว์ และสินค้าพื้นเมืองขายได้ราคาดีและมีปริมาณความต้องการเพิ่มขึ้น

ข้อเสีย

จากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปใช้สถานที่บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มาก จะส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายในการให้บริการสูงขึ้น ดังนั้นเมืองตากอากาศหรือเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญจะมีค่าครองชีพสูงกว่าในบริเวณใกล้เคียง ตัวอย่างเช่น ค่าครองชีพ เมืองพัทยา หรือภูเก็ต ซึ่งหลังจากมีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติ จะทำให้สินค้าและบริการในสถานที่ดังกล่าวสูงกว่าเดิมหลายเท่าตัว ซึ่งจะทำให้ประชาชนที่มีรายได้ปานกลางหรือต่ำ ดำเนินชีวิตอยู่ในเมืองพัทยาและภูเก็ตเป็นไป ด้วยความยากลำบาก เป็นต้น

4.2 การเมือง

ข้อดี

การไปมาหาสู่กันหรือการมีโอกาสเดินทางไปเยี่ยมเยียนกันอยู่เสมอ จะส่งผล ทำให้กลุ่มชนต่าง ๆ เกิดความเข้าใจดีต่อกัน ถ้าหากผู้ที่เข้าไปเยือนนั้นไม่แสดงอาการ ดูถูกเหยียดหยามกลุ่มชน หรือประเทศที่มีความเจริญทางด้านวัตถุต่ำกว่า ดังนั้น การขยายกิจการท่องเที่ยวเข้าไปสู่ภูมิภาค หรือประเทศต่าง ๆ มากเท่าไร และเมื่อมีชาวต่างถิ่นหรือต่างแดนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากเป็นการ ลดสภาพการอยู่อย่างโดดเดี่ยวแล้ว เมื่อกลุ่มชนเหล่านั้นมีโอกาสพบปะสังสรรค์กัน

อยู่ตลอดเวลา จะทำให้ความเป็นมิตรกระชับมันยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงทางด้านการเมืองในท้องถิ่น ในประเทศ หรือระหว่างประเทศได้เช่นกัน

ข้อเสีย

การเดินทางของกลุ่มชนเข้าไปท่องเที่ยวยังต่างแดนที่เห็นความเจริญก้าวหน้าทางด้านการเมือง ประชากรของเขามีความอิสระและเสรีภาพสูง จึงทำให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้นนำกลับมาเปรียบเทียบกับประเทศของตน และในที่สุดจะกลายเป็นชนวนนำไปสู่การต่อต้านรัฐบาลที่ปกครองประเทศต่อไป นอกจากนี้การเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในกลุ่มชนที่มีพื้นฐานทุกด้านแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในประเทศเดียวกันก็ไม่เกิดผลดีแต่อย่างใด กล่าวคือ อาจจะนำไปสู่ความเข้าใจผิดและเกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ (สุวัฒน์ จูธากรณ์, 2521)

4.3 สังคม

ข้อดี

- ช่วยให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่เดินทางไปถึง ซึ่งเปรียบเสมือนการทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างประชาชน การท่องเที่ยวทำให้ได้รับทราบถึงอารยธรรมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเปรียบเสมือนการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผิดแผกแตกต่างไปจากชีวิตประจำวัน และสถานที่ที่ตนเองเคยพบเห็นอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นก็ได้รับทราบถึงสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่คนเดินทางไปถึงมีพฤติกรรมหรืออารยธรรมเป็นเช่นไร เพื่อนำเอาส่วนที่ดีมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวทำประโยชน์ให้ทั้งผู้เดินทางและผู้ที่อยู่ในท้องถิ่น
- ช่วยให้สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นดียิ่งขึ้น เพราะเป็นที่ทราบดีว่า หากสถานที่ใดมีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับความเสื่อมโทรม ความสกปรกหรือความไม่ปลอดภัย ก็จะไม่เป็นที่ประสงค์ที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไป เพราะนักท่องเที่ยวประสงค์ที่จะได้พบเห็นหรือสัมผัสกับสภาพธรรมชาติของท้องถิ่น ประชาชนมีอัธยาศัยไมตรี ความสะดวกสบายที่พอควรและมีความปลอดภัย

- เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ เพราะในสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปถึงจะมีการสร้างปัจจัยต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โรงแรม ที่พักต่าง ๆ ตามมา เพื่อสนองความต้องการและการสร้างวัตถุประสงค์ของเหล่านั้นจะช่วยขจัดปัญหา หรือภัยที่เกิดจากการแทรกซึม หรือบ่อนทำลายต่าง ๆ ได้อย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นได้อย่างมากอีกด้วย

ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าในยามที่ประเทศกำลังประสบปัญหาต่าง ๆ อย่างมากมาย จึงควรที่จะระดมทรัพยากรเท่าที่มีอยู่ พร้อมทั้งกำลังความสามารถและสติปัญญาเพื่อสร้างความผาสุกให้กับประชาชน โดยการหาทางสร้างงานหรืออาชีพ และกระจายรายได้สู่ประชากรในท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างฐานะความมั่นคงทั้งทางการเมืองและสังคม โดยใช้มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้าไปแก้ไข เพราะการท่องเที่ยวยังมีอนาคตที่จะก้าวหน้าไปได้อีก และมีช่องทางที่จะส่งเสริมให้บรรลุผลตามเป้าหมายได้โดยง่าย และรวดเร็วตามความต้องการทุกประการ

ข้อเสีย

การท่องเที่ยวอาจจะส่งผลกระทบต่อสังคม เช่น

- ด้านศีลธรรม จากความแตกต่างของนักท่องเที่ยวกับชาวพื้นเมือง จึงทำให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้นสร้างปัญหาสังคมเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชญากรรม โสเภณี ยาเสพติด และการประพฤติผิดทางด้านศีลธรรมอื่น ๆ ก็ตาม อาจจะกล่าวได้ว่า กิจกรรมท่องเที่ยวจะเป็นตัวเร่งที่ทำให้เกิดความเข้มของปัญหาสังคมดังกล่าว
- ความรู้สึกที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยว จากความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และระดับการศึกษา จะทำให้ชาวพื้นเมืองหรือชาวชนบทมีความรู้สึกที่ตัวเองต่ำต้อย และด้อยโอกาสกว่าชาวเมือง แม้ว่าชาวพื้นเมืองเหล่านั้นจะพยายามยกฐานะตัวเองขึ้นมา แต่โอกาสต่าง ๆ ไม่เอื้ออำนวย จึงส่งผลทำให้ชาวพื้นเมืองมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวเหล่านั้น

4.4 วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

ข้อดี

เนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมบางประการของประเทศ กำลังจะจางหายไปจากสังคมของคนไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเล่น การแสดง ประเพณี หรือเทศกาลต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะจะเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่างถิ่นหรือต่างแดนมาก ซึ่งตามความรู้สึกของนักท่องเที่ยวเหล่านี้จะถือว่าเป็นของแปลกและใหม่ ตัวอย่างเช่น ประเพณีเผาเทียนเล่นไฟที่จังหวัดสุโขทัย ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี เทศกาลสงกรานต์ จังหวัดเชียงใหม่ และงานบุญเซ็งบั้งไฟ จังหวัดยโสธร เป็นต้น ประเพณีหรือเทศกาลเหล่านี้ถ้าหากไม่มีการฟื้นฟูขึ้นมาในที่สุดก็จะหมดไปจากสังคมไทย เพื่อให้ขนบธรรมเนียมประเพณียังคงอยู่กับสังคมไทย และมีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ร่วมมือกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ฟื้นฟูการเล่น การแสดงและประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นมา ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมแล้ว ยังถือว่าเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของกิจการท่องเที่ยวในลำดับต่อไปด้วย

ข้อเสีย

จากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ย่อมก่อให้เกิดความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมปรากฏขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวจากกลุ่มอุตสาหกรรมเข้ามาท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา หรือด้อยพัฒนา หรือกรณีที่ประชากรในเมืองเดินทางเข้าไปในชนบท การปฏิบัติตัวของชาวเมือง หรือชาวต่างประเทศในเรื่องกิริยามารยาท การพูดจา และการแต่งกาย ชาวชนบทเหล่านี้อาจจะนำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติตนบ้าง ซึ่งจะส่งผลทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นต้องเปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมจะถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางด้านการค้า เพื่อสนองตอบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เช่น การลอกเลียนแบบวิธีการดำเนินชีวิตของชาวชนบท ชาวพื้นเมือง หรือชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งนำมาแสดงตามศูนย์การค้าในกรุงเทพฯ หรือเมืองอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้น ในบางท้องถิ่นที่มีนักท่องเที่ยวต่างแดน หรือต่างถิ่นเข้าไปใช้บริการมาก ๆ จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวพื้นเมืองเสียสิทธิที่พึงได้ไป เช่น ชายหาดบางแห่งในเกาะภูเก็ต จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับชาวต่างประเทศโดยเฉพาะ และไม่ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เป็นคนพื้นเมือง ทั้งๆ สถานที่เหล่านี้เป็นของคนไทยอย่างแท้จริง

4.5 สภาพแวดล้อม

ข้อดี

ได้รับความสนใจจากหน่วยงานของรัฐและผู้เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม หรือมีการเข้าควบคุมเพื่อให้คงสภาพที่ดีเหมือนเดิมให้มากที่สุด หรืออย่างน้อยก็ให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด

ข้อเสีย

จากการที่ประชากรเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ มากเกินกว่าที่สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นจะรองรับได้ จะส่งผลทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมโทรม หรือถูกทำลายมากเกินกว่าที่จะบูรณะให้คืนสู่สภาพเดิมได้ ยิ่งไปกว่านั้นการที่นักท่องเที่ยวนำสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ที่เกิดจากเศษอาหารและวัสดุที่ใช้ทิ้งไว้ในสถานที่ท่องเที่ยว หรือแหล่งน้ำ ในบริเวณใกล้เคียง จะทำให้เกิดสิ่งสกปรกและน้ำในแหล่งน้ำเกิดมลพิษ ซึ่งจะทำให้ทัศนียภาพที่สวยงามโดยทั่วไปถูกทำลาย อย่างไรก็ตามการป้องกันมิให้สิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวถูกทำลายอาจจะกระทำได้โดย

- มีการวางแผนการจัดการและการควบคุมที่ดี
- นำเอาหลักการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวมาใช้
- ต้องได้รับความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

จากที่กล่าวแล้วข้างต้นจะเห็นว่า กิจกรรมท่องเที่ยวมิได้ก่อให้เกิดผลดีเท่านั้น แต่จะทำให้เกิดผลเสียได้เช่นกัน การวางแผนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ดี และให้ความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถูกต้อง จะช่วยลดผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้มาก อย่างไรก็ตาม ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้เล็งเห็นว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้ให้ประเทศหรือท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก จึงพยายามพัฒนาและส่งเสริมกิจการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือต่างถิ่นเดินทางเข้ามาใช้บริการมากยิ่งขึ้น เพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากนักท่องเที่ยวต่อไป นอกจากนี้ยังช่วยในการประชาสัมพันธ์ประเทศ หรือท้องถิ่นของตนให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปอีกด้วย แม้ว่ากิจกรรมท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบในทางลบเกิดขึ้นบ้างก็ตาม (<http://www.tat.or.th/thai/tat/result.html> เข้าถึงวันที่ 2 เมษายน 2545)

ดังที่ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวมาแล้วทั้งหมด อาจสรุปได้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ จะทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งความรุนแรงจะมีมากหรือน้อยย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการในแต่ละท้องถิ่นเป็นประการสำคัญ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ

1. นโยบายของรัฐบาล แผนแม่บทหรือแผนระยะยาว และแผนระยะสั้นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวต้องชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติและเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรทุกระดับได้เป็นอย่างดี

2. สถาบันหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่จะนำความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ ความล้มเหลวของกิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ผ่านมา มักเกิดจากความล้มเหลวของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร การจัดการในเชิงพัฒนาที่ผสมกลมกลืนระหว่างศาสตร์ที่เป็นสากลกับศาสตร์ท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงค่าและเอกลักษณ์ที่มีความสำคัญในเชิงการศึกษา กระตุ้นให้ตระหนักถึงคุณลักษณะเฉพาะ (Unique) ที่สะท้อนให้เห็นความมีอารยธรรมเป็นของตนเองเอาไว้มากกว่าเชิงพาณิชย์และมีการปรุงแต่งมากเกินไปจนเกินความเป็นจริง ยิ่งกว่านั้น ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นที่มีใจคนท้องถิ่นซึ่งเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ดีพอ อาจใช้อำนาจและยึดแนวความคิดของตนเองเป็นตัวตั้ง จนทำให้เกิดผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้

3. คุณภาพของประชากรในท้องถิ่น ประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งยังขาดความรู้ความเข้าใจและมองไม่เห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง ไม่มีการห้ามปรามหรือต่อต้านเมื่อเห็นนักท่องเที่ยวแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีการเอารัดเอาเปรียบ แสดงอาการดูถูกเหยียดหยาม ฯลฯ ซึ่งล้วนก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อตนเอง ท้องถิ่นและประเทศโดยรวม

ดังนั้น การกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงาน จึงควรที่จะพิจารณาจากส่วนบนลงมา (Top - Down) และจากส่วนล่างหรือผู้ปฏิบัติขึ้นไป (Bottom - up) ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและเอื้ออำนวยต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลเสียแล้วจะมีมากกว่าหลายสิบเท่า และครอบคลุมประชาชนในท้องถิ่นมากมายหลายสาขาอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการสร้างงานหรืออาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นมากมาย จึงทำให้ฐานะและความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น (วิชัย เทียนน้อย, 2540 : 8) ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่

1. ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทางตรง ได้แก่

1.1 งานหรืออาชีพเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรม ในย่านเมืองอันเป็นแหล่งการท่องเที่ยวสำคัญทุกแห่งจะต้องจัดสถานที่พักอาศัยขึ้นมาก เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ผ่านเข้ามาเข้าพักอาศัยหลับนอนเป็นการชั่วคราว ที่พักที่จัดขึ้นบริการนักท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ โรงแรม บังกะโลและรีสอร์ท เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในกิจการท่องเที่ยวผู้ทำหน้าที่ให้การบริการแขกที่เข้าพักจะประกอบด้วยบุคคลหลายระดับ โดยเริ่มตั้งแต่ผู้จัดการพนักงานต้อนรับ พนักงานด้านบริการภัตตาคารและพนักงานฝ่ายแม่บ้าน เป็นต้น ผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อกิจการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริม และมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้าไปใช้บริการมากเท่าใด ก็จะมีผลทำให้ประชากรในแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

1.2 งานหรืออาชีพเกี่ยวกับร้านอาหาร การบริการทางด้านอาหาร นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวทุกคนต้องใช้บริการ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปสู่แหล่งท่องเที่ยว ต้องใช้เงินเป็นจำนวนไม่น้อยเพื่อซื้อหาอาหารรับประทาน ด้วยเหตุนี้เองตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ จึงมีการจัดสถานที่ เพื่อบริการทางด้านอาหารอย่างพอเพียง และน่าจะเป็นไปตามรสนิยมของนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้น ๆ ด้วย ความต้องการเรื่องอาหารการกิน ไม่ว่าจะเป็นจำพวกเนื้อหรือผัก ผลไม้ต่าง ๆ นั้น ประเทศไทยมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์และเป็นอาหารที่สามารถจัดหามาได้จากท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงและราคาไม่สูงนัก นอกจากนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ปรุงอาหาร พนักงานบริการและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จะเป็นแรงงานที่ได้มาจากคนในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ จากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้ผู้ที่ประกอบอาชีพการจำหน่ายอาหาร ภัตตาคาร ตลอดจนผู้ที่ทำการซื้อขายสินค้ากับนักท่องเที่ยวโดยตรงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

1.3 งานหรืออาชีพเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ นับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์หรือผู้จัดการนำเที่ยวจะเป็นผู้ที่ให้ข่าวสารหรือข้อมูลทุกรูปแบบแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหาร สถานที่และรายละเอียดต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวแหล่งนั้น ๆ เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่เป็นมัคคุเทศก์จึงต้องมีความรู้และความสามารถให้ข่าวสารที่ถูกต้อง และคนในท้องถิ่นนั้นก็สามารถเป็นหรือประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ได้ เพียงแต่ได้รับการฝึกฝนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางเข้ามายังบริเวณนั้นย่อมต้องการที่จะออกไปเที่ยวชมสิ่งที่น่าสนใจตามที่ต้องการ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ เที่ยวชมทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติ ชมการละเล่นพื้นเมือง ชมวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เป็นต้น

1.4 งานหรืออาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง งานหรืออาชีพที่ทำรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ กิจการบริการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างประเทศส่วนใหญ่จะเดินทางโดยเครื่องบิน และมาใช้บริการทางด้านรถไฟหรือรถยนต์ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองต้องการ ส่วนนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยก็จะใช้บริการขนส่งในท้องถิ่นที่มีอยู่เช่นเดียวกัน ซึ่งการขนส่งนี้ยังหมายถึงรถแท็กซี่ จักรยานสามล้อ รถยนต์โดยสารขนาดเล็ก เรือยนต์ การล่องแพและลูกหาบด้วยเช่นกัน จะเห็นได้ว่ารายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่เข้าสู่ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวและใกล้เคียงในแต่ละปีจะเป็นจำนวนเงินปีละไม่น้อย ซึ่งจะมีผลให้ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีเศรษฐกิจดีขึ้น

1.5 งานเกี่ยวกับการจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใด มักจะซื้อของที่ระลึกไปฝากญาติพี่น้องและเพื่อนเสมอ และนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปจะมีความสุขกับการซื้อของที่ระลึกและของพื้นเมืองเหล่านั้น เช่น เปลือกหอย เครื่องปั้นดินเผาदानเกวียน เครื่องจักสาน เครื่องเงินและสิ่งของแกะสลัก เป็นต้น ซึ่งสิ่งของเหล่านี้จะประดิษฐ์ขึ้นมาจากฝีมือของชาวพื้นเมืองในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๗ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีงานทำและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวมากยิ่งขึ้น

2. ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทางอ้อม ได้แก่

2.1 การผลิตสินค้าพื้นเมืองหรือผลิตของที่ระลึก แรงงานที่นำมาผลิตของที่ระลึกในท้องถิ่นต่าง ๆ จะมีจำนวนไม่น้อย เพราะสินค้าพื้นเมืองหรือของที่ระลึกเหล่านี้จะเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว ถ้าหากสินค้าจำพวกนี้ขายได้ปริมาณมาก จะทำให้ผู้ประกอบการต้องจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ทำให้รายได้อันเกิดจากการท่องเที่ยวกระจายไปสู่ชนบทอีกด้วย

2.2 การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ประเภทหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ วัว สุกร เป็ด ไก่ ปลา กุ้ง ซึ่งนับวันจะขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง เพราะร้านอาหาร โรงแรม หรือที่มีนักท่องเที่ยวมาพักอาศัยจำเป็นต้องสั่งซื้อสินค้าประเภทนี้เพิ่มขึ้น จึงทำให้เกษตรกรขายสินค้าได้ราคาดีและมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น รายได้ของประชากรเพิ่มขึ้น ซึ่งในด้านการเลี้ยงสัตว์นั้นจะไม่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดนัก แต่คนส่วนมากก็ยอมรับและเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมา

2.3 การผลิตพืชผักผลไม้ ตามปกติแล้วประชากรของประเทศไทยส่วนมากจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชผักที่ปลูกได้มักจะส่งออกจำหน่ายยังตลาดในชุมชน แต่ถ้าหากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในบริเวณใกล้เคียง จะทำให้พืชผัก ผลไม้

จำหน่ายได้ราคาดีขึ้น เพราะโรงแรม ร้านอาหาร ภัตตาคารและร้านค้าต่าง ๆ ต้องการพืชผักและผลไม้ไปประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว ยิ่งมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นเท่าไร พืชผักผลไม้ก็ย่อมขายได้เพิ่มมากขึ้นและราคาดีขึ้น ประชาชนก็จะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.4 **อาชีพการก่อสร้างและบริการอื่น ๆ** เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวออกไปในแหล่งท่องเที่ยวใด ปัจจัยที่จะสนับสนุนกิจการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สถานที่บริการด้านレisure ต่าง ๆ สาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา สนามบินหรือการทำเรือ จึงจำเป็นต้องมีการก่อสร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงหรือแหล่งท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวเช่นกัน (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543 : 49 - 50)

6. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การเปลี่ยนแปลงเป็นปรากฏการณ์ปกติธรรมดาของสังคมทั้งหลาย บางสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอย่างเห็นได้ชัดในเวลาไม่กี่ปี บางสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ จนคนในสังคมนั้นอาจไม่รู้ตัวว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น หรืออาจรู้สึกว่ามีไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรในชีวิตของตนในสังคมแบบดั้งเดิมหรือประเพณีนั้นอาจต้องเปรียบเทียบสภาพชีวิตของคนต่างอายุกัน จึงจะสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงแต่ในสังคมสมัยใหม่นั้น ๆ เราสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ได้ค่อนข้างชัดเจนภายในชั่วอายุของเราเอง

การเปลี่ยนแปลง (Change) หมายถึง การเปลี่ยนสภาพทั่ว ๆ ไปของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งที่ดีขึ้นหรือด้อยลงกว่าเดิม โดยไม่เจาะจงว่าเป็นรูปแบบวิธีใดและอัตราความเร็วเท่าใด สิ่งหนึ่งเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่เคยดำรงอยู่ไปสู่สภาพใหม่ เมื่อกาลเวลาผ่านไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ อาจจะดีขึ้นหรือเลวลงกว่าสภาพเดิมก็ได้ (สนธยา พลศรี, 2545 : 10 และณรงค์ เล็งประชา, 2541: 207) ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงว่ามีอยู่ 2 รูปแบบ คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผน กับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีการวางแผน ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงมักจะมีการวางแผน มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย เช่น เพื่อให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น อาจปลูกฝังวัฒนธรรมหรือค่านิยมบางประการให้แก่สมาชิกในสังคม หรือการที่จะพัฒนาจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็มีการเตรียมสร้างองค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยว เช่น ถนน สาธารณูปโภค โรงแรม เป็นต้น

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่านในครั้งนี้ ได้ศึกษาจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่
2. ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น
3. ทฤษฎีความทันสมัย

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural – Functional Theory) เป็นทฤษฎีที่มุ่งศึกษาและอธิบาย “ระบบ” ของปรากฏการณ์และพฤติกรรมของสังคม มีแนวคิดพื้นฐานสรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่มองสังคมเป็นระบบหนึ่ง ซึ่งมีส่วนประกอบต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันและกัน การแยกการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับส่วนประกอบส่วนใดในระบบ จะมีผลกระทบต่อส่วนประกอบส่วนอื่นและระบบส่วนรวม องค์ประกอบพื้นฐานของสังคมตามแนวทฤษฎีนี้คือ บุคคล ครอบครัวและสถาบัน ทุกองค์ประกอบในระบบสังคมต่างก็มีหน้าที่ที่ต้องกระทำเพื่อให้ระบบนั้นอยู่รอดได้ มีการแบ่งงาน (division of labour) ในระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ในระบบ ดังนั้นแต่ละส่วนจึงมีการแลกเปลี่ยนแรงงานและบริการซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบ มีการบูรณาการรวมหน่วย แม้บางครั้งระบบสังคมนั้นอาจถูกสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาชักนำให้ออกนอกระบบระเบียบไปบ้าง แต่ท้ายที่สุดสังคมนั้นก็จะกลับสู่ดุลยภาพเช่นเดิม

ดังนั้น ตัวแปรที่นักทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่มักใช้เป็นหลักในการศึกษาสังคมจึงได้แก่ สถาบัน โครงสร้างสังคม บทบาททางสังคม การแบ่งงานในสังคม การบูรณาการรวมหน่วย และการปรับสภาวะ เป็นต้น ส่วนหน่วยที่ใช้ในการศึกษามักเป็นระดับสถาบัน องค์กร หรือหน่วยงาน (ยาวลักษณ์ อภิชาติวิลลภ, 2533 : 18-19)

ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น (The Stages of Economic Growth) เป็นทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งถือว่าเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม วัตต์ ดับเบิลยู รอสโทว์ (Watt W. Rostow) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้เสนอทฤษฎี ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้นเชื่อว่า การพัฒนาประเทศให้ประสบความสำเร็จ คือ แนวทางการพัฒนาของประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า เช่น กลุ่มในประเทศในยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา ถ้านำไปใช้ในประเทศอื่นก็จะประสบความสำเร็จด้วย

ลำดับขั้นตอนของการพัฒนา

1.1 **ขั้นเศรษฐกิจสังคมแบบดั้งเดิม (Traditional Society)** เป็นระยะที่เศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ยังล้าหลังโบราณ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีน้อย การขยายตัวทางเศรษฐกิจน้อยมาก อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมแบบการยังชีพ

1.2 **ขั้นเตรียมการพัฒนา (Preconditions for Take - off)** เป็นระยะที่สังคมได้มีการติดต่อค้าขายกับสังคมภายนอกขึ้น เพราะการคมนาคมติดต่อกันสะดวกสบายขึ้น สถาบันทางสังคมเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันอย่างชัดเจน การประกอบอาชีพเริ่มพัฒนามากขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ มีการขยายตัวเพื่อเพิ่มคุณภาพการผลิต ผลผลิตกลายเป็นการผลิตเพื่อส่งออกขายมากขึ้น มีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น มีการสร้างทุนพื้นฐานอย่างกว้างขวาง เกิดการขยายตัวของสินค้าเข้า เช่น สินค้าประเภททุน และมีการเพิ่มการลงทุนมากขึ้น

1.3 **ขั้นเข้าสู่กระบวนการพัฒนา (Take - off Stage)** เป็นระยะที่มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมสูงกว่าด้านอื่น ๆ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นรวดเร็วมาก มีโครงสร้างทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น สังคมเมืองได้เกิดขึ้น และขยายตัวอย่างรวดเร็วมาก

1.4 **ขั้นทะยานเข้าสู่ภาวะของการพัฒนา (Drive to Maturity Stage)** ขั้นนี้เป็นผลจากขั้นที่ 3 เมื่อเศรษฐกิจในสังคมขยายตัว ทำให้ความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมมีความสะดวกสบายมากขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการจัดสรรและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่มีฝีมือ (Skill Labour) มีระบบการจัดการที่มีคุณภาพและมีความต้องการสิ่งใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาในขั้นต่อไป

1.5 **ขั้นพัฒนาสมบูรณ์แบบ (Stage of High Mass Consumption)** เป็นขั้นที่สมาชิกในสังคมมีมาตรฐานการครองชีพสูงมาก มีการจ้างงานเต็มที่ ประชาชนมีการอุปโภคและบริโภคอย่างอุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตของประชาชนเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย เศรษฐกิจมั่งคั่ง สังคมมั่นคงและประชาชนมีความสุข ซึ่งบรรลุเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สนธยา พลศรี, 2545 : 170-172)

ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory)

แสวง รัตนมงคลมาศ (2534 : 43) ได้กล่าวถึงทฤษฎีภาวะทันสมัยไว้ว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่ยังไม่เจริญก้าวหน้า มีระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมล้าหลังไปสู่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และมีเทคโนโลยีระดับสูง

สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วสามารถก้าวสู่ภาวะทันสมัยได้ด้วยตนเองแต่ประเทศด้อยพัฒนาไม่สามารถที่จะดำเนินการได้สำเร็จ แต่อาจจะสร้างความทันสมัยได้เพียงบางส่วนเท่านั้น จึงทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมขึ้น อย่างไรก็ตาม กระบวนการสร้างภาวะทันสมัยของประเทศด้อยพัฒนาต้องเป็นไปเช่นเดียวกับลักษณะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น ซึ่งความเจริญก้าวหน้าตามลำดับขั้นนี้ เกิดจากการที่สังคมยอมรับเทคโนโลยีในแต่ละขั้นโดยไม่ข้ามขั้นตอน (สนธยา พลศรี, 2545 : 176-178)

ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาภาวะทันสมัยในทางเศรษฐกิจ และทางวัฒนธรรม โดยนิยามภาวะทันสมัยทางเศรษฐกิจ และภาวะทันสมัยทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

ภาวะทันสมัยทางเศรษฐกิจ คือ การมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ทันสมัยแบบสังคมอุตสาหกรรม และการสร้างชุมชนเมืองให้เกิดขึ้น โดยมีกระบวนการที่สำคัญคือ การกลายเป็นอุตสาหกรรม และการกลายเป็นเมือง

ภาวะทันสมัยทางวัฒนธรรม คือ การใช้แนวความคิดแบบสมเหตุสมผล เป็นบรรทัดฐานในการตัดสินระบบค่านิยม ทศนคติ และเป้าหมายของสังคม โดยการวางข้อกำหนดเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคมของบุคคล และการจัดรูปองค์กรของสถาบันต่าง ๆ ให้เป็นองค์กรขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังรวมถึงบุคลิกลักษณะของสมาชิกในสังคมในเรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้รัฐต้องมีบทบาทในการวางแผนเพื่อผลักดันให้เกิดภาวะทันสมัย ด้วยการจัดตั้งองค์กรต่างๆ ขึ้นดำเนินงานอย่างจริงจัง มีการขอความช่วยเหลือและร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ขอความร่วมมือกับรัฐบาลต่างประเทศทั้งในด้านเงินทุน เทคโนโลยีการตลาดและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ (ปกรณ์ ปรียากร, 2528 : 29-31)

สรุปได้ว่าทฤษฎีภาวะทันสมัย มีแนวคิดพื้นฐานอยู่ที่ว่า การพัฒนาต้องสร้างภาวะทันสมัยให้เกิดขึ้นในโครงสร้างของสังคมทั้งระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และบุคคลในสังคมไม่ใช่เพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง ในการพัฒนาชุมชนจึงควรดำเนินการพัฒนาไปพร้อมๆ กันหลายๆ ด้าน และในการพัฒนาชุมชนควรศึกษาจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จแล้วปรับปรุงให้เหมาะสมกับชุมชนของตน แสวงหาความร่วมมือจากคนในชุมชน และสร้างเครือข่ายการพัฒนากับชุมชนต่างๆ เพื่อสร้างพลังให้การพัฒนาประสบความสำเร็จต่อไป

7. ภูมิลักษณะที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

น่าน มีชื่อเดิมทางประวัติศาสตร์ คือ “เมืองน่าน” ซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในหุบเขา มีอายุเก่าแก่พอกับกรุงสุโขทัย สันนิษฐานว่าสร้างราวพุทธศตวรรษที่ 18 “พญาภูคา” ได้สร้างขึ้นในบริเวณที่ราบทางตอนบนเขตตำบลศิลาเพชรหรืออำเภอบัวในปัจจุบัน มีพระธาตุแช่แห้งอันศักดิ์สิทธิ์ มีเครื่องหมายประจำจังหวัดเป็น “พระธาตุแช่แห้ง” ประดิษฐานอยู่บนหลังโคศุภราช” และมีคำขวัญท่องเที่ยวประจำจังหวัด คือ “แข่งเรือลือเลื่อง เมืองงาช้างดำ จิตรกรรมวัดภูมินทร์ เสาดินน่านน้อย แอ่วดอยภูคา ซิมปลาปากนาย ผ้าลายน้ำไหล มะไฟจีนรสดี ลิ้นจี่ชวนลอง ส้มสีทองเมืองน่าน” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2536 : 357) ปัจจุบันเมืองน่าน เป็นจังหวัดล้านนาตะวันออกที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และรักษาสภาพความเป็นเมืองล้านนาส่วนใหญ่เอาไว้ได้อย่างมั่นคง เป็นที่ชื่นชมของผู้ได้มาเยือน ทั้งนี้จากสภาพภูมิประเทศที่ตั้ง ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และการไม่ถูกรบกวนจากอิทธิพลแห่งการเปลี่ยนแปลงมากนัก ทำให้เมืองน่านยังมากล้นด้วยคุณค่า ไม่ว่าจะเป็นในด้านโบราณคดี ศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชาวล้านนาที่หาได้ยากแล้วในแหล่งอื่น ๆ ของประเทศไทย (ธนะพงษ์ จักกะพาก, 2544 : 3)

ปัจจุบันจังหวัดน่านมีพื้นที่ประมาณ 11,472 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 14 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองน่าน อำเภอเชียงกลาง อำเภอแม่จริม อำเภอนาน้อย อำเภอบัว อำเภอเวียงสา อำเภอท่าวังผา อำเภอทุ่งช้าง อำเภอบ้านหลวง อำเภอนาหมื่น อำเภอสันติสุข อำเภอป่อเกลือ อำเภอสองแคว อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และกิ่งอำเภอภูเพียง

ประชากร ณ วันที่ 30 กันยายน 2542 รวมทั้งสิ้น 449,636 คน เป็นชาย 233,148 คน หญิง 216,488 คน สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอบัว มีประชากรอาศัยอยู่จำนวน 66,700 คน รองลงมาคืออำเภอเมือง มีจำนวน 61,576 คน และอำเภอเวียงสา มีจำนวน 61,490 คน

สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดน่านในปี 2539 พบว่าประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 28,524 บาทต่อปี เป็นอันดับ 57 ของประเทศ โดยจังหวัดมีผลิตภัณฑ์มวลรวม 7,759,707 ล้านบาท รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาการค้าส่ง และการค้าปลีกมากที่สุด รองลงมาเป็นสาขาการเกษตร และสาขาบริการ มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 4.43 ในปี 2541 จังหวัดน่านมีสถานประกอบการทั้งหมด 998 แห่ง ลดลงจากปีที่แล้ว 286 แห่ง มีจำนวนลูกจ้างทั้งหมด 7,413 คน

คุณภาพชีวิตในระดับหมู่บ้านของคนในจังหวัดน่าน อยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทั้งจังหวัดมีหมู่บ้านชนบท 764 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านก้าวหน้า (หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนา

อันดับ 3) 145 หมู่บ้าน หมู่บ้านพัฒนาปานกลาง (หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2) 333 หมู่บ้าน และหมู่บ้านล้าหลัง (หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1) 286 หมู่บ้าน

ในปี 2540 จังหวัดน่านมีสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 1,108 แห่ง มีครูอาจารย์ 6,681 คน และนักเรียนนักศึกษา 133,983 คน มีอัตราส่วนครู/อาจารย์ต่อนักเรียน/นักศึกษา 1 : 20

ในปี 2538 จังหวัดน่าน มีพุทธศาสนิกชน 453,197 คน จำนวนวัด 390 แห่ง คริสตศาสนิกชน 3,501 คน จำนวนโบสถ์ 25 แห่ง และอื่น ๆ 16,417 คน

ในปี 2541 จังหวัดน่านมีจำนวนสถานพยาบาลแผนปัจจุบัน จำนวน 14 แห่ง มีจำนวนเตียงสำหรับรองรับผู้ป่วย 580 เตียง มีสถานเอนามัย 111 แห่ง และสถานบริการสาธารณสุขชุมชน 34 แห่ง บุคลากรผู้ให้บริการด้านสาธารณสุขประกอบด้วย แพทย์ 58 คน สัตสวณแพทย์ต่อประชากร 1 : 8,206 คน ทันตแพทย์ 13 คน สัตสวณทันตแพทย์ต่อประชากร 1 : 35,809 คน พยาบาล 723 คน คิดเป็นสัตสวณต่อประชากร 1 : 644 คน เจ้าหน้าที่อนามัย 322 คน

ในรอบปี 2539 จังหวัดน่าน มีคดีเกิดขึ้น 36 ราย เป็นจังหวัดที่มีอัตราคดีสูงเป็นอันดับที่ 49 ของประเทศ (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร) คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 398 คดี คิดเป็นอันดับที่ 72 ของประเทศ (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร)

เนื่องจากจังหวัดน่านเป็นดินแดนที่มีความรุ่งเรืองในอดีต ดั่งจะสังเกตได้จากขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปกรรมต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ประกอบกับดินแดนของจังหวัดน่านยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ จึงทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ อันประกอบด้วย

1. โบราณสถาน ได้แก่ วัดพระธาตุแช่แห้ง วัดพระธาตุเขาน้อย วัดภูมินทร์ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร วัดสวนตาล วัดพญาวัด วัดหนองบัว (จิตรกรรมฝาผนัง) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน (หอคำ)

2. ขนบธรรมเนียมประเพณี ประเพณีของชนพื้นเมืองเผ่าต่าง ๆ ได้แก่ ประเพณีของชาวไทยลื้อบ้านหนองบัว ชนเผ่าตองเหลือง และชาวไทยภูเขาบ้านป่ากลาง การขับขอลูกฟ้อน ประเพณีการแข่งขันเรือ

3. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยภูคา อุทยานแห่งชาติถ้ำผาตูบ เสาดินนาน้อย ผาฮู้ น้ำตกตาดม่าน น้ำตกศิลาเพชร หมู่บ้านประมงปากนาย อุทยานชีวินกรรมตำรวจ, ทหาร, พลเรือนทุ่งช้าง

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติ ได้แก่ ล่องแก่งลำน้ำว้า อ.แม่จริม นั่งช้างชมไพร บ้านน้ำมวบ อ.เวียงสา การจัด Home Stay

จังหวัดน่านมีชนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองที่สำคัญที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน คือ

1. งานประเพณีแข่งเรือลำหนา จะจัดประมาณเดือนตุลาคมในวันเสาร์-อาทิตย์แรกหลังจากวันออกพรรษา การแข่งเรือของจังหวัดน่านเป็นประเพณีพื้นเมืองที่กระทำสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน และประชาชนชาวจังหวัดน่านถือว่า การแข่งเรือนี้เป็นประเพณีที่สำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตน มีลักษณะแตกต่างไปจากภาคอื่น คือ ตัวเรือใช้ไม้ซุงทั้งท่อน ขุด มีรูปร่างเพรียว ไข้พาย 30-58 คน หัวเรือทำเป็นรูปพญานาคขุด หางเรือทำเป็นหางพญานาค หัว หาง และตลอดลำตัวเขียนสีลวดรักปิดทองประดับกระจกแวววาว ด้วยความเชื่อว่า พญานาคจะบันดาลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ทำให้ลุ่มแม่น้ำน่านอุดมสมบูรณ์ การแข่งเรือจะแข่งในงานทอดกฐินประจำปีของจังหวัด ใช้ระยะทางแข่งขัน 600 เมตร โดยมีถ้วยพระราชทานเป็นรางวัล (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543 : 251)

2. งานเทศกาลส้มสีทอง และงานกาชาดจังหวัดน่าน จะจัดประมาณกลางเดือนธันวาคมของทุก ๆ ปี ณ สนามกีฬาจังหวัดน่าน มีกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ การประกวดขบวนรถส้มสีทอง ฯลฯ

จากการที่จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่ยังคงมรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่าซึ่งยังคงเหลือให้อนุชนรุ่นหลังได้ชื่นชมมีมากมายหลากหลาย การที่จะอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดเชื่อมโยง และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมนั้น ไซ้ที่จะกำหนดให้คน บุคคล กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งดำเนินการเท่านั้น แต่ทุกคนควรจะเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำการพัฒนา จึงต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของพลังการพัฒนาความสามารถ ความคิดริเริ่ม การพึ่งตนเองและการมีส่วนร่วมของทุกคนในขั้นตอนการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม (ธนะพงษ์ จักกะพาก, 2544 : 2) ซึ่งในปัจจุบันนี้ทางจังหวัดน่านได้มีการวางแผนที่จะพัฒนาเมืองน่านให้เป็นเมืองศิลปวัฒนธรรมเพื่อก้าวสู่มรดกโลกระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2544-2548) เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน โดยจัดให้มีกิจกรรม ดังนี้

1. การจัดทำเส้นทางเดินเท้าและจักรยานบริเวณเขตเทศบาลเมือง เทศบาลเมืองน่านรับผิดชอบการก่อสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การจัดทำป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงระบบไฟส่องสว่างวัดภูมินทร์ และการก่อสร้างป้ายชื่อถนนในเขตเทศบาล กรมป่าไม้รับผิดชอบการดำเนินการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติถ้ำผาฆ้องอุทยานแห่งชาติดอยภูคา

2. การจัดพิมพ์คู่มือการท่องเที่ยว โดยดำเนินการจัดทำเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษในเล่มเดียวกัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544 : 66)

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมศักดิ์ แจ่มอุลิตรัตน์ (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ : โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า-นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

ทางบวก

1) มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากธุรกิจท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น มีการอพยพแรงงานต่างถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพ และยังมีการขยายตัวทางด้านภาคธุรกิจอื่น ๆ ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว เช่น โรงน้ำแข็งน้ำดื่ม ร้านขายวัสดุก่อสร้าง ร้านอาหาร รถเช่า เป็นต้น

ทางลบ

1) สูญเสียศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน บุคคลภายนอกเข้ามาลงทุนเป็นเจ้าของกิจการและเป็นผู้บุกเบิกธุรกิจ การต้องพึ่งพาสินค้าจากภายนอกชุมชน ทำให้ต้องสูญเสียการพึ่งพาตนเองและกระจายรายได้ไปสู่คนในท้องถิ่น

2) สูญเสียการพึ่งพาตนเอง ประชาชนเปลี่ยนอาชีพดั้งเดิมมาประกอบอาชีพธุรกิจท่องเที่ยวเป็นรายได้หลัก แต่เนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้เกิดหนี้สิน

3) ราคาสินค้าและค่าครองชีพสูง

ด้านสังคม-วัฒนธรรม

ทางบวก

1) ทำให้เกิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ชุมชนเกิดความตระหนักถึงเอกลักษณ์ไทย เพราะนักท่องเที่ยวให้ความสนใจและเป็นจุดขาย ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนวัฒนธรรม

ทางลบ

1) ปัญหาการกลืนกลายวัฒนธรรม มีการเลียนแบบวัฒนธรรม โดยเฉพาะคนหนุ่มสาว ในเรื่องการแต่งกาย การไว้ผม บุคลิก ลักษณะท่าทาง แต่ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่าเกิดจากการท่องเที่ยวโดยตรงแต่เพียงอย่างเดียว

2) ปัญหายาเสพติดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

3) ความขัดแย้งและแข่งขันกันระหว่างคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับไม่ได้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ภาคเหนือ (2541) ได้ทำการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

ทางบวก

- 1) ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นและเพิ่มระดับการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจให้จังหวัด
- 2) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ จากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคธุรกิจบริการ มีการอพยพเคลื่อนย้ายจากชนบทเข้าทำงานตามสถานบริการต่างๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร และร้านค้าต่างๆ
- 3) สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับประชาชนจำนวนหนึ่ง เนื่องจากเกิดธุรกิจต่อเนื่องหลายประเภท เช่น ธุรกิจที่พักอาศัย ธุรกิจนำเที่ยว ชายของที่ระลึก ร้านอาหาร ร้านถ่ายรูป เป็นต้น

ทางลบ

- 1) ภาวะเงินเฟ้อ ค่าครองชีพสูงขึ้น นิสัยการบริโภคมีความฟุ้งเฟ้อมากขึ้น
- 2) ราคาที่ดินสูง ประชาชนขายที่ดินให้นายทุนทำให้พื้นที่ทำการเกษตรกรรมลดลง
- 3) โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดเด่นทางด้านบริการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
- 4) ผู้ประกอบการที่ลงทุนเป็นบุคคลนอกท้องถิ่น รายได้ที่เกิดขึ้นจึงตกอยู่กับกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ทำให้ผลประโยชน์เกิดกับประชาชนในท้องถิ่นน้อยลง
- 5) ระบบการจ่ายค่าตอบแทนของร้านขายของที่ระลึกในรูปคอมมิชชั่นที่สูงเกินไป ทำให้นักท่องเที่ยวถูกเอารัดเอาเปรียบ
- 6) ธุรกิจนำเที่ยวมีการแข่งขันตัดราคากัน ทำให้คุณภาพการนำเที่ยวลดลง
- 7) การเก็บภาษีสินค้าหักถดถอม ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น
- 8) จำนวนห้องพักของโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่มีมากไม่สมดุลกับจำนวนนักท่องเที่ยว ทำให้ประสบปัญหาห้องพักล้นตลาด (Over supply) โดยเฉพาะช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ทางบวก

- 1) การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น
- 2) การอพยพย้ายถิ่นจากชนบทไปทำงานในเมืองมากขึ้น
- 3) โครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป เช่น การแต่งงานของชาย-หญิง เริ่มเลื่อนระยะเวลาออกไป ขนาดครอบครัวเริ่มเล็กลง ทุกครอบครัวเริ่มเห็นความสำคัญของการศึกษาซึ่งเป็นตัวกำหนดลักษณะงาน

ทางลบ

- 1) การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคม สังคมชนบทดั้งเดิม กลายเป็นสังคมเมือง ส่งผลให้ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดแบบสังคมชนบทลดน้อยถอยลง
- 2) องค์กรทางสังคม พบว่ากลุ่มหนุ่มสาวมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ทางการปกครองและการเมืองมาเกี่ยวข้อง
- 3) ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เปลี่ยนแปลงจากลักษณะบ้านเรือนแบบล้านนาไทยเนื่องจากรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา นอกจากนี้ยังพบปัญหาทัศนียภาพ เช่น ในแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมถูกบดบังด้วยอาคารสูงและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ ป้ายโฆษณา รวมทั้งสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค เช่น สายไฟฟ้า เสาไฟฟ้า สายโทรศัพท์ เป็นต้น จนทำให้คุณค่าเสื่อมลง
- 4) การที่คนในพื้นที่มีโอกาสสัมผัสกับอารยธรรม และความก้าวหน้าสมัยใหม่ มากขึ้นค่านิยมและพฤติกรรมที่ยึดติดกับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ดั้งเดิมเสื่อมถอยลง ผู้คนเริ่มผูกติดกับวิถีชีวิตสมัยใหม่มากขึ้น เช่น การละเลยที่จะพูดภาษาถิ่นของตนเอง (ภาษาถิ่นเหนือ) การเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายประจำเผ่าหรือกลุ่มเพื่อให้เข้ากับความสำเร็จทางวัตถุที่เข้ามาสู่ชุมชน
- 5) ปัญหาโสเภณี แม้มิได้เกิดเนื่องมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง เพราะการค้าประเวณีได้มีมาช้านานแล้ว แต่การท่องเที่ยวเป็นตัวเร่ง อันเนื่องจากความต้องการบริการประเภทนี้มีมากขึ้น ซึ่งส่งผลเชื่อมโยงไปถึงปัญหาโรคเอดส์ด้วย
- 6) ปัญหาอาชญากรรม การท่องเที่ยวไม่ได้มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมโดยตรง แต่ถ้ามองภาพรวมทั้งจังหวัดเชียงใหม่พบว่าฤดูกาลท่องเที่ยวจะเป็นช่วงที่มีอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น เช่น การล่อลวงข่มขืนนักท่องเที่ยว การขโมยของตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ที่สถานีขนส่ง โรงแรม เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งให้เกิดปัญหาอาชญากรรม

7) ปัญหาเสพติด การท่องเที่ยวมีผลก่อให้เกิดการซื้อขายและลักลอบนำยาเสพติดข้ามประเทศ ซึ่งลักษณะนักท่องเที่ยวที่มีปัญหา คือ นักท่องเที่ยวประเภทเดินทางมาเองและพักตามเกสต์เฮาส์

8) การท่องเที่ยวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีพื้นเมือง ซึ่งปรากฏทั้งในด้านขั้นตอนของกิจกรรมทางประเพณีแล้ว ยังได้ทำให้คนพื้นเมืองปฏิบัติกิจกรรมประเพณีลดลง ความพยายามที่จะสร้างประเพณีพื้นเมืองให้เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากขึ้น ได้ส่งผลให้มีการฉันทนหรือปรับปรุงประเพณีเดิมให้ถูกรสนิยมและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งเป็นประเพณีที่มีการรดน้ำเพื่อขอพรและอวยพรให้กันและกัน กลายเป็นการสาดน้ำและการละเล่นที่สนุกสนานมากกว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลให้เอกลักษณ์เดิมเปลี่ยนไป

9) ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง ก่อให้เกิดความแตกแยกของสังคมที่ลูกหลานต้องละทิ้งไร่นาไปทำงานในภาคบริการ และยังพบปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างชาติดีกด้วย

10) การต่อต้านจากองค์กรประชาชนและองค์กรศาสนา เช่น ปัญหาการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ เป็นต้น

11) ปัญหาการเอาไรด์เอาเปรียบนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว

12) ปัญหามัคคุเทศก์เถื่อน

ด้านสิ่งแวดล้อม

ทางบก

1) สภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวบางแหล่งได้รับการพัฒนา และปรับปรุงให้อยู่ในสภาพดีขึ้น

2) ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า

ทางลบน

1) ด้านกายภาพ

1.1) พื้นที่ป่าไม้ส่วนหนึ่งถูกทำลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอแม่ริม อำเภอสะเมิง และอำเภอหางดง เพื่อนำพื้นที่ไปสร้างเป็นรีสอร์ท ต้อนรับนักท่องเที่ยว

1.2) พื้นที่ที่เป็นไร่นาและป่าส่วนหนึ่ง ถูกเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินไปเป็นสนามกอล์ฟ กิจกรรมนี้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติพอสมควร เพราะนอกจากจะเป็นธุรกิจ

ที่ต้องใช้พื้นที่กว้างแล้วยังเป็นธุรกิจที่ใช้ทรัพยากรน้ำค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน แต่ผลที่ได้ไม่คุ้มค่านัก เนื่องจากตอบสนองความต้องการของคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ซึ่งมีจำนวนน้อย

1.3) การท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่า นอกจากจะทำให้สูญเสียป่าไม้ส่วนหนึ่งตามเส้นทางท่องเที่ยวแล้วยังมีผลทำให้เกิดการพังทลายของดินด้วยเช่นกัน

1.4) ปัญหาไฟป่าอันเป็นผลมาจากความประมาท และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยว

1.5) ปัญหาการขูดขีดและทำเครื่องหมายไว้ตามโขดหินและต้นไม้ กิจกรรมเชิงทำลายลักษณะนี้มีมากพอ ๆ กับความนิยมในการเก็บพันธุ์พืชและการจับหรือทำลายสัตว์ ซึ่งทำให้คุณค่าของความเป็นธรรมชาติเสื่อมโทรมลง

1.6) ระบบนิเวศของพืชและสัตว์สูญเสียไป เช่น การตัดถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติดอยสุเทพและดอยอินทนนท์ อีกทั้งบริเวณที่มีความเปราะบางของระบบนิเวศ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปมาก มีผลทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลง โดยผลทำลายทัศนียภาพและทำลายสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ เป็นต้น

1.7) การนำพืชพันธุ์ไม้จากป่าเข้ามาปลูกในพื้นที่เมือง

1.8) ปัญหาการลูล้ำลำน้ำปึงจากร้านอาหาร ภัตตาคาร คอนโดมิเนียม และโรงแรม

1.9) ปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภค

1.10) ปัญหาดินทรุดตัว เนื่องจากธุรกิจโรงแรมและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวหันมาใช้น้ำบาดาลเพื่อทดแทนน้ำประปาที่มีอัตราการให้บริการแพงกว่า ส่งผลให้มีการใช้น้ำบาดาลชั้นแรกจนเหลือในปริมาณน้อย ทำให้ง่ายต่อการทรุดตัวของผิวดิน ประกอบกับเมืองเชียงใหม่มีการก่อสร้างอาคารสูงเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่เพิ่มอัตราการทรุดตัวของพื้นดินมากยิ่งขึ้น

2) ด้านมลภาวะ

2.1) การท่องเที่ยวได้ส่งผลให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ซึ่งพบได้ตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ตามเส้นทางทิวป่า น้ำตก ถ้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ การขาดการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องและเหมาะสมของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน

2.2) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย ที่เกิดจากสถานที่พักแรมของนักท่องเที่ยว ร้านค้า ร้านอาหาร ภัตตาคารต่าง ๆ

2.3) ปัญหาอากาศเสีย ซึ่งเกิดจากการคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว และ ระหว่างแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงปัญหาการจราจรติดขัด

วีระ กระสินธุ์ (2540) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญมี 4 ประการดังนี้

1) ด้านสิ่งแวดล้อม มีการทำลายทรัพยากร ที่ดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล ป่าไม้ เพื่อก่อสร้างสถานที่พัก สถานบริการอาหาร สถานบริการความบันเทิง ทำถนน ท่าเรือ สนามบิน

2) ด้านเศรษฐกิจ มีการส่งเสริมและสร้างอาชีพใหม่มีรายได้สูง ค่าครองชีพสูง

3) ด้านสังคม สาธารณูปโภคขยายตัวไม่ทันเกิดการขาดแคลน เกิดปัญหาทางสังคมได้แก่ อบายมุข และอาชญากรรมสูง

4) ด้านประเพณีวัฒนธรรม วัฒนธรรมประเพณีของนักท่องเที่ยวบางอย่างไม่เหมาะสมไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีไทยทำให้เกิดการเอาอย่างและทำลายความดีงามของวัฒนธรรมประเพณีไทย

สุรีย บัญญาอนุพงศ์ (2539) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศึกษากรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

1) ทำให้อัตราการขยายตัวของการผลิตภาคการบริการเพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่ามูลค่าการผลิตยังต่ำกว่าภาคเกษตรกรรม

2) ทำให้อัตราการขยายตัวของการค้า การบริการ และการใช้ที่ดินอย่างมาก

3) ทำให้ประชากรในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวมีรายได้สูงขึ้น มีโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น

4) ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้น

5) รายได้จากการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว และในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

ด้านสังคม

1) การพัฒนาการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาการบริการทางสังคมที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน

2) นักท่องเที่ยวที่เข้ามาได้นำเอาวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ที่แตกต่างจากวิถีชีวิตเดิมของชาวแม่ฮ่องสอนมาด้วย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม

ความเชื่อและค่านิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนชาวไทยใหญ่ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา

3) ความอ่อนแอทางวัฒนธรรมที่เกิดจากความล้มเหลวในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ทำให้สังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ถูกทำลายโดยวัฒนธรรม ที่มีความเข้มแข็งกว่าได้โดยง่าย สังคมปัจจุบันจึงมีความคลี่คลายไปจากเดิมค่อนข้างชัดเจนและรวดเร็ว

4) การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี มุ่งเน้นที่การดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวจนทำให้คุณค่าและจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมทางประเพณีถูกกลบเกลิน

ด้านสิ่งแวดล้อม

1) ทรัพยากรทางธรรมชาติถูกทำลาย ทั้งโดยนักท่องเที่ยวและผู้นำเที่ยวที่ไม่รู้คุณค่าและความสำคัญของทรัพยากร

2) การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างมากมายและรวดเร็ว ทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลาย จนเกิดปัญหาขึ้นในทุกชุมชน อาทิ ขยะ น้ำเสีย ความขัดแย้งของอาคารเก่าและใหม่ฯ

3) การพัฒนากิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวทำให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าไม้และพื้นที่เกษตรกรรม

สุพล ศิริพรรณพร (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง 3 ประการคือ 1) การขยายตัวของสิ่งบริการสำหรับการท่องเที่ยว ได้แก่ สถานที่พักชายทะเล ร้านค้าบริเวณชายหาด สาธารณูปโภค สาธารณูปการ กิจกรรมกีฬาทางน้ำ 2) การพัฒนาอุตสาหกรรมหนักชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และ 3) ปัญหาของสภาพแวดล้อม ได้แก่ คราบน้ำมันที่จับตัวบนชายหาด จากปัจจัยดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านกายภาพ

1) ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะริมทะเล และปัญหาการรุกรานพื้นที่ทะเล

2) ปัญหาการระบายน้ำเสียและการบำบัดน้ำเสีย

3) ปัญหาขยะที่มีปริมาณมาก

4) ปัญหาชายฝั่งถูกกัดเซาะพังทลาย

ด้านเศรษฐกิจ

- 1) ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้จากการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น
- 2) ค่าครองชีพสูงขึ้น
- 3) มีการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 4) ปัญหาราคาที่ดินสูง

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

- 1) ประชาชนในท้องถิ่นเปลี่ยนมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว
- 2) การเปลี่ยนค่านิยมของประชาชน ความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ

อัญชลี อินทรีย์งค์ (2534) ศึกษาความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่โครงการอุทยานประวัติศาสตร์ : ศึกษากรณีชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย โดยเปรียบเทียบระหว่างครัวเรือนที่อยู่ภายในและภายนอกเขตกำแพงเมือง พบว่า โครงการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชนเมืองเก่า บริเวณภายในเขตกำแพงเมืองซึ่งกลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ คือ การประกอบอาชีพ รายได้ของครัวเรือน และทางด้านสังคม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชน แต่ไม่พบความแตกต่างในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีวัดเป็นศูนย์กลางการประกอบกิจกรรมทางวัฒนธรรม

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(2531) ทำการศึกษาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเกาะสมุย พบว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยว มีดังนี้

- 1) ประชากรมีงานทำ และรายได้เพิ่มขึ้น
- 2) ค่าครองชีพ สินค้าอุปโภค บริโภคสูงขึ้น
- 3) มีการขายที่ดินมากขึ้น
- 4) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่น้อยลง ลักษณะความสัมพันธ์เป็นแบบธุรกิจมากขึ้น
- 5) ปัญหาความเสื่อมโทรมทางศิลปกรรม ยาเสพติด โสเภณี การพนัน การลอกเลียนแบบจากนักท่องเที่ยว และปัญหามิถุนาชีพ
- 6) อุบัติเหตุจากการใช้รถใช้ถนนสูง

- 7) การแข่งขันทางธุรกิจ ผู้ประกอบการท้องถิ่นไม่สามารถแข่งขันได้ หรือมีแนวโน้มเป็นหนี้สินมากขึ้น และ/หรืออาจสูญเสียธุรกิจไป
- 8) เกิดความไม่เป็นระเบียบ เสื่อมโทรม และธรรมชาติถูกทำลายมากขึ้น
- 9) มีปัญหามลภาวะจากส้วม ชยะ น้ำเสีย สัตว์ที่เป็นพาหนะนำโรคแพร่หลายอย่างรวดเร็ว
- 10) เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร เช่น น้ำ หาดทราย และทางลงหาด
- 11) การบุกรุกที่สาธารณะโดยผู้ประกอบการบางราย

โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม (2529) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

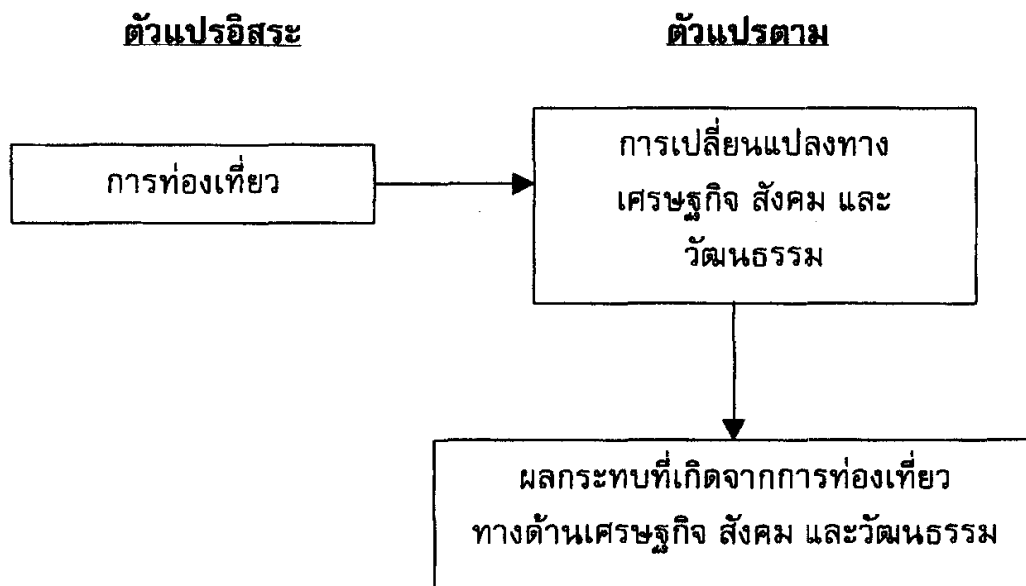
- 1) อิทธิพลการท่องเที่ยวที่มีผลโดยตรงต่อสังคมและวัฒนธรรมในด้านการสร้างงาน อาชีพ รายได้ และการเปลี่ยนแปลงทางประเพณี
 - 2) อิทธิพลการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะเป็นปัจจัยร่วมกับอิทธิพลอื่น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม มลภาวะ การย้ายถิ่น โสเภณี อาชญากรรม การใช้ภาษาพื้นเมือง กิจกรรมทางศาสนา การแต่งกาย การรับประทานอาหารและค่านิยม
 - 3) อิทธิพลของการท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว หรือเพิ่มมากขึ้น เช่น โสเภณี อาชญากรรม ศิลปะ การใช้ภาษา และค่านิยม
- นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ทางสังคม การใช้เวลาว่าง รูปแบบของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และประเพณี พบว่าการท่องเที่ยวไม่ได้มีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลง แต่มีอิทธิพลในลักษณะปัจจัยร่วม ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นกับทุกสังคมและเป็นไปตลอดเวลาที่สังคมนั้นมีการติดต่อกับสังคมภายนอก การคมนาคม การรับข่าวสารที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว มีส่วนในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม การปรับตัวสู่ความทันสมัยมากกว่าจะเป็นการรับอิทธิพลจากนักท่องเที่ยว

ณัฐพร แสงประดับ (2527) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลจากการท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น อาชีพทางด้านบริการ ตลอดจนความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น แต่มิได้ส่งผลต่อการจ้างงานคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ผู้ที่ได้รับประโยชน์ คือผู้ที่เข้าไปประกอบการลงทุนและผู้ย้ายถิ่นเข้าไปเท่านั้น

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้ชัดเจนและรวดเร็วกว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการ ท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมยังไม่สามารถ ระบุได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสังคมและ วัฒนธรรม นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นเพียงปัจจัยร่วมที่น่าจะมีผลหรือกระตุ้นให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วและเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีกรอบแนวคิดในการทำวิจัย ดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ที่มีวิธีดำเนินการวิจัยหลายแบบรวมกัน กล่าวคือ 1) เป็นการวิจัยเอกสาร เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวของ จังหวัดน่าน โดยวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ลักษณะ หรือรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม ในจังหวัดน่าน 2) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว 3) เป็นการ วิจัยเชิงสำรวจ เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่มี ต่อชุมชน และ 4) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้ผลดี/ผลเสีย และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน ให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงและตรงตามความต้องการของประชาชน ภายใต้ข้อจำกัด และผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประชากร 4 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. รองผู้ว่าราชการจังหวัด
2. ประธานชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน
3. ผู้จัดการสำนักงานสภาพัฒนาการค้าจังหวัดน่าน
4. ป่าไม้จังหวัด ผู้ช่วยป่าไม้จังหวัด หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยภูคา หัวหน้าอุทยานแห่งชาติศรีน่าน และผู้แทนหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแม่จริม
5. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปวัฒนธรรมจังหวัดน่าน
(อาจารย์สมเจตน์ วิมลเกษม)

2) กลุ่มผู้นำชุมชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

1. นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ
2. ปลัดอำเภอ
3. เจ้าอาวาสวัด
4. ประธาน อบต. และสมาชิก อบต.

5. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยาน หัวหน้าส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่
6. ประธานชุมชน
- 3) กลุ่มผู้ประกอบการที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง ได้แก่
 1. ร้านขายของที่ระลึก
 2. ร้านขายอาหารและขนม
 3. ร้านขายของเบ็ดเตล็ด
 4. บริษัทนำเที่ยวและบริการพาหนะ
 5. โรงแรม/ที่พัก
- 4) กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง

2. จำนวนของผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ให้ข้อมูล

1) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน คณะผู้วิจัยทำการเลือกผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดน่านแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำหนังสือขออนัดสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน มีผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 9 คน

2) กลุ่มผู้นำชุมชน คณะผู้วิจัยทำการเลือกผู้นำชุมชนแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำหนังสือขออนัดสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 60 คน มีผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 62 คน

3) กลุ่มผู้ประกอบการ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ประกอบการแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดจำนวนประชากรในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม ประเภทละ 20 คน รวมเป็น 60 คน มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 88 คน

4) กลุ่มประชาชน คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกประชาชนแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเลือกประชาชนที่อยู่อาศัยในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง ทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม ประเภทละ 20 คน รวมเป็น 60 คน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 92 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัย 4 ชุด ตามกลุ่มประชากร 4 กลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ในกลุ่มนี้คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีข้อคำถาม จำนวน 12 ข้อ ดังนี้

- สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านในปัจจุบัน
- นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน
- โครงการและกิจกรรมของจังหวัดน่านที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ลักษณะของกิจกรรม และหน่วยงานที่ดำเนินการ
- การดำเนินงานของกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว และงบประมาณดำเนินการ
- ลักษณะการท่องเที่ยวที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ
- ความพร้อมในการรองรับสิ่งอำนวยความสะดวก และการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว
- นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Eco-tourism)
- การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่ออนุรักษ์/ส่งเสริมวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด
- การมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว
- การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร (การประกอบอาชีพ ค่านิยม การแต่งกาย ภาษา ฯลฯ)
- ปัญหาอุปสรรค และผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน วิธีการแก้ไข และแนวทางการป้องกัน

2) กลุ่มผู้นำชุมชน ในกลุ่มนี้คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมี
ข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อ ดังนี้

- นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ
- ความพร้อมในการรองรับสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคม
ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว
- การรวมกลุ่มและมีมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม
ด้านการท่องเที่ยว
- การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลมา
จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ (ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม
ด้านวัฒนธรรม)
- ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ วิธีการแก้ไข
และแนวทางการป้องกัน

3) กลุ่มผู้ประกอบการ ในกลุ่มนี้คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามโดยแบ่งแบบสอบถาม
ออกเป็น 3 ตอน จำนวน 24 ข้อ ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 9 ข้อ
ลักษณะข้อคำถามประกอบด้วย เพศ อายุ ภูมิลำเนา ระดับการ
ศึกษา ประเภทสถานประกอบการ จำนวนลูกจ้างในสถาน
ประกอบการ อายุสถานประกอบการ ประเภทลูกค้า และรายได้
เฉลี่ย
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลกระทบจากการ
ท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน เป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ
มีหรือไม่มีผลกระทบ จำนวน 13 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นเรื่อง
เกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว
- ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นคำถามแบบ
ปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นเรื่องเกี่ยวกับ
ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ปัญหาและผลกระทบจาก
การท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

4) กลุ่มประชาชน ในกลุ่มนี้คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถาม ออกเป็น 3 ตอน จำนวน 31 ข้อ ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ย อาชีพเสริม และรายได้เสริมเฉลี่ย
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ในจังหวัดน่าน เป็นคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตอบมีหรือไม่มีผลกระทบ จำนวน 21 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว ทางด้านเศรษฐกิจ 7 ข้อ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม 7 ข้อ และด้านวัฒนธรรม 7 ข้อ
- ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นคำถาม แบบปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยว และแนวทางแก้ไข

สำหรับการทดสอบเครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยได้นำเครื่องมือทั้ง 4 ฉบับไปทำการทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก ทั้ง 3 แหล่ง ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ โบราณสถาน และศิลปวัฒนธรรม จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความตรงและความเที่ยงของเนื้อหา และจากการทดลองใช้เครื่องมือทั้ง 4 ฉบับ คณะผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐและเอกชน เพื่อศึกษาสภาพและสถานการณ์การท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน

ระยะที่ 2 ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว และสอบถามจากกลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มประชาชน เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

ระยะที่ 3 คณะผู้วิจัยได้ทำหนังสือเชิญผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน จำนวน 70 คน เข้าร่วมรับฟังการนำเสนอผลการวิจัย พร้อมทั้งจัดสัมมนา ระดมความคิดเห็น เพื่อเสนอแนวทางในการจัดทำแผนและนโยบายการท่องเที่ยวของ จังหวัดน่าน ในการสัมมนาดังกล่าวจัดขึ้นเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2545 ณ โรงแรม ฟิธาเร็น อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 20 คน (รายชื่อผู้เข้าร่วม สัมมนาปรากฏในภาคผนวก ค.)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

- 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอด้วยการพรรณนา
- 2) ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการสอบถาม ทำการวิเคราะห์ด้วยเครื่องไมโคร-คอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS for Windows Version 10 และนำเสนอด้วยตารางโดยใช้สถิติ คือจำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล	การเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การ ท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน	1.1 สภาพปัจจุบันของแหล่ง ท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัด น่าน 1.2 สถานการณ์ปัจจุบันด้าน การท่องเที่ยวของจังหวัด น่าน	1.1 เอกสาร รายงานการ ประชุม สติติและ แผนนโยบายด้าน การท่องเที่ยวของ จังหวัดน่าน 1.2 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ภาครัฐและเอกชน	1.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงานการประชุม สติติ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวของจังหวัด น่าน 1.2 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง	1.1 วิเคราะห์เอกสาร 1.2 วิเคราะห์เนื้อหาจาก การสัมภาษณ์
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัด น่าน ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว	2. การเปลี่ยนแปลงที่เป็น ผลมาจากการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ - เศรษฐกิจ - สังคม - วัฒนธรรม	2.1 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ภาครัฐและเอกชน 2.2 ผู้นำชุมชนในแต่ละ แหล่งท่องเที่ยว	2.1 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง 2.2 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง	2.1 วิเคราะห์เนื้อหา จากการสัมภาษณ์ 2.2 วิเคราะห์เนื้อหา จากการสัมภาษณ์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล	การเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนการท่องเที่ยว	3. ผลกระทบจากการท่องเที่ยว	3.1 ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว และบริเวณใกล้เคียง	3.1 ใช้แบบสอบถามผู้ประกอบ การ	3.1 วิเคราะห์โดยใช้สถิติ จำนวน และร้อยละ
4. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน	4. นโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน	3.2 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว หรือ บริเวณใกล้เคียง 4. ผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน จำนวน 20 คน	3.2 ใช้แบบสอบถามประชาชน 4. จัดสัมภาษณ์เพื่อนำเสนอ ผลการวิจัยและแนวทาง ในการจัดทำแผนพัฒนา การท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน	3.2 วิเคราะห์โดยใช้สถิติ จำนวน และร้อยละ -

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว 3) กลุ่มผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว และ 4) กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในการศึกษานี้ประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ป่าไม้จังหวัด ผู้ช่วยป่าไม้จังหวัด หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยภูคา หัวหน้าอุทยานแห่งชาติศรีน่าน และผู้แทนจากอุทยานแห่งชาติแม่จริม ประธานชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ผู้จัดการสำนักงานสภาพัฒนาการค้าจังหวัดน่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปวัฒนธรรมจังหวัดน่าน (อาจารย์สมเจตน์ วิมลเกษม) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลกลุ่มนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ปรากฏผลการศึกษาแยกตามประเด็นได้ดังนี้

1.1 สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน

สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านโดยภาพรวมพบว่า การเปิดตัวเรื่องการท่องเที่ยวค่อนข้างเป็นเรื่องใหม่ ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในเรื่องความสมบูรณ์ของธรรมชาติจัดว่ายังมีอยู่ในระดับที่สูงมากและมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การชมความงามของธรรมชาติ ณ อุทยานแห่งชาติดอยภูคา แม่จริม และศรีน่าน (ผาชู) การท่องเที่ยวที่ตื่นเต้นและท้าทาย เช่น การล่องแก่งน้ำว้า การศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อยและชนเผ่าตองเหลือง การเยี่ยมชมแหล่งผลิตผ้าทอพื้นเมือง เช่น หมู่บ้านหลายทุ่ง (ผ้าทอลายน้ำไหล) และหมู่บ้านไทลื้อ (ผ้าทอไทลื้อ) การเปิดท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาวที่ด่านห้วยโก๋น ตลอดจนการชื่นชมความงามของ

สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ งานจิตรกรรมที่ทรงคุณค่าตามวัดสำคัญต่าง ๆ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

ในช่วงที่ประเทศไทยประสบกับปัญหาภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ (IMF) นั้น กลับเป็นช่วงที่จังหวัดน่านมีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจที่ดีมาก เป็นการสวนกระแสเศรษฐกิจขาลงของประเทศอย่างสิ้นเชิง ธุรกิจการโรงแรม ร้านอาหาร และร้านค้า จำหน่ายของที่ระลึกมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้น ประชาชนในจังหวัดน่านจึงเริ่มหันมาให้ความสำคัญและความสนใจที่จะเปิดบ้านต้อนรับการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ

จังหวัดน่านร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนหันมาร่วมมือกันในการที่จะผลักดัน “โครงการน่านมุ่งสู่มรดกโลก” โดยได้มีการประชุมเพื่อวางแผนจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อรองรับโครงการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามแม้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านจะมีหลากหลาย แต่ก็ยังพบว่าการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านยังขาดการบริหารจัดการในด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาในด้านการคมนาคมขนส่งที่เหมาะสม จึงทำให้จังหวัดน่านเป็นเสมือนเมืองปิดมานาน

1.2 นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวตลอดจนกิจกรรมต่างๆ

หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ระหว่างภาครัฐและเอกชนของจังหวัดน่านได้ร่วมกันจัดทำแผนและกิจกรรมต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่กำลังเกิดขึ้นมากมาย หลายกิจกรรม ดังนี้

ก. ภาครัฐ

1) แผนหลักด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

- การพัฒนาเมืองน่านไปสู่การเป็นมรดกโลก โดยจัดทำเป็นแผน 5 ปี (ปี พ.ศ.2545-2549)
- การพัฒนาเมืองน่านให้เป็นอุทยานเมืองศิลปวัฒนธรรม (หัวแหวน)
- การส่งเสริมให้คนน่านรู้จักเมืองน่านอย่างถูกต้อง
- การเปิดเมืองน่านให้เป็นประตูไปสู่อินโดจีน
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2) แผนย่อยและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

- การเปิดแหล่งท่องเที่ยวบริเวณที่ค้นพบเตาเผาเครื่องสังคโลก
- การจัดทำข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์จังหวัดทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet)
- การรณรงค์การแต่งกายและใช้ภาษาพื้นเมือง
- การกำหนดหลักสูตรภาษาล้านนาให้นักเรียนได้เรียนในโรงเรียน

- การก่อสร้างอาคารสถานที่ต่างๆ เช่น บ้านพัก ลานกางเต็นท์ และการแบ่งสัดส่วน (Zoning) ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทอุทยานแห่งชาติแหล่งต่างๆ
- การพัฒนาเส้นทางเพื่อศึกษาธรรมชาติ
- การปรับปรุงและพัฒนา อบต. ให้เป็นศูนย์กลางการประสานงานและข้อมูลเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

ข. ภาคเอกชน

1) แผนหลักด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

- การส่งเสริมและสนับสนุนให้คนนำร่องรู้จักเมืองนำร่อง
- การจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวเมืองนำร่องเพื่อประชาสัมพันธ์ตามแหล่งต่างๆ
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดนำร่อง(การจัดทัวร์ภายในจังหวัดนำร่อง)
- โครงการเมืองสามแผ่นดิน (ไทย ลาว จีน)

จากแผนและกิจกรรมต่างๆ ข้างต้นจะพบว่า ทั้งภาครัฐและเอกชนมีแผนหลักในเรื่องการท่องเที่ยวเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และมีแผนตรงกันในด้านส่งเสริมให้คนนำร่องรู้จักเมืองนำร่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนนำร่องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรของตนเองในท้องถิ่น พร้อมทั้งจะรักษาดูแลและให้คำแนะนำแก่ผู้ที่สนใจได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีแผนที่ตรงกันในเรื่องการเปิดเมืองนำร่องให้เป็นประตูไปสู่อินโดจีนซึ่งประกอบด้วย ไทย ลาว เวียดนาม และจีน เพื่อผลักดันให้จังหวัดนำร่องเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้

สำหรับงบประมาณในการจัดกิจกรรมดังกล่าวของทั้งภาครัฐและเอกชน ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงมหาดไทย กรมป่าไม้ และการระดมทุนจากภายในองค์กรภาคเอกชนเอง อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมพบว่า การจัดกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นการร่วมกันดำเนินการทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัด

1.3 นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดนำร่อง

จังหวัดนำร่องเน้นการท่องเที่ยวในเชิงศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควบคู่กันไป ปัจจุบันมีการเปิดมิติที่ทำนายในการขายธรรมชาติและวัฒนธรรมด้วยแนวคิดในเรื่อง Long Stay นอกจากนี้มีการจัดทัวร์ธรรมชาติ การจัดทำท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การส่งเสริมการบริโภคผลไม้ปลอดสารพิษ มีการจัดให้กลุ่มนักศึกษาและประชาชนที่สนใจมาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ พันธุ์ไม้ มีการบรรยายให้ความรู้ในพื้นที่และรณรงค์ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการท่องเที่ยวใหม่คือให้ชื่นชมความงามของธรรมชาติเพียงอย่างเดียวไม่เก็บของป่าหรือทำลายสิ่งแวดล้อม

1.4 การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดน่านมีจุดเด่นที่สำคัญประการหนึ่งคือ การมีชุมชนที่เข้มแข็ง มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มชมรมต่างๆ และมีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มแตกต่างกันไป เช่น กลุ่มฮักเมืองน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร กลุ่มประชารัฐเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อเข้าไปช่วยบริหารจัดการเงินที่เข้าสู่ชุมชน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มประชาคมจังหวัดน่าน มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคมและมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำและการรักษาพันธุ์ปลา เป็นต้น ถึงแม้ว่าจังหวัดน่านจะมีการรวมกลุ่มในชุมชนค่อนข้างมากก็ตาม แต่ในเรื่องการมีส่วนร่วมของกลุ่มหรือชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวหน้าบ้านยังมีบทบาทน้อยมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการท่องเที่ยวที่เข้ามาสู่ชุมชนยังมีไม่มาก อัตราการเกิดผลกระทบต่างๆ จึงยังไม่ชัดเจน อีกทั้งคนในชุมชนยังมองไม่เห็นถึงประโยชน์จากการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ

1.5 ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

จังหวัดน่านยังมีปัญหาในเรื่องการคมนาคมที่ยังไม่สะดวกเท่าที่ควรทั้งภายในจังหวัด เช่น ระหว่างอำเภอเมืองกับแหล่งท่องเที่ยว และการเดินทางเข้าจังหวัดน่าน เช่น สายการบิน รถยนต์และรถไฟ อย่างไรก็ตามได้มีการพยายามพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้สะดวกมากขึ้นด้วยการขยายถนนเป็น 4 เลน ขณะเดียวกันก็ยังคงอนุรักษ์สภาพแวดล้อมไว้ด้วย สำหรับความสะดวกในเรื่องที่พักทั้งในเขตเมืองและในแหล่งท่องเที่ยว ปัจจุบันมีการพัฒนาความพร้อมในด้านนี้เพียงพอเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอุทยานแห่งชาติ มีการแบ่งเขตที่พักอาศัยอย่างเป็นสัดส่วนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความสะดวกของนักท่องเที่ยวเป็นหลักสำคัญ

1.6 ลักษณะการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

นักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างจากชาวต่างประเทศ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมพักผ่อนเพื่อความสบายมากกว่า และจะเที่ยวในฤดูท่องเที่ยว เช่น ฤดูหนาว โดยนิยมเที่ยวประเภทอุทยานแห่งชาติ การล่องแก่งที่มีระดับความน่ากลัวไม่มาก และไม่โลดโผนจนเกินไป ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมการเดินทางเพื่อศึกษาเส้นทางธรรมชาติ พักค้างคืนในแหล่งท่องเที่ยวและชอบศึกษาวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อย เช่น ชนเผ่าตองเหลืองและคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังนิยมเที่ยวชมวัดวาอาราม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่นักท่องเที่ยวต่างชาติสนใจมาก เพราะมีความแตกต่างในเชิงวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด

1.7 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

โดยภาพรวมพบว่าการเปลี่ยนแปลงน้อยมากโดยเฉพาะในด้านสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวยังมีไม่มากพอที่จะจัดเป็นกิจกรรมหลักของจังหวัดในปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยที่เกิดขึ้นนั้นก็อาจไม่ได้เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวโดยตรง แต่เป็นพัฒนาการของสังคมเมืองที่แพร่กระจายเข้าสู่ชุมชนต่าง ๆ มากกว่า โดยมีสื่อต่างๆ เป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงเข้ามา เช่น การแต่งกาย จำนวนคนใส่ผ้าทอพื้นเมืองลดน้อยลง มีการเรียนรู้ภาษาอื่นมากขึ้นในขณะที่ภาษาถิ่นใช้น้อยลง สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจนั้นพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากกว่า กล่าวคือ ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวมีรายได้ดีขึ้น มีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งแต่เดิมเคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาจึงเริ่มมีอาชีพอื่นเพิ่มเติม เช่น ค้าขาย รับจ้าง (ลูกหาบ) นอกเหนือจากฤดูกาลเกษตร

1.8 ปัญหา อุปสรรค และผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน และแนวทางแก้ไข

ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านที่ผ่านมาจัดว่ามีน้อยมากและไม่มีรายงานผลกระทบจากการท่องเที่ยวปรากฏ อย่างไรก็ตามพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจบางประการอันอาจนำไปสู่ผลกระทบต่อชุมชนในภายหลัง คือ ความพยายามในการที่จะพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวของท้องถิ่น โดยขาดความรู้ที่เพียงพอและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้เป็นการทำลายคุณค่าของศิลปกรรม และสูญเสียความสมดุลของธรรมชาติไป นอกจากนี้ยังพบปัญหาในเรื่องวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนน่านที่เริ่มเปลี่ยนแปลงตามกระแสสังคมแห่งการบริโภค

สำหรับแนวทางในการป้องกันปัญหาอันอาจเกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับการท่องเที่ยวนั้น มีการเตรียมการโดยอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น การจัดระเบียบสังคมพยายามไม่ให้มีสถานบันเทิงในตัวเมือง มีการจัดอบรมให้กับประชาชนในจังหวัดน่าน เพื่อให้ทราบข้อมูลของเมืองน่านว่ามีอะไรบ้าง นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติตัวอย่างไรเมื่อมาเที่ยวเมืองน่าน มีการส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยว มีการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของราคาสินค้า อาหาร และบริการต่างๆ อย่างจริงจัง เพื่ออำนวยความยุติธรรมสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2. กลุ่มผู้นำชุมชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มผู้นำชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ประธาน อบต. สมาชิก อบต. พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ เช่น หัวหน้าอุทยาน หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ และประธานชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลกลุ่มนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็นอำเภอและกิ่งอำเภอ ผลการศึกษาในแต่ละอำเภอแยกตามประเด็นได้ ดังนี้

1. อำเภอเมือง

1.1 นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเมือง

แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอเมืองส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม เช่น วัดวาอารามต่าง ๆ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ดังนั้น นโยบายด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญในเรื่องงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และการเน้นการประชาสัมพันธ์ศิลปกรรมเก่าแก่ของโบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น จิตรกรรมฝาผนัง โบสถ์ วิหาร ตลอดจนมรดกอันล้ำค่าของจังหวัดน่าน เช่น งามช้างดำ เป็นต้น มีการจัดศูนย์บริการการท่องเที่ยววาร์ฮิ้น เพื่อให้เป็นศูนย์กลางด้านข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน นอกจากนี้ยังส่งเสริมในเรื่องการจัดทัวร์ธรรมะ โดยการเชิญชวนให้ประชาชนฝึกพัฒนาจิต ฟังธรรม และใช้ธรรมะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ส่วนแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านอื่น ๆ เช่น การเปิดให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวเข้าชมพิพิธภัณฑสถานได้ทุกวันโดยไม่มีวันหยุด และจัดให้มีเจ้าหน้าที่บรรยายให้ความรู้ที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

1.2 ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองโดยภาพรวม พบว่า มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ขณะเดียวกันมีการปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวและโบราณสถานทั้งในเรื่องลานจอดรถ ป้ายบอกทิศทาง ป้ายบอกประวัติความเป็นมาและคำบรรยายให้ความรู้ เพื่อให้สะดวกต่อการอ่าน และการจัดเตรียมบุคลากรในการนำชมสถานที่ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ได้มีการจัดเตรียมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

1.3 การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดน่านมีลักษณะเด่นที่สำคัญประการหนึ่งคือ มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ซึ่งจะเห็นได้จากการมีกลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ มากมายหลายกลุ่ม เพื่อดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ เช่น กลุ่มอภัยเมืองน่าน กลุ่มแม่บ้าน ชุมชนอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และชมรมหัวหน้าบ้าน เป็นต้น การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ มักจะอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ลักษณะของการมีส่วนร่วมมีหลายรูปแบบ เช่น การช่วยประสานงานจัดกิจกรรม การรวมกลุ่มเพื่อนำสินค้า/ผลิตภัณฑ์ของชุมชนมาจำหน่าย ช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและสถานที่ท่องเที่ยว โดยจะทำในลักษณะกลุ่มประชาสัมพันธ์ซึ่งผ่านการอบรมจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เป็นต้น

1.4 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว

การเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวมมีไม่มากนัก เนื่องจากการท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองเป็นการท่องเที่ยวประเภทการเยี่ยมชมและนมัสการศาสนสถาน และโบราณสถานเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาด้านเศรษฐกิจพบว่า ในกลุ่มผู้ประกอบการมีรายได้ดีขึ้น แต่คนในชุมชนไม่ได้มีรายได้จากส่วนนี้ ส่วนทางวัดจะมีรายได้เพิ่มขึ้นบ้างจากการบริจาคเงินทำบุญของนักท่องเที่ยว หรือผู้ที่มาทำบุญทั่วไป สำหรับด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่ายังคงสภาพเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านยังมีไม่มากนัก

1.5 ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

จากการประชาสัมพันธ์เปิดตัวจังหวัดน่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวมากขึ้น ปัญหาที่ตามมาคือ การจราจรที่แออัด ปริมาณรถยนต์เพิ่มมากขึ้น ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น ปัญหาด้านการลักขโมยที่แฝงมากับกลุ่มนักท่องเที่ยว แต่ไม่มากนัก นอกจากนี้ยังพบปัญหาในเรื่องความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอนุรักษ์และกลุ่มพัฒนา ซึ่งมีแนวความคิดและมุมมองที่ต่างประเด็นกัน

สำหรับแนวทางแก้ไขที่ผ่านมาได้มีการประสานกับส่วนราชการในการจัดระเบียบเรื่องการจราจรและการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจให้ข้อมูลในเรื่องเส้นทางเดินของรถบรรทุก เพื่อป้องกันการใช้รถของโบราณสถานและการรักษาความปลอดภัย ส่วนปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น การทิ้งขยะได้มีการประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการทิ้งขยะให้ถูกที่ และช่วยกันรักษาความสะอาด สำหรับปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้มีการ

ประสานงานและขอความร่วมมือไปยังส่วนราชการต่างๆ ในการคลี่คลายความขัดแย้ง และจากการที่จังหวัดน่านมีโครงการที่จะพิจารณาไปสู่เมืองมรดกโลกนั้น มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอยู่ 3 ประการ คือ 1) ทิศทางการพัฒนาของภาครัฐและเอกชนควรดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน 2) ควรเน้นเรื่องการปลูกจิตสำนึกของคนเมืองน่าน และ 3) ควรมีการประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบเพื่อให้องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้น

2. อำเภอแม่จริม

2.1 นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอแม่จริม

นโยบายด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอแม่จริมจะเน้นที่การส่งเสริมให้ชาวบ้านเป็นเจ้าบ้าน โดยมีการจัดเป็นเทศกาลประจำปี คือ เทศกาลสัปดาห์ส่งเสริมการท่องเที่ยว กิจกรรมดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กิจกรรมนี้มี อบต. เป็นผู้ควบคุมดูแล โดยผู้ประกอบการแพยางที่นำมาใช้ในการล่องแพนี้ทั้งของเอกชนและของทางราชการที่นำมาใช้ร่วมกัน นอกจากการล่องแพแล้ว ยังมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการผลิตชาใบหม่อน เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวด้วย

2.2 ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

โดยภาพรวมพบว่าเส้นทางคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอแม่จริมมีความพร้อมสำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีถนนลาดยางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีบ้านพักทั้งของส่วนราชการและเอกชนไว้รองรับนักท่องเที่ยว

2.3 การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อำเภอแม่จริม มีหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการแพยาง ซึ่งจะเน้นสมาชิกที่เป็นบุคคลในพื้นที่ กลุ่มนี้จะร่วมมือกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดงานเทศกาลสัปดาห์ส่งเสริมการท่องเที่ยว และการร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติ นอกจากนี้มีการรวมกลุ่มแม่บ้านในการจัดทำผลิตภัณฑ์ของตำบลและชุมชนเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

2.4 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่อำเภอแม่จริม คือการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีอาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับครอบครัวและท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ส่วนด้านสังคมและวัฒนธรรมไม่พบการเปลี่ยนแปลง รูปแบบของการดำรงชีวิตยังคงค่อนข้างเหมือนเดิม เพราะมีการพยายามรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

2.5 ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

จากการศึกษาไม่พบปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอแม่จริมแต่อย่างใด

3. อำเภอขนาดเล็ก

3.1 นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอขนาดเล็ก

ด้านนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอขนาดเล็ก ประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอขนาดเล็ก มีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและโบราณสถาน กิจกรรมหลักที่พบคือ การปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและโบราณสถานต่าง ๆ มีการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ค้นพบใหม่ เช่น ถ้ำผาลึก การพัฒนาแก่งหลวงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำมีการจัดทำเส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ จัดแผนพืชนานาชาติ สถานที่ท่องเที่ยวและป้ายบอกทาง และจัดทำโครงการโถงอากาศ นำชมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จัดทำ Home Stay และทัวร์เกษตรตลอดจนโครงการนั่งเกวียนชมเสาดิน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่อยู่ในแผนทั้งที่อยู่ระหว่างดำเนินการและยังไม่ได้ดำเนินการ แต่อยู่ระหว่างการศึกษาความเป็นไปได้และขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ

3.2 ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

ด้านเส้นทางคมนาคมจากอำเภอเมืองน่านไปยังอำเภอขนาดเล็ก และอุทยานศรีน่าน จัดว่าอยู่ในสภาพที่ดีมีความสะดวก สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวพบว่า บริเวณที่ทำกรอุทยานศรีน่าน มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมครบครัน มีความสะอาดและเป็นระเบียบ ยกเว้น แหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยังต้องพัฒนาอีกมาก นอกจากนี้อำเภอขนาดเล็กได้จัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวของอำเภอขนาดเล็กไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

3.3 การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนาดเล็กเพื่อจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เด่นชัดคือ กลุ่มฮักน่านน้อย ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติกลุ่มแม่บ้านซึ่งจะช่วยกันดูแลในเรื่องการรักษาความสะอาดในชุมชนของตนเองให้น่าอยู่ น่าเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพที่กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

3.4 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

โดยภาพรวมไม่พบการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว เนื่องจากยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จึงยังไม่เด่นชัดนัก อย่างไรก็ตามอาจมีการเปลี่ยนแปลงบ้างโดยได้รับอิทธิพลจากสื่ออื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ มากกว่าการท่องเที่ยวโดยตรง

3.5 ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาขยะรองลงมาคือปัญหาการขาดจิตสำนึกที่ถูกต้องของนักท่องเที่ยว และปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ สำหรับแนวทางแก้ไขที่ดำเนินการอยู่คือ การชี้แจงกฎระเบียบให้แก่นักท่องเที่ยวได้ทราบเพื่อให้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง มีความเคารพต่อสถานที่ และรณรงค์ให้ช่วยกันรักษาความสะอาด โดยผู้นำชุมชนร่วมกับส่วนราชการประสานความร่วมมือกัน

4. อำเภอท่าวังผา

4.1 นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอท่าวังผา

อำเภอท่าวังผา มีแหล่งท่องเที่ยวหลัก 2 ประเภท คือแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ และประเภทศิลปวัฒนธรรม การจัดทำแผนด้านการท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังผา มีการจัดทำเป็นแผน 5 ปี โดยให้ อบต. เสนอโครงการต่าง ๆ ขึ้นมา และจัดทำเป็นแผน 5 ปี จากแผน 5 ปี จะแบ่งย่อยเป็นแผนรายปีโดยพิจารณาจากความจำเป็นเร่งด่วนในการดำเนินการ สำหรับแผนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอท่าวังผา ประกอบด้วยแผนต่าง ๆ ดังนี้ แผนการปรับปรุงด้านสิ่งแวดล้อมและการรักษาความสะอาด แผนด้านการพัฒนาสาธารณูปโภคและเส้นทางคมนาคม แผนด้านความปลอดภัย แผนประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในอำเภอท่าวังผา แผนการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ และแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

4.2 ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอท่าวังผาโดยภาพรวมพบว่า มีความพร้อมในเรื่องที่พักมากที่สุด และมีการทำกิจกรรมในลักษณะ Home Stay อยู่ในหลายหมู่บ้าน ทำให้มีทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวและนักวิจัยที่ต้องการศึกษาค้นคว้าในเรื่องวิถีชีวิตของคนพื้นเมืองและชนเผ่าได้มาศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมาก

4.3 การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของประชาชนในพื้นที่อำเภอท่าวังผาไม่ปรากฏเด่นชัด จะมีเพียงการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการท่องเที่ยว ที่รวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

4.4 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลชัดเจนที่สุดกล่าวคือ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้มากขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้านสังคมพบว่า ผลจากการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนมีความสะอาด และเป็นระเบียบมากขึ้น มีการพัฒนาถนนหนทางให้สะดวกขึ้น ด้านวัฒนธรรมประเพณี พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการแต่งกายมากที่สุด นอกจากนี้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชนเผ่า คือ ไทลื้อ และไทพวน และยังเปิดกว้างให้นักท่องเที่ยวได้ชมพิธีกรรมบางอย่างของชนเผ่าได้ เช่น ประเพณีบวงสรวงเจ้าฟ้าเหมยหลวง เป็นการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่วัฒนธรรมชนเผ่าให้แก่ นักท่องเที่ยว ซึ่งแต่เดิมพิธีกรรมเหล่านี้จะถูกจำกัดเฉพาะในกลุ่มเท่านั้น

4.5 ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยตรงจากการศึกษาในพื้นที่อำเภอท่าวังผาไม่ปรากฏชัดเจน อย่างไรก็ตาม ยังคงพบบ้างในเรื่องการทิ้งขยะไม่เป็นที่ซึ่งทาง อบต. ร่วมกับอำเภอท่าวังผาได้พยายามรณรงค์เรื่องการรักษาความสะอาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณหน้าบ้านและการกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ โดยจัดทำเป็นโครงการหมู่บ้านปราศจากขยะ

5. อำเภอป่า

5.1 นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอป่า

สถานที่ท่องเที่ยวหลักในพื้นที่อำเภอป่า คือ อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ดังนั้น แผนและนโยบายด้านการท่องเที่ยวของอำเภอป่า จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดในพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การเดินป่า การจัดทำสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวให้กลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด เช่น การทำแบบมูฮัต (Bamboo Hut) ซึ่งจะทำในลักษณะเดียวกับ Home Stay เน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสใช้ชีวิตอย่างใกล้ชิด ธรรมชาติ และมีความเป็นพื้นบ้านมากที่สุด มีกิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธุ์ปลาน้ำจืดหายากต่าง ๆ นอกจากนี้มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอ

ซึ่งจัดเป็นงานเทศกาลประจำปี คือ งานเทศกาล “โลกของกว้าง : นักสู้แห่งขุนเขา” และมีโครงการที่ดำเนินการต่อเนื่องอยู่ในระยะยาว คือ การจัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว การสำรวจค้นหาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม และโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ เช่น การพัฒนาเส้นทางคมนาคมต่าง ๆ ตลอดจนสถานที่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่

5.2 ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดน่าน เป็นโครงการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวคือโครงการดังกล่าวเน้นในเรื่องการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้มีความสะดวก มีการสร้างถนนหนทาง สะพาน และสถานที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ความสะดวกในเรื่องการคมนาคมแล้ว ในเรื่องสาธารณูปโภคอื่น ๆ เช่น น้ำประปาที่ใช้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคา นั้น อาศัยระบบประปาภูเขา ซึ่งจะมีน้ำใช้ตลอดปี และไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เพราะอาศัยน้ำจากธรรมชาติ แต่ทั้งนี้ต้องเน้นในเรื่องการดูแลป่าให้มีสภาพสมบูรณ์อยู่เสมอ

5.3 การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อำเภอปัวเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เด่นชัดที่สุด คือ การรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะเน้นในเรื่องการดูแลรักษาป่า โดยการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าแก่เยาวชน และสมาชิกในชมรมหรือกลุ่มนี้สามารถทำหน้าที่บรรยาย นำชมและพานักท่องเที่ยวเดินป่า ศึกษาธรรมชาติได้ นอกจากนี้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น สร้างสถานที่สำหรับให้เป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยว

5.4 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว

การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวที่เด่นชัดที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งพบว่าการท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของอำเภอปัวดีขึ้น มีกลุ่มอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น มีบริการรถเล็กพานักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาในเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว โรงแรมที่พักต่าง ๆ ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม พบว่า มีการเน้นย้ำในเรื่องการรักษาความปลอดภัยโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น สำหรับด้านวัฒนธรรมพบการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ยกเว้นในกลุ่มชาวเขา โดยเฉพาะกลุ่มชาวลีวะ จะพบความเปลี่ยนแปลงในเรื่องการแต่งกาย วิถีชีวิตที่ทันสมัยขึ้นเพราะได้รับอิทธิพลจากนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวชม อย่างไรก็ตาม

ก็ตามการที่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมน้อยมากนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการมีสภาวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่จะช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของภาษาพื้นเมืองและการแต่งกาย

5.5 ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ปัญหาและผลกระทบที่สำคัญที่เกิดจากการท่องเที่ยว คือปัญหาในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาความสกปรกบริเวณแหล่งท่องเที่ยว สำหรับแนวทางแก้ไขที่ดำเนินการอยู่คือ การจัดฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาความสะอาด โดยจัดอบรมตั้งแต่ระดับอำเภอไปจนถึงระดับท้องถิ่น

6. อำเภอทุ่งช้าง

6.1 นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง

การท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังประมาณปี 2543 กิจกรรมที่จัดขึ้นเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีมากมายหลายกิจกรรม ได้แก่ 1) โครงการท่องเที่ยวป่าชมพญา 2) โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมทุ่งช้าง 3) โครงการวิจัยประเมินสถานภาพและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอทุ่งช้าง เป็นการวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล 4) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ อนุสรณ์วีรกรรมพลเรือน ตำรวจ ทหาร 5) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนที่สูงบ้านมณีพฤกษ์ 6) โครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 7) โครงการปีใหม่ไทลื้อ นอกจากกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว อำเภอทุ่งช้างยังได้จัดทำแผนด้านการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ ๆ

1. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9
2. แผนปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวบ้านมณีพฤกษ์ และอนุสรณ์วีรกรรมพลเรือน ตำรวจ ทหาร
3. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เยาวชน
4. แผนประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทอดผ้าบ้านหลายทุ่ง เทศกาลท่องเที่ยวมณีพฤกษ์ และชมพญา โดยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียง ป้ายโฆษณา และแผ่นพับ
5. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนตามเส้นทางอินโดจีน (น่าน-หลวงพระบาง)

6.2 ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคม พบว่า ยังไม่พร้อมเท่าที่ควร แต่อยู่ระหว่างดำเนินการปรับปรุง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องที่พักรับรอง และถนนเข้าหมู่บ้านที่ยังอยู่ระหว่างดำเนินการ ซึ่งหากเป็นช่วงฤดูฝน จะทำให้ไม่สามารถใช้เส้นทางเข้าหมู่บ้านได้ อย่างไรก็ตามอำเภอทุ่งช้างได้จัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวอำเภอทุ่งช้างไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

6.3 การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

การรวมกลุ่มที่ชัดเจนเป็นกลุ่มฮักเมืองปอน กลุ่มนี้จะให้ความสำคัญเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดูแลป่าให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้การท่องเที่ยวของอำเภอทุ่งช้างเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้มีกลุ่มแม่บ้านทอผ้าไทลื้อ ร่วมกันจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว เป็น 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ และกลุ่ม อบต. งอบ ที่ดูแลและพยายามอนุรักษ์งานประเพณีไทลื้อ

6.4 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวมการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวโดยตรงยังไม่ปรากฏเด่นชัด ในด้านเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากการท่องเที่ยวและเกิดขึ้นเฉพาะประชาชนในกลุ่มบ้านมณีพฤกษ์เท่านั้น ส่วนประชาชนในส่วนอื่น ๆ ยังคงอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างยากจนเช่นเดิม ด้านสังคมและวัฒนธรรมก็เช่นกันไม่พบการเปลี่ยนแปลงมากนัก อย่างไรก็ตามในด้านวัฒนธรรมพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย ในเรื่องการแต่งกายพบว่าการแต่งกายแบบพื้นเมืองน้อยลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากการอพยพย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพมากกว่า

6.5 ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

จากการศึกษาพบว่า อำเภอทุ่งช้างมีปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวหลายประการดังนี้

1. อบต. และเทศบาล ยังมองไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งควรจะต้องเน้นในเรื่องการพัฒนาเส้นทางคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก การจัดหาที่พักรับรองนักท่องเที่ยว เพราะหากมีความพร้อมในเรื่องดังกล่าวก็จะทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนก็ดีขึ้นด้วย

2. ปัญหาการจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อมและขยะ ที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจัง

3. ปัญหาการบูรณะซ่อมแซมสถานที่และการดูแลรักษา ซึ่งยังไม่ชัดเจนในเรื่องผู้รับผิดชอบและเขตพื้นที่

4. ปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเส้นทางอินโดจีนที่ยังไม่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

5. ปัญหาชายแดนไทย-ลาว ที่สวนทางกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว กล่าวคือ นโยบายทหารจะให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ ปัญหาการลักลอบนำเข้ายาเสพติดบริเวณชายแดน ขณะเดียวกันนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลเร่งให้มีการเปิดด่านชายแดนเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

6. ปัญหาเขตพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน เช่น อนุสรณ์ชัย ซึ่งมีผู้ดูแลรับผิดชอบทั้งอำเภอ และกรมทางหลวง บ้านมณีพฤกษ์ เมื่อประกาศเป็นเขตอุทยาน ก็ต้องอยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้แทน อบต. เป็นต้น

7. ปัญหาเรื่องราคาผ้าทอตกต่ำ นักท่องเที่ยวหันไปซื้อผ้าทอลาวที่ด่านห้วยโก๋น เนื่องจากมีราคาถูกกว่า แต่คุณภาพผ้าทอไทยจะดีกว่าซึ่งนักท่องเที่ยวจะไม่ทราบคุณสมบัติในเรื่องนี้ทำให้หันไปซื้อผ้าทอฝั้ลาว ราคาผ้าทอไทยจึงตกต่ำลง เพราะจำหน่ายยาก นอกจากนี้ยังประสบปัญหาในเรื่องการขาดตลาดรองรับผ้าทอที่มั่นคง ซึ่งปัจจุบันกลุ่มทอผ้าจะทอและขายเองในหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ทำให้ตลาดไม่กว้างเท่าที่ควร

8. ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมแหล่งท่องเที่ยวสำหรับแนวทางแก้ไขที่ผ่านมามีปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นภายใน อบต. เช่น การรณรงค์ในเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การทิ้งขยะ อบต. สามารถดำเนินการได้ในระดับหนึ่ง แต่หากเป็นปัญหาใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในเชิงนโยบาย ควรต้องให้ส่วนราชการและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมกันแก้ไขต่อไป

7. กิ่งอำเภอภูเพียง

7.1 นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่กิ่งอำเภอภูเพียง

สถานที่ท่องเที่ยวหลักของกิ่งอำเภอภูเพียง คือวัดพระธาตุแช่แห้ง ซึ่งจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถาน ดังนั้น นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยว จึงมีลักษณะที่เป็นการเน้นไปในเรื่องการบูรณะปฏิสังขรณ์วัด และการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบบริเวณใหม่ ที่เน้นให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับลักษณะเดิมมากที่สุด มีการจัดสัดส่วน

สำหรับผู้ประกอบการในบริเวณวัดให้เป็นระเบียบมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนการท่องเที่ยวแบบครบวงจรสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวในพื้นที่กิ่งอำเภอภูเพียง โดยมีมัคคุเทศก์บริการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวด้วย

7.2 ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

ด้านความพร้อมในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องการจัดบริการสาธารณะ เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ การจัดสัดส่วนพื้นที่สำหรับผู้ประกอบการร้านค้า และสำหรับจัดกิจกรรมของวัดให้แยกส่วนจากกัน และมีการจัดเตรียมที่พักสำหรับกลุ่มที่มาทัศนศึกษาและปฏิบัติธรรม

7.3 การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่กิ่งอำเภอภูเพียงที่เด่นชัด คือ การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ และกลุ่มแม่บ้าน ในการร่วมกันจัดทำขันโตกและดอกไม้ธูปเทียนเพื่อขายให้แก่นักท่องเที่ยวและหารายได้เข้าวัด นอกจากนี้ยังรวมกลุ่มเพื่อช่วยกันทำความสะอาดบริเวณวัดและชุมชนเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น กลุ่มนี้เรียกว่ากลุ่มพระธาตุแช่แห้งสร้างสรรค์ ซึ่งนอกจากจะช่วยบรรณคดีในเรื่องความสะอาดของบริเวณวัดแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ด้วย

7.4 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว

โดยภาพรวมพบว่า ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในพื้นที่กิ่งอำเภอภูเพียงไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ยกเว้นในด้านเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย คือ ประชาชนที่ประกอบกิจการค้าขายมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมมากขึ้น เงินบริจาคให้แก่วัดก็มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้นำชุมชนหลาย ๆ ฝ่ายในพื้นที่กิ่งอำเภอภูเพียงได้พยายามบรรณคดีในเรื่องการอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้อยู่เสมอ ทำให้ไม่พบการเปลี่ยนแปลงในเชิงสังคมและวัฒนธรรม

7.5 ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ปัญหาที่พบเด่นชัดที่สุด คือ ปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งพบว่ามีก้นทิ้งขยะมากขึ้น ทั้งจากนักท่องเที่ยวและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่ง อบต.ได้พยายามแก้ไขโดยการจัดให้มีการเก็บขยะที่เป็นระบบมากขึ้น และพยายามบรรณคดีในเรื่องการรักษาความสะอาดควบคู่

กันไป นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในเรื่องผลประโยชน์จากการขายดอกไม้ ระบุเทียบ ซึ่งได้ดำเนินการแก้ไขโดยการจัดบริเวณร้านค้าให้เป็นสัดส่วนมากขึ้น และไม่ให้รถลำเข้า ไปในพระอุโบสถ

3. กลุ่มผู้ประกอบการ

3.1 ผู้ประกอบการในจังหวัดน่าน

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในจังหวัดน่าน ดังแสดงในตารางที่ 2
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในจังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	61	69.3
- ชาย	27	30.7
รวม	88	100.0
2. อายุเฉลี่ย 41 ปี		
ต่ำสุด 22 ปี		
สูงสุด 60 ปี		
3. ภูมิลำเนา		
- จังหวัดน่าน	83	97.6
- จังหวัดอื่นๆ	2	2.4
รวม	85	100.0
4. ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ	4	4.5
- ประถมศึกษา	36	40.9
- มัธยมศึกษาตอนต้น	16	18.2
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า	16	18.2
- อนุปริญญา/ปวส. หรือเทียบเท่า	2	2.3
- ปริญญาตรี/เทียบเท่า	13	14.8
- สูงกว่าปริญญาตรี	1	1.1
รวม	88	100.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
5. ประเภทสถานประกอบการ		
- ร้านขายของที่ระลึก	27	30.7
- ร้านอาหาร/ขนม	25	28.4
- ร้านขายของเบ็ดเตล็ด	24	27.3
- บริการนำเที่ยวและพาหนะ	8	9.1
- ที่พัก	4	4.5
รวม	88	100.0
6. ลูกจ้างในสถานประกอบการ		
- มีลูกจ้าง	52	59.1
- ไม่มีลูกจ้าง	36	40.9
รวม	88	100.0
7. อายุสถานประกอบการ		
- น้อยกว่า 5 ปี	47	53.4
- 5 - 9 ปี	6	6.8
- 10 - 14 ปี	12	13.6
- 15 - 19 ปี	2	2.3
- 20 ปีขึ้นไป	21	23.9
รวม	88	100.0
8. ประเภทลูกค้า		
-นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ	46	52.9
-นักท่องเที่ยวชาวไทย	39	44.8
-นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	2	2.3
รวม	87	100.0
9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 12,000 บาท ต่ำสุด 600.00 บาท สูงสุด 100,000.00 บาท		

จากตารางพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในจังหวัดน่านส่วนใหญ่ เป็นหญิง ร้อยละ 69.3 อายุเฉลี่ย 41 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดน่าน ร้อยละ 97.6 จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 40.9 สถานประกอบการเป็นร้านขายของที่ระลึก ร้อยละ 30.7 มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 59.1 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 53.4 ลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ร้อยละ 52.9 และมีรายได้เฉลี่ย 12,072.44 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในจังหวัดน่านเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็น
ผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของผู้ประกอบการในจังหวัดน่านเกี่ยวกับ
ผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน(ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น	74 (84.1)	14 (15.9)
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัย มากขึ้น	74 (84.1)	14 (15.9)
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภท หัตถกรรมเพิ่มขึ้น	73 (83.9)	14 (16.1)
4. การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ	73 (83.9)	14 (16.1)
5. การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น	65 (75.6)	21 (24.4)
6. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มขึ้น	62 (71.3)	25 (28.7)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วย ผ้าพื้นเมืองมากขึ้น	61 (69.3)	27 (30.7)
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกาย และจิตใจ	6 (6.8)	82 (93.2)
9. การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง	9 (10.3)	78 (89.7)
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น	13 (14.8)	75 (85.2)
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	15 (17.0)	73 (83.0)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน(ร้อยละ)
12. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	24 (27.3)	64 (72.7)
13. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งใน กลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน	26 (29.5)	62 (70.5)

จากตารางพบว่า ผู้ประกอบการในจังหวัดน่านเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 84.1) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น และการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ (ร้อยละ 83.9) การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 75.6) การท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 71.3) การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น (ร้อยละ 69.3) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ (ร้อยละ 93.2) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 89.7) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 85.2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 83.0) การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 72.7) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน (ร้อยละ 70.5) ตามลำดับ

3.2 ผู้ประกอบการในจังหวัดน่าน จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในจังหวัดน่าน จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการจำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไป	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว		
	ธรรมชาติ	ศิลปวัฒนธรรม	โบราณสถาน/วัตถุ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. เพศ			
- ชาย	20 (52.6)	5 (19.2)	2 (8.3)
- หญิง	18 (47.4)	21 (80.8)	22 (91.7)
รวม	38 (100.0)	26 (100.0)	24 (100.0)
2. อายุเฉลี่ย	40 ปี	40 ปี	43 ปี
3. ภูมิลำเนา			
- จังหวัดน่าน	36 (97.3)	25 (100)	22 (95.7)
- จังหวัดอื่นๆ	1 (2.7)	-	1 (4.3)
รวม	37 (100.0)	25 (100.0)	23 (100.0)
4. ระดับการศึกษา			
- ไม่ได้เรียน/ไม่จบ การศึกษาภาคบังคับ	-	2 (7.7)	2 (8.3)
- ประถมศึกษา	11 (28.9)	15 (57.7)	10 (41.7)
- มัธยมศึกษาตอนต้น	10 (26.3)	3 (11.5)	3 (12.5)
- มัธยมศึกษาตอนปลาย /ปวช. หรือเทียบเท่า	9 (23.7)	3 (11.5)	4 (16.7)
- อนุปริญญา/ปวส. หรือเทียบเท่า	1 (2.6)	-	1 (4.2)
- ปริญญาตรี/เทียบเท่า	7 (18.4)	3 (11.5)	3 (12.5)
- สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	1 (4.2)
รวม	38 (100.0)	26 (100.0)	24 (100.0)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว		
	ธรรมชาติ	ศิลปวัฒนธรรม	โบราณสถาน/วัตถุ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
5. ประเภทสถานประกอบการ			
- ร้านขายของเบ็ดเตล็ด	12 (31.6)	3 (11.5)	9 (37.5)
- ร้านอาหาร/ขนม	8 (21.1)	4 (15.4)	13 (54.2)
- บริการนำเที่ยวและพาหนะ	8 (21.1)	-	-
- ร้านขายของที่ระลึก	6 (15.8)	19 (73.1)	2 (8.3)
- ที่พัก	4 (10.5)	-	-
รวม	38 (100.0)	26 (100.0)	24 (100.0)
6. ลูกจ้างในสถานประกอบการ			
- มีลูกจ้าง	26 (68.4)	15 (57.7)	11 (45.8)
- ไม่มีลูกจ้าง	12 (31.6)	11 (42.3)	13 (54.2)
รวม	38 (100.0)	26 (100.0)	24 (100.0)
7. อายุสถานประกอบการ			
- น้อยกว่า 5 ปี	21 (55.3)	10 (38.5)	16 (66.7)
- 5 - 9 ปี	4 (10.5)	2 (7.7)	-
- 10 - 14 ปี	5 (13.2)	5 (19.2)	2 (8.3)
- 15 - 19 ปี	1 (2.6)	1 (3.8)	-
- 20 ปีขึ้นไป	7 (18.4)	8 (30.8)	6 (25.0)
รวม	38 (100.0)	26 (100.0)	24 (100.0)
8. ประเภทลูกค้า			
- นักท่องเที่ยวชาวไทย	18 (48.6)	10 (38.5)	11 (45.8)
- นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ	17 (45.9)	-	13 (54.2)
- นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	2 (5.4)	16 (61.5)	-
รวม	37 (100.0)	26 (100.0)	24 (100.0)
9. รายได้ต่อเดือน	10,648.39 บาท	14,742.00 บาท	11,045.45 บาท
- ต่ำสุด	600.00 บาท	1,000.00 บาท	2,000.00 บาท
- สูงสุด	60,000.00 บาท	100,000.00 บาท	90,000.00 บาท

จากตารางพบว่า

1) ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 52.6 อายุเฉลี่ย 40 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดน่าน ร้อยละ 97.3 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 28.9 สถานประกอบการเป็นร้านขายของเบ็ดเตล็ด ร้อยละ 31.6 มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 68.4 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 55.3 ลูกค้ำเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 48.6 และมีรายได้เฉลี่ย 10,648.39 บาทต่อเดือน

2) ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 80.8 อายุเฉลี่ย 40 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดน่าน ร้อยละ 100.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 57.7 สถานประกอบการเป็นร้านขายของที่ระลึก ร้อยละ 73.1 มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 57.7 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 38.5 ลูกค้ำเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ร้อยละ 61.5 และมีรายได้เฉลี่ย 14,742.00 บาทต่อเดือน

3) ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 91.7 อายุเฉลี่ย 43 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดน่าน ร้อยละ 95.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 41.7 สถานประกอบการเป็นร้านขายอาหารหรือขนม ร้อยละ 54.2 มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 45.8 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 66.7 ลูกค้ำเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ร้อยละ 54.2 และมีรายได้เฉลี่ย 11,045.45 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการจังหวัดน่านเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็น
ผลจากการท่องเที่ยว จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของผู้ประกอบการจังหวัดน่านเกี่ยวกับ
ผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว

ข้อคำถาม	ผลกระทบจำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว					
	ธรรมชาติ		ศิลปวัฒนธรรม		โบราณสถาน/วัตถุ	
	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น	31 (83.8)	6 (16.2)	25 (96.2)	1 (3.8)	17 (70.8)	7 (29.2)
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น	31 (81.6)	7 (18.4)	25 (96.2)	1 (3.8)	18 (75.0)	6 (25.0)
3. การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ	31 (81.6)	7 (18.4)	24 (92.3)	2 (7.7)	18 (78.3)	5 (21.7)
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น	30 (78.9)	8 (21.1)	23 (88.5)	3 (11.5)	21 (87.5)	3 (12.5)
5. การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น	29 (78.4)	8 (21.6)	22 (84.6)	4 (15.4)	14 (60.9)	9 (39.1)
6. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	28 (73.7)	10 (26.3)	19 (73.1)	7 (26.9)	15 (65.2)	8 (34.8)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น	23 (60.5)	15 (39.5)	20 (76.9)	6 (23.1)	18 (75.0)	6 (25.0)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผลกระทบจำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว					
	ธรรมชาติ		ศิลปวัฒนธรรม		โบราณสถาน/วัด	
	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ	4 (10.5)	34 (89.5)	2 (7.7)	24 (92.3)	-	24 (100.0)
9. การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง	5 (13.5)	32 (86.5)	3 (11.5)	23 (88.5)	1 (4.2)	23 (95.8)
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น	6 (15.8)	32 (84.2)	3 (11.5)	23 (88.5)	4 (16.7)	20 (83.3)
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม	9 (23.7)	29 (76.3)	3 (11.5)	23 (88.5)	3 (12.5)	21 (87.5)
12. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	9 (23.7)	29 (76.3)	8 (30.8)	18 (69.2)	7 (29.2)	17 (70.8)
13. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน	15 (39.5)	23 (60.5)	6 (23.1)	20 (76.9)	5 (20.8)	19 (79.2)

จากตารางพบว่า

1) ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 83.8) รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ (ร้อยละ 81.6) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น (ร้อยละ 78.9) การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 78.4) การท่องเที่ยว

ทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 73.7) การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น (ร้อยละ 60.5) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย และจิตใจ (ร้อยละ 89.5) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 86.5) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 84.2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 76.3) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน (ร้อยละ 60.5) ตามลำดับ

2) ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 96.2) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ (ร้อยละ 92.3) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น (ร้อยละ 88.5) การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 84.6) การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น (ร้อยละ 76.9) และการท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 73.1) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ (ร้อยละ 92.3) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 88.5) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน (ร้อยละ 76.9) และการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 69.2) ตามลำดับ

3) ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 87.5) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ (ร้อยละ 78.3) การท่องเที่ยวทำให้ มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น (ร้อยละ 75.0) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 70.8) การท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 65.2) และการท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 60.9) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ (ร้อยละ 100) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษา

พื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 95.8) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 87.5) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 83.3) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน (ร้อยละ 79.2) และการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 70.8) ตามลำดับ

4) เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะพบว่าผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่งมีความคิดเห็นในเรื่องผลกระทบไม่แตกต่างกัน

3.3 ผู้ประกอบการในอำเภอเมือง

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง ดังแสดงในตารางที่ 6
ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	18	85.7
- ชาย	3	14.3
รวม	21	100.0
2. อายุเฉลี่ย 43 ปี ต่ำสุด 23 ปี สูงสุด 60 ปี		
3. ภูมิลำเนา		
- จังหวัดน่าน	19	95.0
- จังหวัดอื่นๆ	1	5.0
รวม	20	100.0
4. ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ	1	4.8
- ประถมศึกษา	6	28.6
- มัธยมศึกษาตอนต้น	3	14.3
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า	3	14.3
- อนุปริญญา/ปวส. หรือเทียบเท่า	1	4.8
- ปริญญาตรี/เทียบเท่า	6	28.6
- สูงกว่าปริญญาตรี	1	4.8
รวม	21	100.0
5. ประเภทสถานประกอบการ		
- ร้านอาหาร/ขนม	11	52.4
- ร้านขายของเบ็ดเตล็ด	7	33.3
- ร้านขายของที่ระลึก	3	14.3
รวม	21	100.0

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
6. ลูกจ้างในสถานประกอบการ		
- มีลูกจ้าง	12	57.1
- ไม่มีลูกจ้าง	9	42.9
รวม	21	100.0
7. อายุสถานประกอบการ		
- น้อยกว่า 5 ปี	10	47.6
- 5 - 9 ปี	1	4.8
- 10 - 14 ปี	2	9.5
- 15 - 19 ปี	1	4.8
- 20 ปีขึ้นไป	7	33.3
รวม	21	100.0
8. ประเภทลูกค้า		
- นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ	11	52.4
- นักท่องเที่ยวชาวไทย	10	47.6
- นักท่องเที่ยวต่างชาติ	-	-
รวม	21	100.0
9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 17,684.21 บาท		
ต่ำสุด 2,000.00 บาท		
สูงสุด 100,000.00 บาท		

จากตารางพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอเมืองส่วนใหญ่ เป็นหญิง ร้อยละ 85.7 อายุเฉลี่ย 43 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดน่าน ร้อยละ 95.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 28.6 สถานประกอบการเป็นร้านอาหารและขนม ร้อยละ 52.4 มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 57.1 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 47.6 ลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ร้อยละ 52.4 และมีรายได้เฉลี่ย 17,684.21 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอเมืองเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็น
ผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอเมืองเกี่ยวกับ
ผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน(ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ	17 (85.0)	3 (15)
2. การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วย ผ้าพื้นเมืองมากขึ้น	17 (81.0)	4 (19.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัย มากขึ้น	17 (81.0)	4 (19.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น	15 (71.4)	6 (28.6)
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภท หัตถกรรมเพิ่มขึ้น	15 (71.4)	6 (28.6)
6. การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และ มีฝีมือเพิ่มมากขึ้น	14 (70.0)	6 (30.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มขึ้น	13 (65.0)	7 (35.0)
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย และจิตใจ	-	21 (100.0)
9. การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง	2 (9.5)	19 (90.5)
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งใน กลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน	5 (23.8)	16 (76.2)
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	5 (23.8)	16 (76.2)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อความถาม	ผลกระทบ	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน(ร้อยละ)
12. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น	6 (28.6)	15 (71.4)
13. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	7 (33.3)	14 (66.7)

จากตารางพบว่า ผู้ประกอบการในอำเภอเมืองเห็นว่าการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 85.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น (ร้อยละ 81.0) การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 71.4) การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 70.0) และการท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น คือ (ร้อยละ 65.0) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 90.5) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 76.2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 71.4) และการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 66.7) ตามลำดับ

นอกจากนี้ผู้ประกอบการที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวเป็นทางเดียวที่จะทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นและกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงควรประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดน่านให้มากขึ้น

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองมีรายได้ มีอาชีพใหม่ และฐานะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัดน่าน นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้จังหวัดได้รับการพัฒนามากขึ้นในหลาย ๆ ด้าน มีการเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมท้องถิ่น และการพัฒนาในเรื่องการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพมากขึ้น

2) ด้านปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองเห็นว่า ปัญหาและผลกระทบที่สำคัญจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ได้แก่ การขาดการวางแผนการท่องเที่ยวในระยะยาว การขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การขาดการใช้สื่อในรูปแบบที่หลากหลาย และการขาดความร่วมมือร่วมใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ปัญหาขยะที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาการจราจรติดขัด และปัญหาเรื่องร้านค้ารายย่อยขายสินค้าได้น้อย เนื่องจากนักท่องเที่ยวมักจะไปซื้อสินค้าจากแหล่งผลิตโดยตรง

แนวทางแก้ไขที่ผู้ประกอบการได้เสนอไว้ ได้แก่ ควรสร้างความตระหนักแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เห็นความสำคัญด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น ควรมีการจัดทำแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน แล้วนำแผนไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ผู้บริหารระดับจังหวัดต้องมีวิสัยทัศน์และมีความชัดเจนในเรื่องแหล่งท่องเที่ยว และมีการเตรียมบุคลากรสำหรับแนะนำนักท่องเที่ยว โดยคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดน่านเป็นอย่างดีไว้คอยให้บริการ

ตอนที่ 3.4 ผู้ประกอบการในอำเภอแม่จริม

ตอนที่ 4.1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอแม่จริม ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอแม่จริม

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	4	80.0
- หญิง	1	20.0
รวม	5	100.0
2. อายุเฉลี่ย 37 ปี		
ต่ำสุด 28 ปี		
สูงสุด 40 ปี		
3. ภูมิลำเนา		
- จังหวัดน่าน	5	100.0
รวม	5	100.0
4. ระดับการศึกษา		
- มัธยมศึกษาตอนต้น	1	20.0
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า	4	80.0
รวม	5	100.0
5. ประเภทสถานประกอบการ		
- ร้านอาหาร/ขนม	2	40.0
- บริการนำเที่ยวและพาหนะ	2	40.0
- ที่พัก	1	20.0
รวม	5	100.0
6. ลูกจ้างในสถานประกอบการ		
- มีลูกจ้าง	4	80.0
- ไม่มีลูกจ้าง	1	20.0
รวม	5	100.0

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
7. อายุสถานประกอบการ		
- น้อยกว่า 5 ปี	4	80.0
- 5-9 ปี	1	20.0
รวม	5	100.0
8. ประเภทลูกค้า		
- นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ	4	80.0
- นักท่องเที่ยวชาวไทย	1	20.0
รวม	5	100.0
9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 11,400.00 บาท		
ต่ำสุด 6,000.00 บาท		
สูงสุด 25,000.00 บาท		

จากตารางพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอแม่จริม ส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 80.0 อายุเฉลี่ย 37 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดน่าน ร้อยละ 100.0 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า ร้อยละ 80.0 สถานประกอบการเป็นร้านอาหารหรือขนมและบริการนำเที่ยวและพาหนะ ร้อยละ 40.0 มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 80.0 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 80.0 ลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ร้อยละ 80.0 และมีรายได้เฉลี่ย 11,400.00 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอแม่จรมเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอแม่จรมเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	5 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น	5 (100.0)	-
3. การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น	5 (100.0)	-
4. การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ	5 (100.0)	-
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น	5 (100.0)	-
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน	4 (80.0)	1 (20.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น	3 (60.0)	2 (40.0)
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม	3 (60.0)	2 (40.0)
9. การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง	3 (60.0)	2 (40.0)
10. การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น	3 (60.0)	2 (40.0)
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น	1 (20.0)	4 (80.0)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อความ	ผลกระทบ	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
12. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ	1 (20.0)	4 (80.0)
13. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	1 (20.0)	4 (80.0)

จากตารางพบว่า ผู้ประกอบการในอำเภอแม่จรมองเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน (ร้อยละ 80.0) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น (ร้อยละ 60.0) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ และการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 80.0)

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการในเขตอำเภอแม่จรมองได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ส่วนราชการควรให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีและเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการในเขตอำเภอแม่จริมได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจมากที่สุด กล่าวคือ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น เกิดอาชีพใหม่ ๆ มากขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้คนรู้จักเมืองน่านมากขึ้น และเริ่มตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์ของท้องถิ่น เช่น การแต่งกายและอาหารพื้นเมือง เป็นต้น

2) ด้านปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ผู้ประกอบการในเขตอำเภอแม่จริมเห็นว่า ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมาพบว่ามีกรณีการตัดราคากัน เพราะไม่มีการกำหนดมาตรฐานด้านราคา ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำเรื่องราคาระหว่างธุรกิจแพยางของชมรมและของผู้ประกอบการภาคเอกชน นอกจากนี้ยังพบปัญหาในเรื่องจำนวนนักท่องเที่ยวน้อย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ และเมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยการขายสินค้าอื่น ๆ จึงน้อยลงไปด้วย

สำหรับแนวทางแก้ไขที่ผู้ประกอบการได้เสนอแนะปัญหาไว้มีดังนี้

- 1) ควรมีการกำหนดราคากลางหรือมาตรฐานของช่วงระยะเวลาทางการท่องเที่ยว โดยให้ถือเป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน
- 2) ควรมีการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวในจังหวัดน่านให้มากขึ้น
- 3) ควรมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่งในจังหวัดน่านให้มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ และส่งเสริมให้เกิดการซื้อขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้มากขึ้น

3.5 ผู้ประกอบการในอำเภอนาน้อย

ตอนที่ 5.1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอนาน้อย ดังแสดงใน
ตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอนาน้อย

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	5	71.4
- ชาย	2	28.6
รวม	7	100.0
2. อายุเฉลี่ย 42 ปี ต่ำสุด 30 ปี สูงสุด 58 ปี		
3. ภูมิลำเนา		
- จังหวัดน่าน	7	100.0
รวม	7	100.0
4. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	3	42.9
- มัธยมศึกษาตอนต้น	3	42.9
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า	1	14.3
รวม	7	100.0
5. ประเภทสถานประกอบการ		
- ร้านอาหาร/ขนม	3	42.9
- ร้านขายของเบ็ดเตล็ด	3	42.9
- ร้านขายของที่ระลึก	1	14.3
รวม	7	100.0

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
6. ลูกจ้างในสถานประกอบการ		
- มีลูกจ้าง	5	71.4
- ไม่มีลูกจ้าง	2	28.6
รวม	7	100.0
7. อายุสถานประกอบการ		
- น้อยกว่า 5 ปี	2	40.0
- 5 - 9 ปี	2	40.0
- 10 - 14 ปี	1	20.0
รวม	5	100.0
8. ประเภทลูกค้า		
- นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ	4	57.1
- นักท่องเที่ยวชาวไทย	3	42.9
รวม	7	100.0
9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,500.00 บาท		
ต่ำสุด 2,000.00 บาท		
สูงสุด 10,000.00 บาท		

จากตารางพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอนาน้อย ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 71.4 อายุเฉลี่ย 42 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดน่าน ร้อยละ 100.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นเท่ากัน ร้อยละ 42.9 สถานประกอบการเป็นร้านอาหารหรือขนม ร้อยละ 42.9 ไม่มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 71.4 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี และ 5 - 9 ปี เท่ากัน ร้อยละ 40.0 ลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ร้อยละ 57.1 และมีรายได้เฉลี่ย 4,500.00 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอแม่จริมเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็น
ผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการในเขตอำเภอนาน้อยเกี่ยวกับ
ผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้าน การคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ	7 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิต ที่ทันสมัยมากขึ้น	6 (85.7)	1 (14.3)
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภท หัตถกรรมเพิ่มขึ้น	5 (71.4)	2 (28.6)
4. การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้ และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น	4 (66.7)	2 (33.3)
5. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่ม มากขึ้น	4 (57.1)	3 (42.9)
6. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น	4 (57.1)	3 (42.9)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งใน กลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน	-	7 (100.0)
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	-	7 (100.0)
9. การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมือง ลดน้อยลง	-	6 (100.0)
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่ม มากขึ้น	1 (14.3)	6 (85.7)
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ	1 (14.3)	6 (85.7)

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
12. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	1 (14.3)	6 (85.7)
13. การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกาย ด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น	3 (42.9)	4 (57.1)

จากตารางพบว่า ผู้ประกอบการในอำเภอนาน้อยเห็นว่าการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น (ร้อยละ 85.7) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 71.4) การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 66.7) การท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 57.1) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจประเภทเดียวกัน การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ และการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 85.7) และการท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น (ร้อยละ 57.1) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการในเขตอำเภอพาน้อยเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจมากที่สุด ทำให้มีการขายสินค้าได้มากขึ้น มีอาชีพเสริมเกิดขึ้น ส่งผลให้ภายในชุมชนมีรายได้ดีขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องเส้นทางคมนาคม ทำให้การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ สะดวกมากขึ้น

2) ด้านปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการในเขตอำเภอพาน้อยเห็นว่าโดยภาพรวมที่ผ่านมามีปัญหาใด ๆ ที่เป็นผลกระทบมาจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน อย่างไรก็ตามอาจมีผลกระทบบ้างเล็กน้อยในเรื่องจำนวนรถยนต์ที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้รู้สึกว่าจะขยายถนนเพื่อรองรับจำนวนรถที่เพิ่มขึ้นนี้ด้วย

3.6 ผู้ประกอบการในอำเภอท่าวังผา

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอท่าวังผา ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอท่าวังผา

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	8	80.0
- ชาย	2	20.0
รวม	10	100.0
2. อายุเฉลี่ย 43 ปี		
ต่ำสุด 32 ปี		
สูงสุด 52 ปี		
3. ภูมิลำเนา		
- จังหวัดน่าน	9	90.0
- จังหวัดอื่นๆ	1	10.0
รวม	10	100.0
4. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	8	80.0
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า	2	20.0
รวม	10	100.0
5. ประเภทสถานประกอบการ		
- ร้านขายของที่ระลึก	6	60.0
- ร้านอาหาร/ขนม	3	30.0
- ร้านขายของเบ็ดเตล็ด	1	10.0
รวม	10	100.0

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
6. ลูกจ้างในสถานประกอบการ		
- มีลูกจ้าง	6	60.0
- ไม่มีลูกจ้าง	4	40.0
รวม	10	100.0
7. อายุสถานประกอบการ		
- น้อยกว่า 5 ปี	5	50.0
- 5 - 9 ปี	1	10.0
- 10 - 14 ปี	2	20.0
- 15 - 19 ปี	-	-
- 20 ปีขึ้นไป	2	20.0
รวม	10	100.0
8. ประเภทลูกค้า		
- นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ	5	50.0
- นักท่องเที่ยวชาวไทย	5	50.0
รวม	10	100.0
9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 16,777.78 บาท		
ต่ำสุด 3,000.00 บาท		
สูงสุด 50,000.00 บาท		

จากตารางพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอท่าวังผา ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 80.0 อายุเฉลี่ย 43 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดน่าน ร้อยละ 90.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 80.0 สถานประกอบการเป็นร้านขายของที่ระลึก ร้อยละ 60.0 มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 60.0 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 50.0 ลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 50.0 และมีรายได้เฉลี่ย 16,777.78 บาท ต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอท่าวังผาเกี่ยวกับผลกระทบ
ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอท่าวังผา
เกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น	10 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภท หัตถกรรมเพิ่มขึ้น	9 (90.0)	1 (10.0)
3. การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้าน การคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ	9 (90.0)	1 (10.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกาย ด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น	8 (80.0)	2 (20.0)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิต ที่ทันสมัยมากขึ้น	8 (80.0)	2 (20.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้ และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น	7 (70.0)	3 (30.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่ม มากขึ้น	6 (60.0)	4 (40.0)
8. การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมือง ลดน้อยลง	-	10 (100.0)
9. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งใน กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจประเภทเดียวกัน	1 (10.0)	9 (90.0)
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น	1 (10.0)	9 (90.0)
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	1 (10.0)	9 (90.0)

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
12. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ	1 (10.0)	9 (90.0)
13. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	3 (30.0)	7 (70.0)

จากตารางพบว่า ผู้ประกอบการในอำเภอท่าวังผาเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น (ร้อยละ 80.0) การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 70.0) และการท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 60.0) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ (ร้อยละ 90.0) และการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 70.0) ตามลำดับ

นอกจากนี้ผู้ประกอบการในเขตอำเภอท่าวังผาได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวและส่งเสริมด้านการตลาดให้มากขึ้นและควรเน้นการประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มาเที่ยวจังหวัดน่านมากขึ้น

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการในเขตอำเภอท่าวังผาเห็นว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมากที่สุดคือ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และเกิดการกระจายรายได้มากขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้คนทั่วไปรู้จักสินค้าพื้นเมืองของจังหวัดน่านมากขึ้นด้วย

2) ด้านปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ปัญหาสำคัญที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวที่ผู้ประกอบการในเขตอำเภอท่าวังผาพบคือ ปัญหาสินค้าพื้นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผ้าทอราคาตกต่ำ และไม่มีตลาดรองรับ ส่วนสาเหตุที่ทำให้ราคาผ้าตกต่ำนั้นเป็นผลมาจากการเปิดด่านชายแดนห้วยโก๋น และมีการนำผ้าทอจากประเทศลาวเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย และจำหน่ายในราคาที่ถูกลงกว่าทำให้คนนิยมหันไปซื้อผ้าทอจากประเทศลาวมากกว่า

สำหรับแนวทางแก้ไขที่ผู้ประกอบการได้เสนอแนะไว้คือ ควรมีการส่งเสริมด้านการตลาดให้มากขึ้น และควรหาตลาดรองรับให้เพียงพอ

3.7 ผู้ประกอบการในอำเภอปัว

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอปัว ดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอปัว

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	13	52.0
- ชาย	12	48.0
รวม	25	100.0
2. อายุเฉลี่ย 37 ปี		
ต่ำสุด 28 ปี		
สูงสุด 44 ปี		
3. ภูมิลำเนา		
- จังหวัดน่าน	23	95.8
- จังหวัดอื่นๆ	1	4.2
รวม	24	100.0
4. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	8	32.0
- มัธยมศึกษาตอนต้น	6	24.0
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า	4	16.0
- อนุปริญญา/ปวส. หรือเทียบเท่า	1	4.0
- ปริญญาตรี/เทียบเท่า	6	24.0
รวม	25	100.0
5. ประเภทสถานประกอบการ		
- ร้านขายของเบ็ดเตล็ด	7	28.0
- บริการนำเที่ยวและพาหนะ	6	24.0
- ร้านขายของที่ระลึก	6	24.0
- ที่พัก	3	12.0
- ร้านอาหาร/ขนม	3	12.0
รวม	25	100.0

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
6. ลูกจ้างในสถานประกอบการ		
- มีลูกจ้าง	19	76.0
- ไม่มีลูกจ้าง	6	24.0
รวม	25	100.0
7. อายุสถานประกอบการ		
- น้อยกว่า 5 ปี	10	43.5
- 5 - 9 ปี	4	17.4
- 10 - 14 ปี	5	21.7
- 15 - 19 ปี	1	4.4
- 20 ปีขึ้นไป	3	13.0
รวม	23	100.0
8. ประเภทลูกค้า		
- นักท่องเที่ยวชาวไทย	12	48.0
- นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ	11	44.0
- นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	2	8.0
รวม	25	100.0
9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 11,400.00 บาท		
ต่ำสุด 6,000.00 บาท		
สูงสุด 25,000.00 บาท		

จากตารางพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอปัว ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 52.0 อายุเฉลี่ย 37 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดน่าน ร้อยละ 95.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 32.0 สถานประกอบการเป็นร้านขายของเบ็ดเตล็ด ร้อยละ 28.0 มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 76.0 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 43.5 ลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 48.0 และมีรายได้เฉลี่ย 11,400.00 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอปัวเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็น
ผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอปัวเกี่ยวกับ
ผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภท หัตถกรรมเพิ่มขึ้น	23 (95.8)	1 (4.2)
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น	21 (84.0)	4 (16.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และ มีฝีมือเพิ่มมากขึ้น	19 (76.0)	6 (24.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	18 (72.0)	7 (28.0)
5. การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ	18 (72.0)	7 (28.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัย มากขึ้น	18 (72.0)	7 (28.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วย ผ้าพื้นเมืองมากขึ้น	16 (64.0)	9 (36.0)
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้าน สุขภาพ ร่างกายและจิตใจ	2 (8.0)	23 (92.0)
9. การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลด น้อยลง	2 (8.0)	23 (92.0)
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น	4 (16.0)	21 (84.0)
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	6 (24.0)	19 (76.0)

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
12. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	8 (32.0)	17 (68.0)
13. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน	11 (44.0)	14 (56.0)

จากตารางพบว่า ผู้ประกอบการในอำเภอปัวเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 95.8) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 84.0) การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 76.0) การท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัย (ร้อยละ 72.0) และการท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น (ร้อยละ 64.0) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ และการท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 92.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 84.0) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 76.0) การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 68.0) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน (ร้อยละ 56.0) ตามลำดับ

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการในเขตอำเภอปัวได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้มากกว่านี้ และควรยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมบริเวณอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวและค่าผ่านทางรถยนต์ เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการฝึกอาชีพทางด้านหัตถกรรมให้กับประชาชนในชุมชนด้วย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการในเขตอำเภอป่าสักได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจมากที่สุด กล่าวคือทำให้ขายสินค้าได้มาก ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น นักท่องเที่ยวรู้จักจังหวัดน่านเพิ่มขึ้น และทำให้การคมนาคมสะดวกมากขึ้น

2) ด้านปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ผู้ประกอบการในเขตอำเภอป่าสักเห็นว่าปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ การฉวยโอกาสเอาเปรียบนักท่องเที่ยวของคนในท้องถิ่นในการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว การที่นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการ เช่น ผู้ประกอบการรถตู้เข้ามีการแย่งนักท่องเที่ยวและผู้โดยสารกับรถโดยสารสัมปทาน และขาดการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ

สำหรับแนวทางแก้ไขที่ผู้ประกอบการได้เสนอแนะไว้ คือ

- 1) ควรมีมาตรการในการกำหนดราคาสินค้าที่ชัดเจน
- 2) ควรมีการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวให้แก่คนในชุมชนได้ทราบ
- 3) รัฐบาลควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้นและเน้นการให้ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

3.8 ผู้ประกอบการในอำเภอทุ่งช้าง

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอทุ่งช้าง ดังแสดงใน
ตารางที่ 16

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอทุ่งช้าง

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	10	71.4
- ชาย	4	28.6
รวม	14	100.0
2. อายุเฉลี่ย 40 ปี		
ต่ำสุด 29 ปี		
สูงสุด 54 ปี		
3. ภูมิลำเนา		
- จังหวัดน่าน	14	100.0
รวม	14	100.0
4. ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ	2	14.3
- ประถมศึกษา	7	50.0
- มัธยมศึกษาตอนต้น	3	21.4
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า	1	7.1
- ปริญญาตรี/เทียบเท่า	1	7.1
รวม	14	100.0
5. ประเภทสถานประกอบการ		
- ร้านขายของที่ระลึก	10	71.4
- ร้านขายของเบ็ดเตล็ด	4	28.6
รวม	14	100.0
6. ลูกจ้างในสถานประกอบการ		
- มีลูกจ้าง	7	50.0
- ไม่มีลูกจ้าง	7	50.0
รวม	14	100.0

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
7. อายุสถานประกอบการ		
- น้อยกว่า 5 ปี	5	35.7
- 5 - 9 ปี	2	14.3
- 10 - 14 ปี	2	14.3
- 15 - 19 ปี	-	-
- 20 ปีขึ้นไป	5	35.7
รวม	14	100.0
8. ประเภทลูกค้า		
- นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ	7	53.8
- นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	6	46.2
รวม	13	100.0
9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 7,682.14 บาท		
ต่ำสุด 1,000.00 บาท		
สูงสุด 50,000.00 บาท		

จากตารางพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอทุ่งช้างส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 71.4 อายุเฉลี่ย 40 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดน่าน ร้อยละ 100.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 50.0 สถานประกอบการเป็นร้านขายของที่ระลึก ร้อยละ 71.4 ในสถานประกอบการมีลูกจ้างและไม่มีลูกจ้างจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 50.0 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี และ 20 ปีขึ้นไปมีจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 35.7 ลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ร้อยละ 53.8 และมีรายได้เฉลี่ย 7,682.14 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอทุ่งช้างเกี่ยวกับผลกระทบ
ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของผู้ประกอบการในอำเภอทุ่งช้าง
เกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิต ที่ทันสมัยมากขึ้น	14 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น	13 (92.9)	1 (7.1)
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภท หัตถกรรมเพิ่มขึ้น	13 (92.9)	1 (7.1)
4. การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้ และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น	13 (92.9)	1 (7.1)
5. การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้าน การคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ	13 (92.9)	1 (7.1)
6. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	11 (78.6)	3 (21.4)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกาย ด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น	10 (71.4)	4 (28.6)
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคม เพิ่มมากขึ้น	-	14 (100.0)
9. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	-	14 (100.0)
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้าน สุขภาพ ร่างกายและจิตใจ	1 (7.1)	13 (92.9)
11. การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมือง ลดน้อยลง	2 (14.3)	12 (85.7)

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
12. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	3 (21.4)	11 (78.6)
13. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและ ขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภท เดียวกัน	4 (28.6)	10 (71.4)

จากตารางพบว่า ผู้ประกอบการในอำเภอทุ่งช้างเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ (ร้อยละ 92.9) การท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 78.6) และการท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น (ร้อยละ 71.4) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ (ร้อยละ 92.9) การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 85.7) การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 78.6) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน (ร้อยละ 71.4) ตามลำดับ

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการในเขตอำเภอทุ่งช้างได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า รัฐบาลควรจัดให้มีตลาดกลางเพื่อรองรับกลุ่มผู้ประกอบการด้านผ้าทอให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและควรเน้นในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมควบคู่กันไป โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาปลูกพืชและไม้ผลที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้มากขึ้น เช่น ส้มสีทอง เป็นต้น

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการในเขตอำเภอทุ่งช้างได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในเรื่องการมีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมาคือ ผลจากการที่มีนักท่องเที่ยวมากทำให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมากขึ้น และทำให้ผลิตภัณฑ์ขายได้ราคาที่สูงขึ้นด้วย

2) ด้านปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ปัญหาสำคัญที่ผู้ประกอบการในเขตอำเภอทุ่งช้างพบได้แก่ ปัญหาผ้าทอราคาตกต่ำและขายได้น้อยลง และไม่มีตลาดรองรับ สาเหตุที่ทำให้ผ้าทอของอำเภอทุ่งช้างขายได้น้อยลงและราคาตกต่ำ เนื่องมาจากการเปิดด่านชายแดนห้วยโก๋น และมีการนำผ้าทอจากประเทศลาวเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย โดยจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่า ทำให้ผ้าทอของไทยขายยากขึ้นและราคาตกต่ำลง

สำหรับแนวทางแก้ไขที่ผู้ประกอบการเสนอแนะไว้คือ ควรมีการส่งเสริมด้านการตลาดให้มากขึ้นและควรกระจายออกสู่จังหวัดอื่น ๆ ด้วย

3.9 ผู้ประกอบการในกิ่งอำเภอภูเพียง

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในกิ่งอำเภอภูเพียง ดังแสดงในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในอำเภอกิ่งอำเภอภูเพียง

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	6	100.0
รวม	6	100.0
2. อายุเฉลี่ย 42 ปี		
ต่ำสุด 25 ปี		
สูงสุด 50 ปี		
3. ภูมิลำเนา		
- จังหวัดน่าน	6	100.0
รวม	6	100.0
4. ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ	1	6.7
- ประถมศึกษา	4	66.7
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า	1	16.7
รวม	6	100.0
5. ประเภทสถานประกอบการ		
- ร้านอาหาร/ขนม	3	50.0
- ร้านขายของเบ็ดเตล็ด	2	33.3
- ร้านขายของที่ระลึก	1	16.7
รวม	6	100.0
6. ลูกจ้างในสถานประกอบการ		
- ไม่มีลูกจ้าง	4	66.7
- มีลูกจ้าง	2	33.3
รวม	6	100.0

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล	
	จำนวน	ร้อยละ
7. อายุสถานประกอบการ		
- น้อยกว่า 5 ปี	6	100.0
รวม	6	100.0
8. ประเภทลูกค้า		
- นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ	5	83.3
- นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	1	16.7
รวม	6	100.0
9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,500.00 บาท		
ต่ำสุด 2,000.00 บาท		
สูงสุด 10,000.00 บาท		

จากตารางพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในกิ่งอำเภอภูเพียง ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 100.0 อายุเฉลี่ย 42 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดน่าน ร้อยละ 100.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 66.7 สถานประกอบการเป็นร้านอาหารหรือขนม ร้อยละ 50.0 ไม่มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 66.7 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 100.0 ลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ร้อยละ 83.3 และมีรายได้เฉลี่ย 4,500.00 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในกิ่งอำเภอภูเพียงเกี่ยวกับผลกระทบ
ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของผู้ประกอบการในกิ่งอำเภอภูเพียง
เกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น	6 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิต ที่ทันสมัยมากขึ้น	6 (100.0)	-
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่ม มากขึ้น	5 (83.3)	1 (16.7)
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภท หัตถกรรมเพิ่มขึ้น	5 (83.3)	1 (16.7)
5. การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ	4 (66.7)	2 (33.3)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วย ผ้าพื้นเมืองมากขึ้น	4 (66.7)	2 (33.3)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น	-	6 (100.0)
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	-	6 (100.0)
9. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ	-	6 (100.0)
10. การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมือง ลดน้อยลง	-	6 (100.0)
11. การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้ และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น	3 (50.0)	3 (50.0)

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผลกระทบ	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
12. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้ง ในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน	1 (16.7)	5 (83.3)
13. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	1 (16.7)	5 (83.3)

จากตารางพบว่า ผู้ประกอบการในกิ่งอำเภอภูเพียงเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 83.3) การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น (ร้อยละ 66.7) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ และการท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 100.0) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน และการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 83.3) ตามลำดับ สำหรับการท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้นนั้น ผู้ประกอบการเห็นว่า มีผลกระทบและไม่มีผลกระทบจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 50.0)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการในเขตกิ่งอำเภอภูเพียงได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจมากที่สุด กล่าวคือ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นและเกิดอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

2) ด้านปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ผู้ประกอบการในเขตกิ่งอำเภอภูเพียงเห็นว่าที่ผ่านมายังไม่พบปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในชุมชนแต่อย่างใด

4. กลุ่มประชาชน

4.1 ประชาชนในจังหวัดน่าน

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชนในจังหวัดน่าน ดังแสดงในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	64	69.6
- ชาย	28	30.4
รวม	92	100.0
2. อายุเฉลี่ย 42 ปี		
ต่ำสุด 18 ปี		
สูงสุด 60 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ	6	6.5
- ประถมศึกษา	40	43.5
- มัธยมศึกษาตอนต้น	15	16.3
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือ เทียบเท่า	18	19.6
- อนุปริญญา/ ปวส. หรือเทียบเท่า	3	3.3
- ปริญญาตรี/เทียบเท่า	9	9.8
- สูงกว่าปริญญาตรี	1	1.1
รวม	92	100.0
4. อาชีพ		
- เกษตรกรรม	38	41.3
- ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	28	30.4
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	8	8.7
- แม่บ้าน	8	8.7
- รับจ้าง	5	5.4
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	5	5.4
รวม	92	100.0

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,971.97 บาท		
ต่ำสุด 300.00 บาท		
สูงสุด 100,000.00 บาท		
6. อาชีพเสริม		
- มีอาชีพเสริม	50	54.3
- ไม่มีอาชีพเสริม	42	45.7
รวม	92	100.0
7. รายได้เสริมเฉลี่ยต่อเดือน 3,593.64 บาท		
ต่ำสุด 600.00 บาท		
สูงสุด 30,000.00 บาท		

จากตารางพบว่าลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดน่านส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 69.6 อายุเฉลี่ย 42 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 43.5 อาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 41.3 รายได้เฉลี่ย 6,971.97 บาทต่อเดือน มีอาชีพเสริม ร้อยละ 54.3 ได้แก่ อดสาหกรรมในครัวเรือน ค้าขาย และรับจ้าง และมีรายได้เสริมเฉลี่ย 3,593.64 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดน่านเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการ
ท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 21 - 23

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดน่านเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้มีฝีมือในการประกอบ อาชีพ	71 (77.2)	21 (22.8)
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเปลี่ยนมา ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น	63 (68.5)	29 (31.5)
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	61 (67.0)	30 (33.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น	59 (64.1)	33 (35.9)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง	46 (50.5)	45 (49.5)
6. การท่องเที่ยวทำให้ท่านต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่ม มากขึ้น	23 (25.3)	68 (74.7)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชน มากขึ้น	39 (43.3)	51 (56.7)

จากตารางพบว่า ประชาชนในจังหวัดน่านเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชน
มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้มีฝีมือในการประกอบอาชีพมีผลกระทบมาก
ที่สุด(ร้อยละ 77.2) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเปลี่ยนมา
ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น (ร้อยละ 68.5) การท่องเที่ยวทำให้ตนเอง
และชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 67.0) การท่องเที่ยวทำให้ตนเองมีรายได้
เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 64.1) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง (ร้อยละ

50.5) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือ การท่องเที่ยวทำให้ต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 74.7) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น (ร้อยละ 56.7)

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดน่านเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และ การคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น	73 (79.3)	19 (20.7)
2. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและ อบายมุข	6 (6.5)	86 (93.5)
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชน เกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น	7 (7.7)	84 (92.3)
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำ ลำธาร	9 (9.8)	83 (90.2)
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	12 (13.0)	80 (87.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น	13 (14.3)	78 (85.7)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด	14 (15.2)	78 (84.8)

จากตารางพบว่า ประชาชนในจังหวัดน่านเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 79.3) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข (ร้อยละ 93.5) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น (ร้อยละ 92.3) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร (ร้อยละ 90.2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 87.0) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น (ร้อยละ 85.7) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด (ร้อยละ 84.8) ตามลำดับ

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดน่านเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น	71 (77.2)	21 (22.8)
2. การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป	6 (6.5)	86 (93.5)
3. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง	6 (6.6)	85 (93.4)
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง	14 (15.2)	78 (84.8)
5. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	17 (18.5)	75 (81.5)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง	18 (19.6)	74 (80.4)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น	27 (29.7)	64 (70.3)

จากตารางพบว่า ประชาชนในจังหวัดน่านเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 77.2) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 93.5) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง (ร้อยละ 93.4) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง (ร้อยละ 84.8) การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 81.5) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง (ร้อยละ 80.4) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น (ร้อยละ 70.3) ตามลำดับ

4.2 ประชาชนในจังหวัดน่านจำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชนในจังหวัดน่านจำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในจังหวัดน่าน จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไป	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว		
	ธรรมชาติ จำนวน (ร้อยละ)	ศิลปวัฒนธรรม จำนวน (ร้อยละ)	โบราณสถาน/วัตถุ จำนวน (ร้อยละ)
1. เพศ			
- หญิง	25 (58.1)	22 (84.6)	17 (73.9)
- ชาย	18 (41.9)	4 (15.4)	6 (26.1)
รวม	43 (100.0)	26 (100.0)	23 (100.0)
2. อายุเฉลี่ย	43 ปี	42 ปี	39 ปี
- ต่ำสุด	18 ปี	26 ปี	18 ปี
- สูงสุด	60 ปี	60 ปี	60 ปี
3. ระดับการศึกษา			
- ไม่ได้เรียน/ ไม่จบการศึกษา ภาคบังคับ	2 (4.7)	3 (11.5)	1 (4.3)
- ประถมศึกษา	18 (41.9)	13 (50.0)	9 (39.1)
- มัธยมศึกษา ตอนต้น	7 (16.3)	5 (19.2)	3 (13.0)
- มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า	10 (23.3)	4 (15.4)	4 (17.4)
- อนุปริญญา/ ปวส. หรือ เทียบเท่า	2 (4.7)	-	1 (4.3)
- ปริญญาตรี/ เทียบเท่า	3 (7.0)	1 (3.8)	5 (21.7)
- สูงกว่า ปริญญาตรี	1 (2.3)	-	-
รวม	43 (100.0)	26 (100.0)	23 (100.0)

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว		
	ธรรมชาติ จำนวน (ร้อยละ)	ศิลปวัฒนธรรม จำนวน (ร้อยละ)	โบราณสถาน/วัตถุ จำนวน (ร้อยละ)
4. อาชีพ			
- เกษตรกรรม	18 (41.9)	16 (61.5)	4 (17.4)
- ค้าขาย/ประกอบ ธุรกิจส่วนตัว	16 (37.2)	2 (7.7)	10 (43.5)
- แม่บ้าน	4 (9.3)	1 (3.8)	3 (13.0)
- รับจ้าง	3 (7.0)	-	2 (8.7)
- รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	2 (4.7)	3 (11.5)	3 (13.0)
- อุตสาหกรรม ในครัวเรือน	-	4 (15.4)	1 (4.3)
รวม	43 (100.0)	26 (100.0)	23 (100.0)
5. รายได้เฉลี่ย	7,350.00 บาท	8,598.30 บาท	4,739.05 บาท
ต่อเดือน			
- ต่ำสุด	1,000.00 บาท	300.00 บาท	1,500.00 บาท
- สูงสุด	100,000.00 บาท	80,000.00 บาท	12,420.00 บาท
6. อาชีพเสริม			
- มีอาชีพเสริม	20 (58.1)	20 (76.9)	5 (21.7)
- ไม่มีอาชีพเสริม	18 (41.9)	6 (23.1)	18 (78.3)
รวม	38 (100.0)	26 (100.0)	23 (100.0)
7. รายได้เสริมเฉลี่ย	5,266.65 บาท	1,700.00 บาท	3,750.00 บาท
ต่อเดือน			
- ต่ำสุด	800.00 บาท	600.00 บาท	1,000.00 บาท
- สูงสุด	30,000.00 บาท	3,000.00 บาท	10,000.00 บาท

จากตารางพบว่า

1) ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 58.1 อายุเฉลี่ย 43 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 41.9 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 41.9 รายได้เฉลี่ย 7,350.00 บาทต่อเดือน มีอาชีพเสริม ร้อยละ 58.1 คือ ค้าขาย รับจ้าง และอุตสาหกรรมในครัวเรือน และมีรายได้เสริมเฉลี่ย 5,266.65 บาทต่อเดือน

2) ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 84.6 อายุเฉลี่ย 42 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 50.0 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 61.5 รายได้เฉลี่ย 8,598.30.00 บาทต่อเดือน มีอาชีพเสริม ร้อยละ 76.9 คือ อุตสาหกรรมในครัวเรือนและรับจ้าง และมีรายได้เสริมเฉลี่ย 1,700.00 บาทต่อเดือน

3) ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานและโบราณวัตถุ ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 73.9 อายุเฉลี่ย 39 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 39.1 อาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 43.5 รายได้เฉลี่ย 4,739.05 บาทต่อเดือน ไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 78.3 กลุ่มที่มีอาชีพเสริมมีรายได้เสริมเฉลี่ย 3,750.00 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว
จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบ
ทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว จำแนกตามประเภท
แหล่งท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ					
	ธรรมชาติ		ศิลปวัฒนธรรม		โบราณสถาน/วัตถุ	
	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. การท่องเที่ยว ทำให้ท่านและ ชุมชนมีอาชีพ ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น	30 (69.8)	13 (30.2)	16 (61.5)	10 (38.5)	15 (68.2)	7 (31.8)
2. การท่องเที่ยว ทำให้ท่านและ คนในชุมชน เปลี่ยนมาทำ อาชีพที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยว มากขึ้น	25 (58.1)	18 (41.9)	20 (76.9)	6 (23.1)	18 (78.3)	5 (21.7)
3. การท่องเที่ยว ทำให้ท่านมี รายได้เพิ่มขึ้น	25 (58.1)	18 (41.9)	22 (84.6)	4 (15.4)	12 (52.2)	11 (47.8)
4. การท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชน มีการพัฒนา ตนเอง เพื่อให้ เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการ ประกอบอาชีพ	28 (65.1)	15 (34.9)	23 (88.5)	3 (11.5)	20 (87.0)	3 (13.0)

ตารางที่ 25 (ต่อ)

ข้อความ	ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ					
	ธรรมชาติ		ศิลปวัฒนธรรม		โบราณสถาน/วัตถุ	
	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
5. การท่องเที่ยว ให้คนในชุมชน ย้ายกลับมาสู่ ชุมชนมากขึ้น	22 (52.4)	20 (47.6)	10 (40.0)	15 (60.0)	7 (30.4)	16 (69.6)
6. การท่องเที่ยว ทำให้ท่านต้อง ใช้จ่ายใช้สอย เพิ่มมากขึ้น	8 (19.0)	34 (81.0)	9 (34.6)	17 (65.4)	6 (26.1)	17 (73.9)
7. การท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชน มีรายได้อย่างทั่วถึง	21 (50.0)	21 (50.0)	15 (57.7)	11 (42.3)	10 (43.5)	13 (56.6)

จากตารางพบว่า

1) ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ตนเองและชุมชนมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 69.8) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 65.1) การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้ตนเองมีรายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 58.1) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น (ร้อยละ 52.4) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือการท่องเที่ยวทำให้ต้องใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 81.0) สำหรับการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึงนั้นประชาชนเห็นว่ามีและไม่มีผลกระทบมีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 50.0)

2) ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 88.5) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองมี

รายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 84.6) การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น (ร้อยละ 76.9) การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและชุมชนมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 61.5) และ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง (ร้อยละ 57.7) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้ต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 65.4) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น (ร้อยละ 60.0)

3) ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ฝีมือในการประกอบอาชีพมีผลกระทบมากที่สุดเช่นกัน (ร้อยละ 87.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น (ร้อยละ 78.3) การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและชุมชนมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 68.2) การท่องเที่ยวทำให้ตนเองมีรายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 52.2) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือ การท่องเที่ยวทำให้ต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 73.9) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น (ร้อยละ 69.6) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง (ร้อยละ 56.6)

4) เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว จะพบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในเรื่องผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน ที่แตกต่างกันคือ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง

ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบ
ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว จำแนกตาม
ประเภทแหล่งท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม					
	ธรรมชาติ		ศิลปวัฒนธรรม		โบราณสถาน/วัตถุ	
	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. การท่องเที่ยว ทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และ การคมนาคม มีความสะดวกขึ้น	31	12	23	3	19	4
	(72.1)	(27.9)	(88.5)	(11.5)	(82.6)	(17.4)
2. การท่องเที่ยว ทำให้ท่านและ คนในชุมชนเกิด ความเครียด/ เหนื่อยล้ามากขึ้น	2	41	3	23	2	20
	(4.7)	(95.3)	(11.5)	(88.5)	(9.1)	(90.9)
3. การท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหา อาชญากรรมและ อบายมุข	2	41	1	25	3	20
	(4.7)	(95.3)	(3.8)	(96.2)	(13.0)	(87.0)
4. การท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหา ยาเสพติด	4	39	2	24	8	15
	(9.3)	(90.7)	(7.7)	(92.3)	(34.8)	(65.2)
5. การท่องเที่ยว ทำให้เกิดการ ทำลายป่าไม้และ ต้นน้ำลำธาร	5	38	-	26	4	19
	(11.6)	(88.4)		(100.0)	(17.4)	(82.6)
6. การท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหา โรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรค เอดส์ เป็นต้น	7	35	2	24	4	19
	(16.7)	(83.3)	(7.7)	(92.3)	(17.4)	(82.6)

ตารางที่ 26 (ต่อ)

ข้อความ	ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม					
	ธรรมชาติ		ศิลปวัฒนธรรม		โบราณสถาน/วัตถุ	
	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (เช่น น้ำเสีย ขยะ เป็นต้น)	7	36	1	25	4	19
	(16.3)	(83.7)	(3.8)	(96.2)	(17.4)	(82.6)

จากตารางพบว่า

1) ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 72.1) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข (ร้อยละ 95.3) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด (ร้อยละ 90.7) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร (ร้อยละ 88.4) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 83.7) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น (ร้อยละ 83.3) ตามลำดับ

2) ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุดเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 88.5) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 96.2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ (ร้อยละ 92.3) และการท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น (ร้อยละ 88.5) ตามลำดับ

3) ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุดเช่นเดียวกับทั้งสองแหล่งข้างต้น (ร้อยละ 82.6) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น (ร้อยละ 90.9) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข (ร้อยละ 87.0) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 82.6) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด (ร้อยละ 65.2) ตามลำดับ

4) เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะ พบว่าประชาชนทั้งสามแหล่งท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบ
ด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว จำแนกตามประเภท
แหล่งท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบด้านวัฒนธรรม					
	ธรรมชาติ		ศิลปวัฒนธรรม		โบราณสถาน/วัตถุ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. การท่องเที่ยวทำให้ คนในชุมชนมีวิถี ชีวิตที่ทันสมัยขึ้น	35 (81.4)	8 (18.6)	20 (76.9)	6 (23.1)	16 (69.6)	7 (30.4)
2. การท่องเที่ยวทำให้ คนในชุมชนบริโภค อาหารพื้นเมือง น้อยลง	4 (9.3)	39 (90.7)	2 (7.7)	24 (92.3)	-	22 (100.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้ ความเชื่อและ วัฒนธรรมของ ชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่าง ๆ) เปลี่ยนแปลงไป	4 (9.3)	39 (90.7)	1 (3.8)	25 (96.2)	1 (4.3)	22 (95.7)
4. การท่องเที่ยวทำให้ วัฒนธรรมและ ประเพณีท้องถิ่น เปลี่ยนแปลงไป เพื่อการค้า	7 (16.3)	36 (83.7)	3 (11.5)	23 (88.5)	7 (30.4)	16 (69.6)
5. การท่องเที่ยวทำให้ คนในชุมชนมีการ รับและเลียนแบบ วัฒนธรรมภายนอก มากขึ้น	9 (21.4)	33 (78.6)	7 (26.9)	19 (73.1)	11 (47.8)	12 (52.2)
6. การท่องเที่ยวทำให้ คนในชุมชนแต่งกาย กายด้วยชุดพื้นเมือง ลดน้อยลง	10 (23.3)	33 (76.7)	2 (7.7)	24 (92.3)	2 (8.7)	21 (91.3)

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ข้อความ	ผลกระทบด้านวัฒนธรรม					
	ธรรมชาติ		ศิลปวัฒนธรรม		โบราณสถาน/วัตถุ	
	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
7.การท่องเที่ยวทำให้ คนในชุมชนใช้ ภาษาถิ่นน้อยลง	13 (30.2)	30 (69.8)	3 (11.5)	23 (88.5)	2 (8.7)	21 (91.3)

จากตารางพบว่า

1) ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 81.4) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่าง ๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 90.7) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 83.7) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น (ร้อยละ 78.6) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 76.7) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง (ร้อยละ 69.8) ตามลำดับ

2) ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุดเช่นกัน (ร้อยละ 76.9) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่าง ๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 96.2) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดน้อยลง (ร้อยละ 92.3) การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง (ร้อยละ 88.5) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น (ร้อยละ 73.1) ตามลำดับ

3) ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุดเช่นเดียวกับทั้งสองแหล่งข้างต้น (ร้อยละ 69.6) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือ

การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง (ร้อยละ 100.0) รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 95.7) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง (ร้อยละ 91.3) การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 69.6) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น (ร้อยละ 52.2) ตามลำดับ

4) เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะ พบว่า ประชาชนทั้งสามแหล่งท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

4.3 ประชาชนในเขตอำเภอเมือง

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอเมือง ดังแสดงในตารางที่ 28

ตารางที่ 28 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอเมือง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	14	73.7
- ชาย	5	26.3
รวม	19	100.0
2. อายุเฉลี่ย 39 ปี		
ต่ำสุด 18 ปี		
สูงสุด 60 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ	1	5.3
- ประถมศึกษา	7	36.8
- มัธยมศึกษาตอนต้น	2	10.5
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือ เทียบเท่า	4	21.1
- ปริญญาตรี/เทียบเท่า	5	26.3
รวม	19	100.0
4. อาชีพ		
- ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	8	42.1
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	3	15.8
- แม่บ้าน	3	15.8
- เกษตรกรรม	2	10.5
- รับจ้าง	2	10.5
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	1	5.3
รวม	19	100.0
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,912.94 บาท		
ต่ำสุด 1,500.00 บาท		
สูงสุด 12,420.00 บาท		

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. อาชีพเสริม		
- ไม่มีอาชีพเสริม	15	78.9
- มีอาชีพเสริม	4	11.1
รวม	19	100.0
7. รายได้เสริมเฉลี่ยต่อเดือน 3,750.00 บาท		
ต่ำสุด 1,000.00 บาท		
สูงสุด 10,000.00 บาท		

จากตารางพบว่าลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในเขตอำเภอเมืองส่วนใหญ่ เป็นหญิง ร้อยละ 73.7 อายุเฉลี่ย 39 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 36.8 อาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 42.1 รายได้เฉลี่ย 4,912.94 บาท ต่อเดือน และไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 78.9 ส่วนกลุ่มที่มีอาชีพเสริมจะมีรายได้เฉลี่ย 3,750.00 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็น
ผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 29 - 31

ตารางที่ 29 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอเมือง
เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบ อาชีพ	17 (89.5)	2 (10.5)
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเปลี่ยน มาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น	14 (73.7)	5 (26.3)
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและชุมชนมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น	11 (61.1)	7 (38.9)
4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น	10 (52.6)	9 (47.4)
5. การท่องเที่ยวทำให้ท่านต้องจับจ่ายใช้สอย เพิ่มมากขึ้น	6 (31.6)	13 (68.4)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชน มากขึ้น	7 (36.8)	12 (63.2)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง	8 (42.1)	11 (57.9)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอเมืองเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนใน
ชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพมี
ผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 89.5) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้และคนในชุมชน
เปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น (ร้อยละ 73.7) การท่องเที่ยว
ทำให้ตนเองและชุมชนมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 61.1) และการท่องเที่ยว
ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 52.6) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มี

ผลกระทบคือ การท่องเที่ยวทำให้ต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 68.4) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น (ร้อยละ 63.2) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง (ร้อยละ 57.9)

สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ประชาชนในเขตอำเภอเมืองน่านเห็นว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเมืองน่านให้มากขึ้นเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชม ซึ่งจะส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดน่านอีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 30 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอเมืองเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และ การคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น	15 (78.9)	4 (21.1)
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเกิด ความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น	2 (11.1)	16 (88.9)
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและ อบายมุข	3 (15.8)	16 (84.2)
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น	4 (21.1)	15 (78.9)
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำ ลำธาร	4 (21.1)	15 (78.9)
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	4 (21.1)	15 (78.9)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด	8 (42.1)	11 (57.9)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอเมืองเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคมมีความสะดวกมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 78.9) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น (ร้อยละ 88.9) รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข (ร้อยละ 84.2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรคและโรคเอดส์ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง

สิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 78.9) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสาเหตุดี (ร้อยละ 57.9) ตามลำดับ

สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ประชาชนในเขตอำเภอเมืองน่านได้เห็นว่าควรมีการจัดตั้งถังขยะในแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอ เพื่อป้องกันปัญหาการทิ้งขยะไม่เป็นที่ของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 31 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น	14 (73.7)	5 (26.3)
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น	10 (52.6)	9 (47.4)
3. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง	-	18 (100.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป	1 (5.3)	18 (94.7)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง	2 (10.5)	17 (89.5)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง	2 (10.5)	17 (89.5)
7. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	7 (36.8)	12 (63.2)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอเมืองเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 73.7) และ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น (ร้อยละ 52.6) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง (ร้อยละ 100) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 94.7) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง (ร้อยละ 89.5) และการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า (ร้อยละ 63.2) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอเมืองน่านมีส่วนร่วมในลักษณะการให้คำแนะนำและให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ การดูแลและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวและส่งเสริมการผลิตสินค้าพื้นบ้าน

2) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ประชาชนในเขตอำเภอเมืองน่านได้รับประโยชน์ในเรื่องการค้าขายมากที่สุด รองลงมา คือ ทำให้เกิดอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น และทำให้มีโอกาสได้ฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติซึ่งนับว่าเป็นประสบการณ์ตรงที่ได้รับ นอกจากนี้ยังได้รับประโยชน์ในเรื่องการคมนาคมและระบบสาธารณูปโภคที่สะดวกมากขึ้น

3) ด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาขยะ รองลงมาคือ ปัญหามลพิษทางเสียง การจราจรที่แออัดมากขึ้น และปัญหาการขาดป้ายแสดงสถานที่แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนขาดมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการนำชมตามสถานที่ต่าง ๆ

สำหรับแนวทางแก้ไข ประชาชนในเขตอำเภอเมืองน่านได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้ความสำคัญกับการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีนิสัยรักความสะอาด มีระเบียบวินัย และส่วนราชการควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านให้มากกว่านี้

4.4 ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในเขตอำเภอแม่จริม

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในเขตอำเภอแม่จริม
 ดังแสดงในตารางที่ 32

ตารางที่ 32 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในอำเภอแม่จริม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	3	60.0
- ชาย	2	40.0
รวม	5	100.0
2. อายุเฉลี่ย 44 ปี ต่ำสุด 26 ปี สูงสุด 60 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ	2	40.0
- ประถมศึกษา	1	20.0
- มัธยมศึกษาตอนต้น	1	20.0
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือ เทียบเท่า	1	20.0
รวม	5	100.0
4. อาชีพ		
- เกษตรกรรม	4	80.0
- แม่บ้าน	1	20.0
รวม	5	100.0
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,560.00 บาท ต่ำสุด 1,000.00 บาท สูงสุด 6,000.00 บาท		

ตารางที่ 32 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. อาชีพเสริม		
- มีอาชีพเสริม	4	80.0
- ไม่มีอาชีพเสริม	1	20.0
รวม	5	100.0
7. รายได้เสริมเฉลี่ยต่อเดือน 1,750.00 บาท		
ต่ำสุด 1,000.00 บาท		
สูงสุด 3,000.00 บาท		

จากตารางพบว่าลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในเขตอำเภอแม่จริม ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 60.0 อายุเฉลี่ย 44 ปี ด้านการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหรือไม่จบการศึกษาภาคบังคับ ร้อยละ 40.0 อาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 80.0 รายได้เฉลี่ย 2,560.00 บาทต่อเดือน มีอาชีพเสริม ร้อยละ 80.0 ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง และอุตสาหกรรมในครัวเรือน และรายได้เสริมเฉลี่ย 1,750.00 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอแม่จริมเกี่ยวกับผลกระทบ
ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 33 - 35

ตารางที่ 33 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอแม่จริม
เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	5 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น	5 (100.0)	-
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านต้องใช้จ่ายใช้สอยเพิ่ม มากขึ้น	5 (100.0)	-
4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเปลี่ยนมา ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น	4 (80.0)	1 (20.0)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบ อาชีพ	4 (80.0)	1 (20.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชน มากขึ้น	4 (80.0)	1 (20)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง	2 (40.0)	3 (60.0)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอแม่จริมเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ตนเอง
และชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและการท่องเที่ยว
ทำให้ต้องใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) รองลงมา
ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการ
ท่องเที่ยวมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มี
ความรู้มีฝีมือในการประกอบอาชีพ และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่
ชุมชนมากขึ้น (ร้อยละ 80.0) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ
คือ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง (ร้อยละ 60.0)

ตารางที่ 34 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอแม่จริมเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น	5 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชน เกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น	-	5 (100.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น	-	5 (100.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาหยาเสพติด	-	5 (100.0)
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข	1 (20.0)	4 (80.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม	1 (20.0)	4 (80.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร	2 (40.0)	3 (60.0)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอแม่จริมเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรคและโรคเอดส์ และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาหยาเสพติด (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 80.0) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร (ร้อยละ 60.0) ตามลำดับ

นอกจากนี้ ประชาชนในเขตอำเภอแม่จรมได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรมีการจัด
หาถังขยะไว้ตามสถานที่ท่องเที่ยวให้เพียงพอ เพื่อป้องกันไม่ให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะ
เกลื่อนกลาด ไม่ถูกที่ อันจะทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเกิดความสกปรก ไม่น่ามอง และ
สูญเสียทัศนียภาพที่สวยงามไป

ตารางที่ 35 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอแม่จริมเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น	5 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง	3 (60.0)	2 (40.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	1 (20.0)	4 (80.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป	1 (20.0)	4 (80.0)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น	1 (25.0)	3 (75.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง	2 (40.0)	3 (60.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง	2 (40.0)	3 (60.0)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอแม่จริมเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) และเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง (ร้อยละ 60.0) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า และการท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่าง ๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 80.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น (ร้อยละ 75.0) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง (ร้อยละ 60.0) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอแม่จรมมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ดูแลรักษาความสะอาดตลอดจนช่วยกิจกรรมเมื่อมีเทศกาลท่องเที่ยวต่างๆ

2) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ประชาชนในเขตอำเภอแม่จรมได้รับประโยชน์ในเรื่องการมีอาชีพเสริม เช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรมทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้รับประโยชน์ในเรื่อง การได้รับความรู้ใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพ และมีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้น ทำให้เอื้อประโยชน์ในการผลิตสินค้าได้มากขึ้น

3) ด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

จากการศึกษาพบว่า ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่พบปัญหาที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนแต่อย่างใด

4.5 ประชาชนในเขตอำเภอพาน้อย

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอพาน้อย ดังแสดงในตารางที่ 36

ตารางที่ 36 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอพาน้อย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	7	77.8
- หญิง	2	22.2
รวม	9	100.0
2. อายุเฉลี่ย 43 ปี		
ต่ำสุด 18 ปี		
สูงสุด 60 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	4	44.4
- มัธยมศึกษาตอนต้น	3	33.3
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือ เทียบเท่า	1	11.1
- สูงกว่าปริญญาตรี	1	11.1
รวม	9	100.0
4. อาชีพ		
- ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	4	44.4
- เกษตรกรรม	3	33.3
- แม่บ้าน	2	22.2
รวม	9	100.0
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,571.43 บาท		
ต่ำสุด 2,000.00 บาท		
สูงสุด 5,000.00 บาท		

ตารางที่ 36 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. อาชีพเสริม		
- ไม่มีอาชีพเสริม	7	77.8
- มีอาชีพเสริม	2	22.2
รวม	9	100.0
7. รายได้เสริมเฉลี่ยต่อเดือน 2,500.00 บาท		
ต่ำสุด 2,500.00 บาท		
สูงสุด 2,500.00 บาท		

จากตารางพบว่าลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในเขตอำเภอนาหมื่น ส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 77.8 อายุเฉลี่ย 43 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 44.4 อาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 44.4 มีรายได้เฉลี่ย 2,571.43 บาทต่อเดือน และไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 77.8 ส่วนกลุ่มที่มีอาชีพเสริมมีรายได้เฉลี่ย 2,500.00 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอนาน้อยเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็น
ผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 37 - 39

ตารางที่ 37 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอนาน้อย
เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	7 (77.8)	2 (22.2)
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่ม มากขึ้น	6 (75.0)	2 (25.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบ อาชีพ	6 (66.7)	3 (33.3)
4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเปลี่ยนมา ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น	4 (44.4)	5 (55.6)
5. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น	4 (44.4)	5 (55.6)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง	4 (50.0)	4 (50.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชน มากขึ้น	4 (50.0)	4 (50.0)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอนาน้อยเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ตนเอง
และชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 77.8) รองลงมา
ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 75.0) และการ
ท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการ
ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 66.7) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ
คือการท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการ

ท่องเที่ยวมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 55.6) สำหรับในเรื่อง การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง และทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ ชุมชนมากขึ้นนั้น มีผู้เห็นว่ามีและไม่มีผลกระทบมีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 50.0)

นอกจากนี้ ประชาชนในเขตอำเภอพาน้อยได้ให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติมไว้ว่า รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งส่งเสริมอาชีพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวให้แก่ประชาชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น เพราะการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัดน่าน มากขึ้นจะทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น

ตารางที่ 38 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอนาน้อยเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และ การคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น	8 (88.9)	1 (11.1)
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชน เกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น	-	9 (100.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและ อบายมุข	1 (11.1)	8 (88.9)
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำ ลำธาร	1 (11.1)	8 (88.9)
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น	3 (33.3)	6 (66.7)
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาหยาเสพติด	3 (33.3)	6 (66.7)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	3 (33.3)	6 (66.7)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอนาน้อยเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 88.9) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น (ร้อยละ 100.0) รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร (ร้อยละ 88.9) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรคและโรคเอดส์ เป็นต้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาหยาเสพติด และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 66.7) ตามลำดับ

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ ประชาชนในเขตอำเภอหน้อยได้เสนอแนะไว้ว่า ควรมีการจัดอบรมแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ชยะมูลฝอย และควรพัฒนาระบบการสื่อสารและคมนาคมให้ดีกว่านี้ รวมถึงการปรับปรุงในเรื่องการรักษาความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

ตารางที่ 39 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอนาน้อย
เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น	8 (88.9)	1 (11.1)
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง	1 (11.1)	8 (88.9)
3. การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป	1 (11.1)	8 (88.9)
4. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	3 (33.3)	6 (66.7)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น	3 (33.3)	6 (66.7)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง	3 (33.3)	6 (66.7)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง	4 (44.4)	5 (55.6)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอนาน้อยเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 88.9) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 88.9) การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง (ร้อยละ 66.7) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง (ร้อยละ 55.6) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอ นาน้อยมีส่วนร่วมในลักษณะให้ข้อมูลแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว ดูแลและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนสินค้าของชุมชน เพื่อจำหน่าย แก่นักท่องเที่ยว

2) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ประชาชนในเขตอำเภอนาน้อยได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการค้าขาย มากที่สุด และเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้น ประชาชนมี รายได้เพิ่มขึ้น รองลงมาคือ เส้นทางคมนาคมสะดวกมากขึ้นและได้ชื่นชมกับ ธรรมชาติที่สวยงามและอากาศบริสุทธิ์

3) ด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ ปัญหา สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย และมีการบุกรุกป่ามากขึ้น มีการแสวงหาประโยชน์จากป่าเพื่อ ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

4.6 ประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผา

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผา ดังแสดงในตารางที่ 40

ตารางที่ 40 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	10	66.7
- ชาย	5	33.3
รวม	15	100.0
2. อายุเฉลี่ย 48 ปี		
ต่ำสุด 36 ปี		
สูงสุด 60 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	7	46.7
- มัธยมศึกษาตอนต้น	4	26.7
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือ เทียบเท่า	3	20.0
- ปริญญาตรี/เทียบเท่า	1	6.7
รวม	15	100.0
4. อาชีพ		
- เกษตรกรรม	8	53.3
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	3	20.0
- ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	2	13.3
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	1	6.7
- แม่บ้าน	1	6.7
รวม	15	100.0
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,796.60 บาท		
ต่ำสุด 300.00 บาท		
สูงสุด 22,500.00 บาท		

ตารางที่ 40 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. อาชีพเสริม		
- มีอาชีพเสริม	11	73.3
- ไม่มีอาชีพเสริม	4	26.7
รวม	15	100.0
7. รายได้เสริมเฉลี่ยต่อเดือน 1,793.30 บาท		
ต่ำสุด 600.00 บาท		
สูงสุด 3,000.00 บาท		

จากตารางพบว่าลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในเขตอำเภอท่าวังผา ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 66.7 อายุเฉลี่ย 48 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 46.7 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 53.3 รายได้เฉลี่ย 4,796.60 บาทต่อเดือน มีอาชีพเสริม ร้อยละ 73.3 ได้แก่ อุตสาหกรรมในครัวเรือน และรับจ้าง และมีรายได้เสริมเฉลี่ย 1,793.30 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผาเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็น
ผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 41-43

ตารางที่ 41 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผาเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบ อาชีพ	12 (80.0)	3 (20.0)
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเปลี่ยนมา ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น	11 (73.3)	4 (26.7)
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น	11 (73.3)	4 (26.7)
4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	9 (60.0)	6 (40.0)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชน มากขึ้น	5 (35.7)	9 (64.3)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง	7 (46.7)	8 (53.3)
7. การท่องเที่ยวทำให้ท่านต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่ม มากขึ้น	7 (46.7)	8 (53.3)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผาเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนใน
ชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้มีฝีมือในการประกอบอาชีพมีผลกระทบ
มากที่สุด (ร้อยละ 80.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชน
เปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้
เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 73.3) และการท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ
เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 60.0) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ

คือ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น (ร้อยละ 64.3) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึงและการท่องเที่ยวทำให้ต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 53.3)

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผาต้องการให้ส่วนราชการสนับสนุนในเรื่องการทอผ้าให้เป็นสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และพยายามพยุงราคาให้อยู่ในมาตรฐานไม่ต่ำไปกว่านี้

ตารางที่ 42 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผาเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และ การคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น	13 (86.7)	2 (13.3)
2. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำ ลำธาร	-	15 (100.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเกิด ความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น	1 (6.7)	14 (93.3)
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและ อบายมุข	1 (6.7)	14 (93.3)
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	1 (6.7)	14 (93.3)
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น	2 (13.3)	13 (86.7)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด	2 (13.3)	13 (86.7)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผาเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 86.7) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 93.3) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด (ร้อยละ 86.7) ตามลำดับ

ตารางที่ 43 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผาเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัย มากขึ้น	10 (66.7)	5 (33.3)
2. การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของ ชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป	-	15 (100.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	2 (13.3)	13 (86.7)
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วย ชุดพื้นเมืองลดลง	2 (13.3)	13 (86.7)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง	2 (13.3)	13 (86.7)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหาร พื้นเมืองน้อยลง	2 (13.3)	13 (86.7)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและ เลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น	4 (26.7)	11 (73.3)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผาเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 66.7) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง (ร้อยละ 86.7) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น (ร้อยละ 73.3) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผามีส่วนร่วมในลักษณะการผลิตสินค้าพื้นเมือง (การทอผ้าและการทำมิด) เพื่อจัดแสดงและจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือการนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และการร่วมจัดงานประเพณีของท้องถิ่นตามลำดับ

2) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ประชาชนเขตอำเภอท่าวังผาได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการค้าขายมากที่สุดและพบว่าทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ประโยชน์ด้านอื่นที่ประชาชนได้รับรองลงมาคือ ได้รับความรู้ใหม่ๆ ที่หลากหลายเกี่ยวกับการทอผ้าและการทำมิด ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะและมีมือให้ดียิ่งขึ้น ความรู้ที่ได้รับนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากคำแนะนำของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังได้รับประโยชน์ในด้านสภาพจิตใจที่เกิดจากการพัฒนาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นให้ดีและสวยงามเพื่อรองรับการท่องเที่ยวส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดียิ่งขึ้น

3) ด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว

ประชาชนในเขตอำเภอท่าวังผาเห็นว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่พบปัญหาที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนแต่อย่างใด

4.7 ประชาชนในเขตอำเภอป่า

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอป่า ดังแสดงในตารางที่ 44

ตารางที่ 44 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอป่า

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	18	69.2
- ชาย	8	30.8
รวม	26	100.0
2. อายุเฉลี่ย 41 ปี		
ต่ำสุด 26 ปี		
สูงสุด 55 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	11	42.3
- มัธยมศึกษาตอนต้น	3	11.5
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือ เทียบเท่า	7	26.9
- อนุปริญญา/ ปวส. หรือเทียบเท่า	2	7.7
- ปริญญาตรี/เทียบเท่า	3	11.5
รวม	26	100.0
4. อาชีพ		
- ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	12	46.2
- เกษตรกรรม	8	30.8
- รับจ้าง	3	11.5
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	7.7
- แม่บ้าน	1	3.8
รวม	26	100.0
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,326.09 บาท		
ต่ำสุด 1,000.00 บาท		
สูงสุด 100,000.00 บาท		

ตารางที่ 44 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. อาชีพเสริม		
- มีอาชีพเสริม	18	69.2
- ไม่มีอาชีพเสริม	8	30.8
รวม	26	100.0
7. รายได้เสริมเฉลี่ยต่อเดือน 6,785.71 บาท		
ต่ำสุด 1,000.00 บาท		
สูงสุด 30,000.00 บาท		

จากตารางพบว่าลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในเขตอำเภอปัวส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 69.2 อายุเฉลี่ย 41 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 42.3 อาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 46.2 รายได้เฉลี่ย 10,326.09 บาท ต่อเดือน มีอาชีพเสริม ร้อยละ 69.2 ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง และอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีรายได้เสริมเฉลี่ย 6,785.71 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 7.2 ความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอปัวเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็น
ผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 45 - 47

ตารางที่ 45 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอปัวเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	16 (61.5)	10 (38.5)
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเปลี่ยนมา ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น	15 (57.7)	11 (42.3)
3. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบ อาชีพ	15 (57.7)	11 (42.3)
4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น	14 (53.8)	12 (46.2)
5. การท่องเที่ยวทำให้ท่านต้องจับจ่ายใช้สอย เพิ่มมากขึ้น	1 (3.8)	25 (96.2)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชน มากขึ้น	12 (46.2)	14 (53.8)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง	13 (50.0)	13 (50.0)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอปัวเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ตนเองและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 61.5) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้มีฝีมือในการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 57.7) และ การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 53.8) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การ

ท่องเที่ยวทำให้ต้องจับจ่าย ใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 96.2) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น (ร้อยละ 53.8) สำหรับในเรื่องการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึงนั้นประชาชนเห็นว่ามีและไม่มีผลกระทบมีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 50.0)

นอกจากนี้ประชาชนในเขตอำเภอป่าตองได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ทางราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวให้มากขึ้น และควรส่งเสริมด้านการตลาดที่เกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

ตารางที่ 46 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอปัวเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และ การคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น	15 (57.7)	11 (42.3)
2. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและ อบายมุข	-	26 (100.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาหยาเสพติด	1 (3.8)	25 (96.2)
4. การท่องเที่ยวทำให้ทำนและคนในชุมชน เกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น	2 (7.7)	24 (92.3)
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำ ลำธาร	2 (7.7)	24 (92.3)
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อม	3 (11.5)	23 (88.5)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น	4 (16.0)	21 (84.0)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอปัวเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 57.7) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาหยาเสพติด (ร้อยละ 96.2) การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร (ร้อยละ 92.3) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 88.5) และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ (ร้อยละ 84.0) ตามลำดับ

ส่วนข้อเสนอแนะอื่นๆ นั้น ประชาชนในเขตอำเภอปัวเห็นว่าควรพัฒนาในเรื่อง การคมนาคมและสาธารณูปโภคต่างๆ ให้มีความสะดวกมากขึ้น

ตารางที่ 47 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอปัวเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น	19 (73.1)	7 (26.9)
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง	1 (3.8)	25 (96.2)
3. การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป	1 (3.8)	25 (96.2)
4. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	3 (11.5)	23 (88.5)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง	3 (11.5)	23 (88.5)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น	5 (19.2)	21 (80.8)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง	6 (23.1)	20 (76.9)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอปัวเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 73.1) สำหรับข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 96.2) การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง (ร้อยละ 88.5) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น (ร้อยละ 80.8) และ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง (ร้อยละ 76.9) ตามลำดับ

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ ประชาชนในเขตอำเภอปัวเห็นว่าควรสนับสนุนการอนุรักษ์การแต่งกายท้องถิ่น การใช้ภาษาท้องถิ่น งานเทศกาลและประเพณีต่างๆ ไว้ให้มากที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอปัวมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนในลักษณะการให้ข้อมูลแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ โดยจะช่วยในเรื่องการประชาสัมพันธ์ การแนะนำเส้นทางและสถานที่พักผ่อน และมีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ คือ การผลิตสินค้าพื้นเมืองทั้งเพื่อจัดแสดงแก่นักท่องเที่ยวและจำหน่ายควบคู่กันไป

2) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอปัวได้รับประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ค่าขายดี มีรายได้เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันทำให้มีอาชีพเสริมอื่นๆ เพิ่มขึ้นคนในพื้นที่มีงานทำกันมากขึ้น ส่วนประโยชน์ในด้านอื่นๆ คือ การมีเส้นทางการคมนาคมที่สะดวกขึ้น

3) ด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวและแนวทางแก้ไข

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหาขยะและปัญหาเรื่องส่วนราชการไม่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างจริงจังทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมไม่มากเท่าที่ควร สำหรับแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาขยะ มีผู้เสนอแนะว่ารัฐควรรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการอนุรักษ์ ส่งเสริมและปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมการรักษาความสะอาดให้เป็นนิสัย

4.8 ประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้าง

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้าง ดังแสดงในตารางที่ 48

ตารางที่ 48 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	14	100.0
รวม	14	100.0
2. อายุเฉลี่ย 38 ปี		
ต่ำสุด 26 ปี		
สูงสุด 60 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ	3	21.4
- ประถมศึกษา	8	57.1
- มัธยมศึกษาตอนต้น	1	7.1
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือ เทียบเท่า	2	14.3
รวม	14	100.0
4. อาชีพ		
- เกษตรกรรม	11	78.6
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	3	21.4
รวม	14	100.0
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,384.62 บาท		
ต่ำสุด 1,000.00 บาท		
สูงสุด 80,000.00 บาท		
6. อาชีพเสริม		
- มีอาชีพเสริม	10	71.4
- ไม่มีอาชีพเสริม	4	28.6
รวม	14	100.0

ตารางที่ 48 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
7. รายได้เสริมเฉลี่ยต่อเดือน 1,500.00 บาท		
ต่ำสุด 1,000.00 บาท		
สูงสุด 3,000.00 บาท		

จากตารางพบว่าลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในเขตอำเภอนาน้อย เป็นผู้หญิงทั้งหมด ร้อยละ 100.0 อายุเฉลี่ย 38 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 57.1 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 78.6 รายได้เฉลี่ย 10,384.62 บาทต่อเดือน มีอาชีพเสริม ร้อยละ 71.4 ได้แก่ อุตสาหกรรมในครัวเรือน เกษตรกรรม และรับจ้าง มีรายได้เสริมเฉลี่ย 1,500.00 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้างเกี่ยวกับผลกระทบ
ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 49 - 51

ตารางที่ 49 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้างเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบ อาชีพ	14 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น	13 (92.9)	1 (7.1)
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเปลี่ยนมา ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น	11 (78.6)	3 (21.4)
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง	10 (71.4)	4 (28.6)
5. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	9 (64.3)	5 (35.7)
6. การท่องเที่ยวทำให้ท่านต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่ม มากขึ้น	3 (21.4)	11 (78.6)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชน มากขึ้น	7 (50.0)	7 (50.0)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้างเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้มีฝีมือในการประกอบอาชีพมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 92.9) การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น (ร้อยละ 78.6) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง (ร้อยละ 71.4) และ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น

(ร้อยละ 64.3) ตามลำดับ ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือ การท่องเที่ยวทำให้ต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 78.6) สำหรับในเรื่องการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้นนั้นประชาชนเห็นว่ามีและไม่มีผลกระทบมีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 50.0)

ส่วนข้อเสนอแนะอื่นๆ ในเชิงเศรษฐกิจ ประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้างได้เสนอแนะว่าที่ผ่านมามีอำเภอทุ่งช้างยังขาดในเรื่องตลาดที่จะรองรับผ้าทอพื้นเมือง ดังนั้นควรมีการจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าผ้าทอพื้นเมืองเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาชมและเลือกซื้อจากแหล่งผลิต โดยไม่ต้องผ่านคนกลางหลายทอดซึ่งทำให้ราคาของสินค้าสูงขึ้นและจำหน่ายยาก ในขณะที่ผ้าทอจากประเทศลาวมีราคาถูกกว่าของไทย ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมซื้อผ้าทอจากประเทศลาวมากกว่า

ตารางที่ 50 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้างเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น	13 (92.9)	1 (7.1)
2. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น	-	14 (100.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด	-	14 (100.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข	-	14 (100.0)
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร	-	14 (100.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม	-	14 (100.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น	2 (14.3)	12 (85.7)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้างเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 92.9) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 100.0) และการท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด / เหนื่อยล้ามากขึ้น (ร้อยละ 85.7)

ตารางที่ 51 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้างเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น	13 (92.9)	1 (7.1)
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง	-	14 (100.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	1 (7.1)	13 (92.9)
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง	1 (7.1)	13 (92.9)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง	2 (14.3)	12 (85.7)
6. การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป	2 (14.3)	12 (85.7)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น	3 (21.4)	11 (78.6)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้างเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 92.9) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง (ร้อยละ 100.0) รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง (ร้อยละ 92.9) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 85.7) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น (ร้อยละ 78.6) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้างมีส่วนร่วมในลักษณะการแนะนำความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมากที่สุด ทั้งในเรื่องลวดลายการทอและชนิดของผ้า รองลงมาคือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว พัฒนาและทำความสะอาดหมู่บ้านและแหล่งท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเพื่อร่วมแสดงและจำหน่าย ตลอดจนสนับสนุนเงินทุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ

2) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว พบว่าประชาชนในเขตอำเภอทุ่งช้างได้รับประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ทำให้ค้าขายดี มีรายได้เพิ่ม และมีอาชีพเสริมมากขึ้น รองลงมาคือ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และได้รับความรู้ใหม่ๆ จากการท่องเที่ยว

3) ด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว

จากที่ผ่านมายังไม่พบปัญหาที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว แต่มีปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนคือ ปัญหาราคาผ้าตกต่ำ เนื่องจากมีการนำผ้าลาวเข้ามาขายในฝั่งไทย ซึ่งผ้าลาวมีราคาถูกกว่าทำให้ผ้าไทยขายยากและราคาตกต่ำ

4.9 ประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียง

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียง ดังแสดงใน
ตารางที่ 52

ตารางที่ 52 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	3	75.0
- ชาย	1	25.0
รวม	4	100.0
2. อายุเฉลี่ย 39 ปี		
ต่ำสุด 35 ปี		
สูงสุด 46 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	2	50.0
- มัธยมศึกษาตอนต้น	1	25.0
- อนุปริญญา/ ปวส. หรือเทียบเท่า	1	25.0
รวม	4	100.0
4. อาชีพ		
- เกษตรกรรม	2	50.0
- ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	2	50.0
รวม	4	100.0
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,000.00 บาท		
ต่ำสุด 2,000.00 บาท		
สูงสุด 6,000.00 บาท		
6. อาชีพเสริม		
- ไม่มีอาชีพเสริม	3	75.0
- มีอาชีพเสริม	1	25.0
รวม	4	100.0

จากตารางพบว่าลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในเขตกิ่งอำเภอภูเพียง ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 75.0 อายุเฉลี่ย 39 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 50.0 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัวเท่ากัน ร้อยละ 50.0 มีรายได้เฉลี่ย 4,000.00 บาทต่อเดือน ไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 75.0

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียงเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 53 - 55

ตารางที่ 53 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียงเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น	4 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น	4 (100.0)	-
3. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพ	3 (75.0)	1 (25.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านต้องใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น	-	4 (100.0)
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น	-	4 (100.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น	2 (50.0)	2 (50.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง	2 (50.0)	2 (50.0)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียงเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ตนเองและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้นและการท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 75.0) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบ คือการท่องเที่ยวทำให้ต้องใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้

คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น (ร้อยละ 100.0) สำหรับในเรื่องการท่องเที่ยว ทำให้ตนเองมีรายได้เพิ่มขึ้นและการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึงนั้น ประชาชนเห็นว่ามีและไม่มีผลกระทบจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 50.0)

ตารางที่ 54 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียง
เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากการ
ท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	
	มี	ไม่มี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น	4 (100.0)	-
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้ามากขึ้น	-	4 (100.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และโรคเอดส์ เป็นต้น	-	4 (100.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาหยาเสพติด	-	4 (100.0)
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข	-	4 (100.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร	-	4 (100.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม	-	4 (100.0)

จากตารางพบว่าประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียงเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้นมีผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) ส่วนข้อความที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีผลกระทบคือ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเกิดความเครียด/เหนื่อยล้า การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาหยาเสพติด การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร และการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 100.0)

ตารางที่ 55 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียง
เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ข้อความ	ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม	
	มี จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า	-	4 (100.0)
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง	-	4 (100.0)
3. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง	-	4 (100.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง	-	4 (100.0)
5. การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป	-	4 (100.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น	1 (25.0)	3 (75.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น	2 (50.0)	2 (50.0)

จากตารางพบว่า ประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียงไม่เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดลง การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป (ร้อยละ 100.0) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น (ร้อยละ 75.0) สำหรับในเรื่องการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้นนั้นประชาชนเห็นว่ามีและไม่มีผลกระทบเท่ากัน (ร้อยละ 50.0)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนพบว่า ประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียงมีส่วนร่วมในลักษณะช่วยประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือ ดูแลและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว

2) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวพบว่า ประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียงได้รับประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ทำให้ค้าขายดี มีรายได้เพิ่ม และมีอาชีพเสริมมากขึ้น รองลงมาคือ การได้รับความสะดวกในเรื่องการคมนาคมและการสื่อสารที่ดีขึ้น

3) ด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว

ประชาชนในเขตกิ่งอำเภอภูเพียงเห็นว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่พบปัญหาที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนแต่อย่างใด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน และเพื่อเสนอแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน โดยทำการศึกษาจากประชากร 4 กลุ่ม มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 251 คน ดังนี้ 1) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 9 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 62 คน 3) กลุ่มผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 88 คน และ 4) กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่คณะนักวิจัยสร้างขึ้น และได้ทำการทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดน่านนครนายก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์และสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS for Windows Version 10 สถิติที่ใช้คือ จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับการจัดสัมมนาเพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน คณะผู้วิจัยได้ทำหนังสือเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เข้าร่วมการสัมมนาจำนวน 70 คน มีผู้เข้าร่วมการสัมมนา จำนวน 20 คน ใช้เวลาในการสัมมนา 1 วัน ณ โรงแรมฟ้าธรนิน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

สรุปผลการวิจัย

1. สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน และศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมชนเผ่าต่างๆ เช่น ชนเผ่าตองเหลือง ชมุ ไทลื้อ ม้ง และลัวะ ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในเรื่องความสมบูรณ์ของธรรมชาติจัดว่ายังมีอยู่ในระดับที่สูงมาก มีอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง เช่น อุทยานแห่งชาติดอยภูคา อุทยานแห่งชาติศรีน่าน อุทยานแห่งชาติแม่จริม เป็นต้น มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายรูปแบบ ได้แก่ การล่องแก่ง การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย การท่องเที่ยวแบบ Long

Stay และ Home Stay การท่องเที่ยวและซื้อสินค้าบริเวณชายแดนไทย-ลาว การเยี่ยมชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ งานจิตรกรรมฝีมือช่างโบราณ และสถาปัตยกรรมล้านนาที่เก่าแก่งดงามตามวัดวาอารามต่าง ๆ ตลอดจนการเยี่ยมชมแหล่งผลิตผ้าทอพื้นเมือง (ผ้าทอลายน้ำไหล และไหล่อ) และงานหัตถกรรมต่าง ๆ ความหลากหลายและความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเปิดมิติแห่งการทำทนายที่จะพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านไปสู่การเป็น “มรดกโลก” อีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ช่วงระยะเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา จังหวัดน่านได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด โดยอาศัยศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์นี้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา เป็นการปลุกกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ซึ่งจะเห็นได้จากความพยายามในการที่จะเปิดเมืองน่านให้เป็นประตูสู่อินโดจีน รวมทั้งพัฒนาด่านชายแดนไทย-ลาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยว การมีสถานประกอบการประเภทโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึกเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดน่านจึงปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับขยะและการทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามปริมาณของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังพบปัญหาในเรื่องการคมนาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคมนาคมภายในจังหวัด ที่ยังไม่สะดวกและไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ตลอดจนปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดที่ยังไม่กว้างขวางเท่าที่ควร

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดน่านที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดน่านที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสังคมและวัฒนธรรมอาจกล่าวได้ว่ายังคงอยู่ในสภาพเดิม หากจะเปลี่ยนแปลงก็อาจจะเป็นผลมาจากการพัฒนาของสังคมเมืองที่แพร่กระจายเข้าสู่ชุมชนต่างๆ หรืออาจเป็นผลมาจากอิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์มากกว่าในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมแห่งการบริโภค สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนกว่าด้านอื่นๆ กล่าวคือ ผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดน่านทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีอาชีพเสริมใหม่ๆ และหลากหลายมากขึ้น นอกเหนือจากการประกอบอาชีพทางด้าน

เกษตรเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมจัดได้ว่ายังเกิดการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่จังหวัดน่านเพิ่งเริ่มเปิดตัวด้านการท่องเที่ยวอย่างจริงจังในช่วงระยะเวลาเพียงไม่นานมานี้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงต่างๆจึงยังเห็นได้ไม่ชัดเจน อีกทั้งการที่จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีการรวมกลุ่มของประชาชนที่เข้มแข็งในการที่จะร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อไม่ให้ถูกทำลายโดยการท่องเที่ยว และเพื่อที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองน่านให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตลอดไป

3. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

1) กลุ่มผู้ประกอบการ

ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในจังหวัดน่าน ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 69.3 อายุเฉลี่ย 41 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดน่าน ร้อยละ 97.6 จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 40.9 สถานประกอบการเป็นร้านขายของที่ระลึก ร้อยละ 30.7 มีลูกจ้างในสถานประกอบการ ร้อยละ 59.1 อายุสถานประกอบการน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 53.4 ลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ร้อยละ 52.9 และมีรายได้เฉลี่ย 12,072.44 บาทต่อเดือน

ผู้ประกอบการในจังหวัดน่านเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น ร้อยละ 84.1 รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น และการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ ร้อยละ 83.9 การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 75.6 การท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 71.3 และการท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น ร้อยละ 69.3 ตามลำดับ

2) กลุ่มประชาชน

ลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดน่าน ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 69.6 อายุเฉลี่ย 42 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 43.5 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 41.3 รายได้เฉลี่ย 6,971.97 บาทต่อเดือน มีอาชีพเสริม ร้อยละ 54.3 ได้แก่ อุตสาหกรรมในครัวเรือน ค้าขาย และรับจ้าง และมีรายได้เสริมเฉลี่ย 3,593.64 บาทต่อเดือน

ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว มีดังนี้

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนในจังหวัดน่านเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพมากที่สุด ร้อยละ 77.2 รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ร้อยละ 68.5 การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 67.0 การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 64.1 และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง ร้อยละ 50.5 ตามลำดับ

ผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ประชาชนในจังหวัดน่านเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น ร้อยละ 79.3

ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม ประชาชนในจังหวัดน่านเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น ร้อยละ 77.2

อภิปรายผล

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า การท่องเที่ยวทำให้จังหวัดน่านมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจเด่นชัดกว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เป็นผลเนื่องจาก ในช่วงระยะเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา จังหวัดน่านได้ใช้นโยบายการท่องเที่ยวเป็นนโยบายหนึ่งในการพัฒนาจังหวัด โดยอาศัยศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม เป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด การเกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้จังหวัดมีการพัฒนาด้านการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว และพร้อมนี้ได้เกิดการขยายตัวของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่าง ๆ เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น (The Stages of Economic Growth) ซึ่งกล่าวว่าเมื่อเศรษฐกิจในสังคมขยายตัวทำให้ความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมมีความสะดวกสบายมากขึ้น มีเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวก มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการจัดสรรและ

ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่มีฝีมือ (Skill Labour) มีระบบการจัดการที่มีคุณภาพและมีความต้องการสิ่งใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาในขั้นต่อไป (สนธยา พลศรี, 2545 : 170-172)

สำหรับทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้นยังไม่พบว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เนื่องจากการที่จังหวัดน่านมีการรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มฮักเมืองน่าน กลุ่มฮักน่าน้อย กลุ่มฮักเมืองปอน กลุ่มประชารักษ์ กลุ่มฮักต้นน้ำ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มหัวหน้าบ้าน เป็นต้น ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการที่จะเลือกและปรับใช้วัฒนธรรมใหม่ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิม อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อไม่ให้ถูกทำลายจากการท่องเที่ยวและสังคมภายนอกที่แพร่กระจายเข้าสู่ชุมชน รวมทั้งอิทธิพลของสื่อในยุคโลกาภิวัตน์อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งผลจากการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural - Functional Theory) ที่มองสังคมเป็นระบบระบบหนึ่ง (เขาวลัทธิ อภิชาติวิมลภ, 2533 : 18-19) มีการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อระบบสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนในจังหวัดน่านปรับสภาวะของตนเอง โดยการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนในการที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาจังหวัดน่านทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกับการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ดังเช่นทฤษฎีความทันสมัยที่กล่าวว่าการพัฒนาต้องสร้างภาวะทันสมัยให้เกิดขึ้นในโครงสร้างของสังคมทั้งระบบไปพร้อมกันหลาย ๆ ด้าน ไม่ใช่พัฒนาเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคม (สนธยา พลศรี, 2545 : 176-178)

2. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

2.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

2.1.1) ผู้ประกอบการและประชาชนในจังหวัดน่านเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้ตนเองและชุมชนมีรายได้ มีการสร้างงาน และเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากจังหวัดน่านได้พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดกิจการที่ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม/ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และบริษัทนำเที่ยว เป็นต้น และธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ งานผลิตสินค้าหัตถกรรม งานเกษตรกรรม และงานก่อสร้าง เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้ต้องใช้คนเป็นจำนวนมากที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และยังกระจายรายได้ไปยังธุรกิจต่อเนื่องอื่น ๆ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้าง

อาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้คนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการ
ท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **โครงการศึกษาวิจัยการ
จัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ (2541)** พบว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อ
จังหวัดเชียงใหม่ คือ 1) ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นและเพิ่มระดับการพัฒนาเชิง
เศรษฐกิจให้จังหวัด 2) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาค
ธุรกิจบริการ มีการอพยพเคลื่อนย้ายจากชนบทเข้าทำงานตามสถานบริการต่างๆ เช่น
โรงแรม ร้านอาหาร-ภัตตาคารและร้านค้าต่างๆ และ 3) สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับ
ประชาชนจำนวนหนึ่ง เนื่องจากเกิดธุรกิจต่อเนื่องหลายประเภท เช่น ธุรกิจที่พักอาศัย
ธุรกิจนำเที่ยว ชายของที่ระลึก ร้านอาหาร ร้านถ่ายรูป เป็นต้น สำหรับ **สุรีย์ บุญญา
พงศ์ (2539)** ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศึกษากรณี
จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบ
ด้านเศรษฐกิจ คือ 1) ทำให้อัตราการขยายตัวของการผลิตขั้นตติยภูมิ (ภาคการบริการ)
เพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่ามูลค่าการผลิตยังต่ำกว่าภาคปฐมภูมิ
(ภาคเกษตรกรรม) 2) ทำให้อัตราการขยายตัวของการค้า การบริการ และการใช้ที่ดิน
อย่างมาก และ 3) ทำให้ประชากรในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวมีรายได้สูงขึ้น มี
โอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น และ **สุพล ศิริพรรณพร (2539)** ได้
ทำการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบริเวณ
ชายฝั่งทะเลเมืองระยอง พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้จากการประกอบอาชีพเพิ่ม
มากขึ้น มีการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และประชาชนในท้องถิ่น
เปลี่ยนมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ผลงานวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วีระ กระสินธุ์
(2540)** ศึกษาผลกระทบจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี **อัญชลี
อินทรีย์รงค์ (2534)** ศึกษาความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่
โครงการอุทยานประวัติศาสตร์ : ศึกษากรณีชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย **สถาบันวิจัย
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2531)** ศึกษาเรื่อง ชีตความสามารถ
ในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเกาะสมุย **โครงการสังคม
ศาสตร์สิ่งแวดล้อม (2529)** ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม
กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และ **ณัฐพร แสงประดับ (2527)** ศึกษาการเปลี่ยนแปลง
ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

บ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ มีการสร้างงานเกิดอาชีพใหม่ และมีรายได้สูงขึ้น

2.1.2) ผู้ประกอบการเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้มีความต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น และประชาชนเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เป็นเพราะการท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างงาน และรายได้ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ดังนั้น การที่จะเข้าสู่ธุรกิจการท่องเที่ยวจำเป็นจะต้องพัฒนาฝีมือและแรงงานให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผลการวิจัยนี้พบว่าไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องใดโดยตรง แต่ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ **ณัฐพร แสงประดับ (2527)** ที่ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่าการท่องเที่ยวทำให้มีความต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้น

2.1.3) ผู้ประกอบการเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น เนื่องจากจังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงทางการผลิตสินค้าหัตถกรรม ได้แก่ ผ้าทอลายน้ำไหล ผ้าทอไหล่อ การทำเครื่องเงิน และการทำมิด เป็นต้น การผลิตสินค้าหัตถกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้จับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าหัตถกรรมเพื่อเป็นของที่ระลึก และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวจังหวัดน่านได้อีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและโบราณสถาน นอกจากนี้สินค้าหัตถกรรมยังทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปยังชุมชนที่ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ **สุพล ศิริพรรณพร (2539)** ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง พบว่า ผู้ประกอบการมีการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นเปลี่ยนมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.2 ผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ผู้ประกอบการและประชาชนในจังหวัดน่านเห็นว่า การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ฯลฯ ให้มีความสะดวกมากขึ้นเป็นผลเนื่องจากความพร้อมของการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

ในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค ระบบสาธารณูปการ และการสื่อสาร ฯลฯ มีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังนั้นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา การคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค ระบบสาธารณูปการ และการสื่อสาร ฯลฯ เพื่อเพิ่ม สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความ ประทับใจและพึงพอใจในการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลวิจัยสอดคล้องกับงานของ **สุรีย์ บุญญานุกต์ (2539)** ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศึกษา กรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่พบว่า การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาการบริการทาง สังคมที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน

2.3 ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม

2.3.1) ผู้ประกอบการและประชาชนในจังหวัดน่านเห็นว่า การท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น เป็นผลเนื่องมาจากการที่แหล่งท่องเที่ยวต้อง พัฒนาการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค ระบบสาธารณูปการ และการสื่อสาร ฯลฯ เพื่อ รองรับนักท่องเที่ยวนั้น ส่งผลให้วิถีความเป็นอยู่ของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวได้รับความ สะดวกสบาย เนื่องจากมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัย สอดคล้องกับ **โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ (2541)** ที่พบว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในท้องถิ่น

2.3.2) ผู้ประกอบการเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วย ผ้าพื้นเมืองมากขึ้น ทั้งนี้เป็นผลเนื่องจากผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดน่าน ได้แก่ ผ้าทอ ลายน้ำไหล และผ้าทอไหล่อ เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่สำคัญและมีชื่อเสียงที่สุดของ ประเทศ การแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองจึงเป็นการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ และเป็นการทำให้ชุมชนตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้า พื้นเมืองมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นจุดขายสำคัญที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิด ความสนใจและอยากมาเยี่ยมชมแหล่งผลิตผ้าทอพื้นเมืองเพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งผลงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **สมศักดิ์ แจ่มอุลิตรัตน์ (2542)** ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า- นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ชุมชนเกิดความตระหนักถึงเอกลักษณ์ไทย เพราะนักท่องเที่ยวให้ความ

สนใจและเป็นจุดขาย ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนวัฒนธรรม แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม (2529) และ โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ (2541) ที่พบว่าการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายเปลี่ยนแปลงไป

แนวทางการจัดทำแผนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน

จากการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน คณะผู้วิจัยได้จัดสัมมนาและเสนอแนวทางการจัดทำแผนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านดังนี้

1. การจัดทำแผนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน ควรให้แต่ละอำเภอได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดทำแผน โดยให้แต่ละอำเภอจัดทำแผนด้านการท่องเที่ยวของตนเองทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว และเสนอเป็นภาพรวมของจังหวัด ซึ่งจะนำไปสู่ความสอดคล้องเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณดำเนินการ และการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

2. ควรมีการจัดทำแผนเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวทั้งองค์กรของรัฐ เอกชน และชุมชนภายในอำเภอและระหว่างอำเภอ รวมทั้งจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเป็นอีกหนทางหนึ่งในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด

3. ควรมีการกำหนดเป็นปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน โดยรวบรวมกิจกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละอำเภอ ช่วงเวลาที่จัดกิจกรรม สถานที่ และรูปแบบกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน เพื่อสะดวกต่อการวางแผนประชาสัมพันธ์ทั้งระดับจังหวัดและระดับประเทศ

4. แผนด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและเยาวชนในท้องถิ่นให้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งต้องรวมถึงการปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักท่องเที่ยว การอนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่จัดเป็นสมบัติอันล้ำค่า การอนุรักษ์และเคารพในความศักดิ์สิทธิ์ของวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ตลอดจนการรู้จักแยกแยะความแตกต่างของวัฒนธรรมภายนอกที่แพร่กระจายเข้ามาสู่ชุมชนได้เป็นอย่างดี

5. การพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเผยแพร่ แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ การจัดอบรมให้ความรู้และปลูกฝังจรรยาบรรณที่ถูกต้องให้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าว จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักในการที่จะผลิตบุคลากรที่จะทำ

หน้าที่เปิดบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว ให้เป็นผู้ที่พร้อมทั้งในเรื่องของความรู้ ภูมิปัญญา และจริยธรรม

6. นอกเหนือจากการพัฒนาบุคลากรแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่จำเป็นต้องบรรจุไว้ในแผนด้านการท่องเที่ยวคือ การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้พร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว และควรศึกษาถึงขีดความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแห่งไว้ด้วยว่า สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังรวมถึงการปรับปรุงและพัฒนาเส้นทางหลักในการเดินทางเพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอต่างๆ ด้วย

7. ควรมีการผลักดันโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เพราะปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญประการหนึ่งในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่นอกเหนือจากความต้องการพักผ่อนในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่สวยงามแล้ว ผลิตภัณฑ์ที่จัดเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง และเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงสามารถนำมาเป็นจุดขายที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรประสานและร่วมมือกันในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน ซึ่งจะช่วยให้แผนดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และทำให้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดน่านมีความเป็นเอกภาพมากขึ้น

2) เนื่องจากจังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีความได้เปรียบในเรื่องศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ดังนั้น การจัดทำแผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดน่านจึงควรดึงสิ่งที่เป็นจุดเด่นหรือจุดขายของจังหวัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์อันได้แก่

2.1) ความสมบูรณ์ของธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติดอยภูคา อุทยานแห่งชาติศรีน่าน อุทยานแห่งชาติแม่จริม เป็นต้น

2.2) ความโดดเด่นในเรื่องความหลากหลายของวัฒนธรรมชนเผ่า เช่น ชนเผ่าตองเหลือง ชมุ ถิ่น ม้ง ลีละ ไทลื้อ เป็นต้น

2.3) ความหลากหลายในด้านรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การล่องแก่ง การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวแบบ Long Stay และ Home Stay การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทวีร์เกษตร ทวีร์ธรรมะ และการช้อปปิ้งเพื่อสุขภาพและชมความงามตามธรรมชาติ เป็นต้น

2.4) การเป็นรากเหง้าแห่งความเป็นเมืองพุทธที่ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของการดำรงชีวิตแบบชาวพุทธ การมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและมีศาสนสถาน ที่เก่าแก่ ทรงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมแบบล้านนา อันเป็นแหล่งรวมที่สามารถศึกษาย้อนกลับได้ในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนได้อีกด้วย

2.5) ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภค ตลอดจนที่พักอาศัย ที่สามารถเอื้อและเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวได้

2.6) ความเป็นเมืองใหม่ด้านการท่องเที่ยว ในขณะที่จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีความเก่าแก่ มีประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่ยาวนาน แต่การเปิดตัวด้านการท่องเที่ยวยังจัดว่าค่อนข้างใหม่ ซึ่งจะทำให้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ประกอบกับการที่จังหวัดน่านได้พยายามผลักดันให้เป็น “เมืองมรดกโลก” ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก

2.7) การเปิดด่านชายแดนสากลกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และความพยายามในการพัฒนาเมืองน่านให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในกลุ่มอินโดจีน

2.8) การเป็นแหล่งรวมงานด้านหัตถกรรมที่ขึ้นชื่อในด้านการทอผ้า มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น ได้แก่ ผ้าทอลายน้ำไหล และผ้าทอไหล่อ ตลอดจนการทำมิด และการทำเครื่องเงิน

3) จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีลักษณะโดดเด่นที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การมีชุมชนที่เข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มต่างๆ มากมายหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป เช่น กลุ่มฮักเมืองน่าน กลุ่มประชารักษ์ กลุ่มฮักต้นน้ำ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มหัวหน้าบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มในแต่ละอำเภอด้วย เช่น กลุ่มฮักนาฮ้อย กลุ่มฮักเมืองปอน เป็นต้น ดังนั้น จึงควรให้กลุ่มต่างๆ ได้เข้ามาร่วมมือกันในการจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มในการจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ

4) ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่พบจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ปัญหาเรื่องการฉวยโอกาสในการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวของกลุ่มผู้ประกอบการ ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดมาตรการในเรื่องการควบคุมดูแลคุณภาพและมาตรฐานของราคาสินค้าและบริการที่อยู่ในความควบคุมของส่วนราชการ หรือ อบต. เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่นักท่องเที่ยวและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่จังหวัดในการที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองมรดกโลก

5) การจัดกิจกรรมหรือโครงการใดก็ได้ก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่น และการที่จะให้กิจกรรมหรือโครงการนั้นๆประสบความสำเร็จ ควรชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบและเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นตามมาด้วย

6) การคมนาคมเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า การคมนาคมภายในจังหวัดน่านยังไม่สะดวกเท่าที่ควร ดังนั้น ควรมีการจัดระบบการคมนาคมภายในเขตอำเภอเมือง และระหว่างอำเภอให้มีความพร้อม และสะดวกต่อการเดินทาง ตลอดจนมีจำนวนเพียงพอที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ควรมีการจัดทำป้ายบอกทางสถานที่สำคัญๆ ไว้ให้ทั่วถึง เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างถิ่น

7) ควรมีการรวบรวมกิจกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละอำเภอไว้เป็นข้อมูลรวม และจัดทำเป็นปฏิทินการท่องเที่ยวประจำปีของจังหวัดน่าน เพื่อประชาสัมพันธ์เป็นภาพรวมของจังหวัดไว้ด้วย เนื่องจากจังหวัดน่านมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจตลอดทั้งปี และจะแตกต่างกันไปในแต่ละอำเภอ

8) ควรมีการส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เร่งทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้สูญสลายเร็วยิ่งขึ้น

9) ควรมีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งไว้ด้วย เพื่อป้องกันมิให้สถานที่ท่องเที่ยวนั้นเสื่อมโทรม หรือเกิดปัญหา และผลกระทบตามมาในภายหลัง

10) ควรมีมาตรการและแนวปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติควรให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงการรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน เช่น วัด นักท่องเที่ยวควรให้ความเคารพต่อสถานที่ท่องเที่ยวเป็นต้น และควรมีมาตรการควบคุมอย่างจริงจังเพื่อมิให้เกิดผลเสียต่อสถานที่ท่องเที่ยวในภายหลัง

11) ควรมีการฟื้นฟูวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนวัฒนธรรมชนเผ่าต่างๆไว้เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมมิให้สูญหายไปตามกาลเวลา และเพื่อให้สามารถใช้เป็นจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวได้ แต่ทั้งนี้ไม่ควรปรับหรือปรุงแต่งวัฒนธรรม ประเพณี เพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เพราะอาจทำให้ต้องสูญเสียความศักดิ์สิทธิ์ และความเป็นมาของประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ไปได้ ซึ่งอาจเป็นผลเสียอย่างร้ายแรง

สำหรับอนุชนรุ่นหลังที่ไม่สามารถศึกษาหารูปแบบ และเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม
ที่แท้จริงของตนเองได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาถึงศักยภาพและความพร้อมในการที่จะทำให้เมืองน่านเป็น
“เมืองมรดกโลก” เพื่อประโยชน์ต่อการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว และการพัฒนา
เศรษฐกิจในเชิงรุกต่อไป

2) ควรมีการศึกษาเจาะลึกในเรื่องการท่องเที่ยวแบบ Long Stay และ Home
Stay ในจังหวัดน่าน เพื่อศึกษาถึงศักยภาพ และผลกระทบอันอาจเกิดขึ้นต่อชุมชน เพื่อ
หาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขได้ทันการณ์

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. รายงานประจำปี 2543. กรุงเทพฯ : งานพัฒนาข่าวสาร
การบริการนักท่องเที่ยว สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544.
- โครงการศึกษาวิจัยการศึกษามนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ. แผนปฏิบัติการฟื้นฟู
ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ (เชียงใหม่). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ผลกระทบของ
การท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. นครปฐม :
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529.
- จินตนา กาญจนวลีย์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง :
ศึกษาเปรียบเทียบกรณีบ้านไร่ปัว อำเภอทองผาภูมิ กับบ้านสะเนพ่อง อำเภอ
สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยา
มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ณรงค์ เสียงประชา. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอเดียนส์โตร, 2541.
- ณัฐพร แสงประดับ. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจาก
การพัฒนาการท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง
จังหวัดเชียงใหม่. นครปฐม : วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- ธนะพงษ์ จักกะพาก. แผนพัฒนาเมืองน่าให้เป็นเมืองศิลปวัฒนธรรมเพื่อก้าวสู่มรดก
โลกระยะ 5 ปี (พ.ศ.2544-พ.ศ.2548). น่าน : คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา
เมืองน่าให้เป็นเมืองศิลปวัฒนธรรมเพื่อก้าวสู่มรดกโลก, 2544 (อัดสำเนา).
- ปกรณ์ ปรียากร. “ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา” ใน การบริหารการ
พัฒนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามเจริญพานิช, 2528.
- เพ็ญแข ประจวบจักษ์. พื้นฐานทางสังคมวิทยาของการศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- ภราดร พยัคฆ์เขียว. “การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว” ใน จุลสารการท่องเที่ยวไทย
: 1 (1) : 2524.
- ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ. สังคมวิทยาชนบทพื้นฐานการศึกษา. ขอนแก่น :
คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2533.

- รลิกา อังกูร. “การท่องเที่ยว : อนุรักษ์หรือทำลายศิลปวัฒนธรรมไทย” ใน วารสาร
 สุขุขทัยธรรมมาธิราช ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม. มหาวิทยาลัยสุโขทัย
 ธรรมมาธิราช, 2542.
- วรรณา วงษ์วานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์, 2539.
- วิชัย เทียนน้อย. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 โอเดียนสโตร์, 2543.
- วีระ กระแสสินธุ์. ผลกระทบจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
 สุราษฎร์ธานี : วิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,
 2540.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. “การศึกษาขีดความสามารถ
 ในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ของแหล่งท่องเที่ยวเกาะสมุย” เสนอต่อ
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กทม, 2531.
- สถาบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย. “สารผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย”. ปีที่ 1
 ฉบับที่ 1 สิงหาคม. (ไม่ปรากฏที่พิมพ์), 2543.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 โอเดียนสโตร์, 2545.
- สมศักดิ์ แจ่มอุลิตร์ตัน. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา
 ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า-นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. นครปฐม
 วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย
 มหิดล, 2542.
- แสวง รัตนมงคลมาศ. ทฤษฎีสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ชมรมนักพัฒนาสังคม สถาบัน
 บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2534.
- สุพล ศิริพรรณพร. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา
 บริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
 มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.
- สุริชัย หวันแก้ว. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2537.
- สุรีย์ บุญญานพวงศ์. ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีจังหวัด
 แม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.
- เสรี วังสีไพจิตร. จุดหักเหของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวชนวนให้เกิดขบวนการนิเวศวิทยา
 การเมือง. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2534.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น
พิมพ์ครั้งที่ 9 : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย, 2543.
- เศกสรรค์ ยงวณิชย์. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.
- อัญชลี อินทรีย์งค์. ความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่โครงการ
อุทยานประวัติศาสตร์ : ศึกษากรณีชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- <http://www.tat.or.th/thai/tourinfo/north/nan/index.html> (เข้าถึงวันที่ 8 พฤศจิกายน
2543)
- http://www.tat.or.th/thai/tat/tourism_industry.html (เข้าถึงวันที่ 2 เมษายน 2545)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร

โครงการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน

1. ขอความกรุณาท่านช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไรบ้าง
2. จังหวัด/หน่วยงานของท่านมีแผน/นโยบายด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร ลักษณะของแผนเป็นแบบใด (ระยะสั้น ระยะยาว หรือแผนประจำปี)
3. กิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง ลักษณะของกิจกรรมเป็นอย่างไร และหน่วยงานของท่านเป็นผู้ดำเนินการเอง หรือร่วมกับหน่วยงานใดบ้าง
4. ระยะเวลาดำเนินการในแต่ละกิจกรรมเป็นอย่างไร ใช้งบประมาณดำเนินการจากแหล่งใด และจำนวนเท่าใด
5. ลักษณะการท่องเที่ยวที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว (ไทย/ต่างประเทศ) เป็นอย่างไร ได้รับการสนับสนุนจากใคร/หน่วยงานใดบ้าง มากน้อยเพียงไร
6. จังหวัด/หน่วยงานของท่านมีความพร้อมในการรองรับด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง
7. จังหวัด/หน่วยงานของท่านมีนโยบายส่งเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Eco-tourism) หรือไม่ อย่างไร
8. ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์/ส่งเสริมวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดหรือไม่ อะไรบ้าง และมีกิจกรรมอะไรบ้าง
9. การมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีมากน้อยเพียงใด มีปัญหาขัดแย้งหรือไม่
10. การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวที่ปรากฏมีอะไรบ้าง
11. ท่านคิดว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน (การประกอบอาชีพ ค่านิยม การแต่งกาย ภาษา ฯลฯ) เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร (ดีขึ้นหรือเหมือนเดิม หรือเลวลง)
12. ปัญหาอุปสรรค และผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในจังหวัดของท่านมีหรือไม่ อย่างไรและท่านมีวิธีการแก้ไขและแนวทางการป้องกันอย่างไรบ้าง

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้นำชุมชน
เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว () ธรรมชาติ () ศิลปวัฒนธรรม () โบราณสถาน
 ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....

หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....

ผู้ให้ข้อมูล () นายอำเภอ () อบต. () เจ้าหน้าที่ของรัฐ () พระสงฆ์

1. นโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ท่านรับผิดชอบ มีอะไรบ้าง
 (โครงการ/กิจกรรม เป็นอย่างไร)

2. พื้นที่ในความรับผิดชอบของท่านมีความพร้อมในการรองรับด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
 สะดวกและการคมนาคมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง

3. ประชาชนในชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มและมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม
 ด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

4. การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว
 ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านมีหรือไม่ อย่างไร
 ด้านเศรษฐกิจ.....
 ด้านสังคม.....
 ด้านวัฒนธรรม.....
5. ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ของท่านมีหรือไม่ อย่างไร และ
 ท่านมีวิธีการแก้ไขและแนวทางการป้องกันอย่างไรบ้าง
 ปัญหาและผลกระทบ.....
 การแก้ไขและแนวทางการป้องกัน.....

แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบการ

เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว () ธรรมชาติ () ศิลปวัฒนธรรม () โบราณสถาน

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....

หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ภูมิลำเนาของผู้ประกอบการอยู่จังหวัด.....
4. ระดับการศึกษา
 - () 1. ไม่ได้เรียน/ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ
 - () 2. ประถมศึกษา
 - () 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
 - () 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า
 - () 5. อนุปริญญา/ปวส. หรือเทียบเท่า
 - () 6. ปริญญาตรี/เทียบเท่า
 - () 7. สูงกว่าปริญญาตรี
5. ประเภทสถานประกอบการ
 - () 1. ที่พัก (โรงแรม/เก็สเฮ้าส์/รีสอร์ท/วิลล่า).....
 - () 2. ร้านอาหาร.....
 - () 3. ร้านขายของที่ระลึก.....
 - () 4. บริการนำเที่ยว.....
 - () 5. บริการพาหนะ.....
 - () 6. อื่นๆ (ระบุ).....
6. จำนวนแรงงานในสถานประกอบการ
 - () 1. ไม่มี เพราะ เจ้าของ/สมาชิกในครอบครัวทำเอง
 - () 2. มี จำนวน.....คน
7. จำนวนปีที่ตั้งกิจการ (อายุสถานประกอบการ).....ปี
8. ประเภทของลูกค้า

() 1. นักท่องเที่ยวชาวไทย	() 2. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
() 3. นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ	() 4. อื่น ๆ
9. รายได้.....บาท/ต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวใน
จังหวัดน่าน

ข้อความ	ผลกระทบ	
	มี	ไม่มี
1. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น.....		
2. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น.....		
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น เช่น การทอผ้า		
4. การท่องเที่ยวทำให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือเพิ่มมากขึ้น		
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการ ธุรกิจประเภทเดียวกัน.....		
6. การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล.....		
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น (เช่น ปัญหา อาชญากรรม โสเภณี โรคเอดส์ เป็นต้น).....		
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (เช่น ชยะ น้ำเสีย การทำลายป่าไม้ เป็นต้น).....		
9. การท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ มากขึ้น.....		
10. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เพื่อการค้า.....		
11. การท่องเที่ยวทำให้การใช้ภาษาพื้นเมืองลดน้อยลง.....		
12. การท่องเที่ยวทำให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากขึ้น		
13. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น.....		

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นอื่นๆ

3.1 ในฐานะผู้ประกอบการ ท่านได้รับประโยชน์ในเรื่องใดบ้างจากการท่องเที่ยว
จังหวัดน่าน

.....
.....
.....
.....

3.2 ปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวในเชิงธุรกิจที่ผ่านมามีอะไรบ้าง และท่าน
มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

ปัญหาและผลกระทบ.....
.....
.....

แนวทางแก้ไข.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามสำหรับประชาชน
เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว () ธรรมชาติ () ศิลปวัฒนธรรม () โบราณสถาน
 ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
 หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....
 ผู้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา () 1. ไม่ได้เรียน/ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ
 () 2. ประถมศึกษา
 () 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
 () 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า
 () 5. อนุปริญญา/ปวส. หรือเทียบเท่า
 () 6. ปริญญาตรี/เทียบเท่า
 () 7. สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพหลัก () 1. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ.....
 () 2. เกษตรกรรม.....
 () 3. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว.....
 () 4. รับจ้าง.....
 () 5. อุตสาหกรรมในครัวเรือน.....
 () 6. อื่นๆ (ระบุ).....
5. รายได้หลัก.....บาท/ต่อเดือน
6. อาชีพเสริม () 1. เกษตรกรรม.....
 () 2. ค้าขาย.....
 () 3. รับจ้าง.....
 () 4. อุตสาหกรรมในครัวเรือน.....
 () 5. ไม่มีอาชีพเสริม
 () 6. อื่น ๆ (ระบุ).....
7. รายได้เสริม.....บาท/ต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

2.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ข้อความ	ผลกระทบ	
	มี	ไม่มี
4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและชุมชนมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น		
5. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเปลี่ยนมาทำอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น นำชม ลูกรหาบ คำขาย หัตถกรรม.....		
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น.....		
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างทั่วถึง.....		
5. การท่องเที่ยวทำให้ท่านต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น.....		
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็น คนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพ.....		
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนย้ายกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น.....		

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	ผลกระทบ	
	มี	ไม่มี
1. การท่องเที่ยวทำให้ท่านและคนในชุมชนเกิดความเครียด/ เหนื่อยล้ามากขึ้น.....		
2. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อ เช่น กามโรค และ โรคเอดส์ เป็นต้น.....		
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติด.....		
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข (ได้แก่ การปล้นจี้ ชิงทรัพย์ ลักขโมย เป็นต้น).....		
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร.....		
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (เช่น น้ำเสีย ขยะ เป็นต้น).....		
7. การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น.....		

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

2.3 ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม

ข้อความ	ผลกระทบ	
	มี	ไม่มี
1. การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า.....		
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น.....		
3. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองลดน้อยลง.....		
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นน้อยลง.....		
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนบริโภคอาหารพื้นเมืองน้อยลง.....		
6. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น.....		
7. การท่องเที่ยวทำให้ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าต่างๆ) เปลี่ยนแปลงไป.....		

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นอื่นๆ

3.1 ท่านมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

3.2 ในฐานะที่ท่านอาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ท่านได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการท่องเที่ยว

.....
.....
.....
.....

3.3 ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่านที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง และ
ท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร

.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข.

รายชื่อกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

1. รองผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน (นายปริญญา ปานทอง)
ศาลากลางจังหวัดน่าน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
2. เลขาธิการสำนักงานหอการค้าจังหวัดน่าน (นายปรากฏ แข็งวิศิษฐ์)
15/5 ถนนสุนทรเทวราช ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
3. ประธานชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน (นายสุรวิทย์ เมธาวรพันธ์ชัย)
บริษัท ฟาธนิน จำกัด 291-295 ถนนอนันตวรฤทธิเดช อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
4. ป่าไม้จังหวัดน่าน (นายทวี คงมั่น) สำนักงานป่าไม้จังหวัดอำเภอเมือง จังหวัดน่าน
5. ผู้ช่วยป่าไม้จังหวัดน่าน (นายคมศักดิ์ โสภารัตน์) สำนักงานป่าไม้จังหวัด อำเภอเมือง
จังหวัดน่าน
6. หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยภูคา (นายสกลศักดิ์ วัชรานูวัฒน์)
อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ตู้ ป.ณ.8 อำเภอปัว จังหวัดน่าน
7. หัวหน้าอุทยานแห่งชาติศรีน่าน (นายผดุง อยู่สมบูรณ์) อุทยานแห่งชาติศรีน่าน
ตู้ ป.ณ.14 อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน
8. ผู้แทนหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแม่จริม (นายสุรียนต์ โพธิ์บัณฑิต)
อุทยานแห่งชาติแม่จริม ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน
9. อาจารย์สมเจตน์ วิมลเกษม
โรงเรียนสตรีศรีน่าน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ภาคผนวก ค.

รายนามผู้เข้าร่วมสัมมนา และฟังการนำเสนอผลงานวิจัย

1. นายปริญญา ปานทอง
รองผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ศาลากลางจังหวัดน่าน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
2. นายคมศักดิ์ โสภารัตน์
ผู้ช่วยป่าไม้จังหวัดน่าน สำนักงานป่าไม้จังหวัด อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
3. นายสกลศักดิ์ วชิราวุฒน์
หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน
4. นายสุขุม กำธรกุล
นายกเทศมนตรี อำเภอพาน้อย จังหวัดน่าน
5. นางระเบียบ จรรยาวิศิษฐ์
ปลัดอำเภอทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
6. นายเกียรติ ท้าวฮ้าย
ประธานกรรมการบริหาร อบต.พานา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
7. นายทองสุข ศรีคำมูล
กรรมการบริหาร อบต. อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
8. นายประดิษฐ์ จิตตรง
ประธานสภา อบต. อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
9. นายสมนึก คำฝั้น
ประธานคณะวัดพระธาตุแช่แห้ง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
10. นายสันติ เฟ็งแจ่ม
ผู้แทนหัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
11. นายมนัส มะโน
ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
12. นายเฉลิม สอนใจ
สำนักงานจังหวัดน่าน ศาลากลางจังหวัด อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
13. นายวิสูตร สมบัติ
เจ้าหน้าที่ปกครอง อำเภอปัว จังหวัดน่าน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
14. นายสุรวิทย์ เมธาวรนนท์ชัย
ประธานชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

- 15.นายสนั่น รังสิยามณเฑียร
ผู้จัดการฟ้านั้นทราเวล อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- 16.นางชมพูนุช ศรีสัปปุริส
ผู้จัดการบริษัทฟูแพรเวสต์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- 17.นางสาวสมฤดี โนนเสน
โรงแรมฟ้าอิน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- 18.จ.ส.อ.สันติชัย จารุบุตร
ชมรมสื่อมวลชนจังหวัดน่าน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- 19.นางบานจิตร์ สายรงค์คำ
สมาชิกกลุ่มฮักเมืองน่าน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ภาคผนวก ง.
ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางรพีพรรณ ทองห่อ
ตำแหน่งปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 8
หน่วยงาน	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการศึกษา	กศ.ม. (การอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
สัดส่วนที่ทำวิจัย	20 %
ชื่อ	นางสาวรลิกา อังกูร
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิจัย ระดับ 6
หน่วยงาน	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการศึกษา	ศศ.ม. (สังคมวิทยาประยุกต์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สัดส่วนที่ทำวิจัย	20 %
ชื่อ	นางปาสีรัตน์ การดี
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิจัย ระดับ 7
หน่วยงาน	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการศึกษา	พบ.ม. (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
สัดส่วนที่ทำวิจัย	20 %
ชื่อ	นางนวลละออ แสงสุข
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองศาสตราจารย์
หน่วยงาน	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการศึกษา	กศ.ม. (การอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
สัดส่วนที่ทำวิจัย	15 %

ชื่อ นางอินทิรา นาคันตร์
 ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าหน้าที่วิจัย 6
 หน่วยงาน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 ประวัติการศึกษา ศศ.บ. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 สัดส่วนที่ทำวิจัย 10 %

ชื่อ นางภัทรฤดี ครองชนม์
 ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิจัยชำนาญการ ระดับ 8
 หน่วยงาน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 ประวัติการศึกษา ค.ม. (อุดมศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 สัดส่วนที่ทำวิจัย 5 %

ชื่อ นางอรุณลักษณ์ สีมานันท์
 ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการศึกษา 6
 หน่วยงาน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 ประวัติการศึกษา ศษ.ม. (การอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 สัดส่วนที่ทำวิจัย 5 %

ชื่อ นางลัดดา พูลเจริญ
 ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าหน้าที่วิจัย 4
 หน่วยงาน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 ประวัติการศึกษา บธ.บ. (การบัญชี) มหาวิทยาลัยเกริก
 สัดส่วนที่ทำวิจัย 5 %